

בצילא דמהימנותא

בְּקוּדֵשׁ פְּנִימָה • דְּבַרֵי תוֹרָה • שִׁיחוֹת קוּדֵשׁ

פּר' וִירָא • ד - יָא מֵרַחֲשׁוֹן

תּשפ"ד • שָׁנָה כ"ד • גְּלִיוֹן ה' (אַלְף ר"ג)

שמחה גדולה... נולד בן זכר נטרפאה כל המשפחה (ירושלמי מועד קטן, פרק ג, הלכה ז) ...
האדמו"ר מויזניץ: גם היו לאחרונה כמה שידוכים במשפחה ב"ה.
מרן שליט"א: ב"ה שאין צריכים להוריד השטריימל...
האדמו"ר מויזניץ: זקני כ"ק האדמו"ר האמרי חיים זצ"ל אמר בשם אביו כ"ק האדמו"ר האהבת ישראל זצ"ל, ווי שווער איז מיר דער קאפעליטש... [שקשה לו לחבוש הכובע בימות החול] כי היה לו שמחה מיוחדת בשבתות וימים טובים.

אור ליום שישי פר' לך י"ב מרחשון
בערב הגיע לביקור בקו"פ כ"ק האדמו"ר מויזניץ שליט"א השוהה כאן למנוחה, וזהו תוכן השיחה:
האדמו"ר מויזניץ הביע ברכות תודה והוקרה על המנינים אצלו, וכן על הסיוע בכל הנצרך שמקבלים במרכז רפואי צאנז וכו'.
מרן שליט"א: מרן אאדמו"ר זי"ע אמר שהוא מקים את בית החולים בעיקר עבור היימישע אידן שקשה להם להיות במקומות אחרים...
ואחלו ברכת מזל טוב לרגל לידת דור חמישי: זהו

שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב

בקול צהלה ורנה שפתינו תרננה ברכות מעומק לבינו פנימה למזלא טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשינו ותפארתנו

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

לרגל השמחה הרבתית במעון הקודש

שמחת אירוסין נכדתו הכלה המהוללה שתחי' בת בנו יקירו

הגה"צ אב"ד קהלתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א

עם החתן המצויין בתורה וירא"ש, מחשובי תלמידי ישיבתנו הק', פרע"ה, החתן המופלא והמופלג

כמו מורנו לוי יצחק הלברשטאם שליט"א

בן הרה"ג ר' אהרן יוסף הלברשטאם שליט"א

נכד רבוה"ק ור"מ בישיבה"ק לצעירים שפע חיים בבני ברק

והברכה אחת היא קדם הסבים

הרב בנש"ק שמואל הלברשטאם שליט"א

והרה"ג רבי יקותיאל יהודה ברקוביץ שליט"א מראשי ישיבת דברי שלום

ותערב ברכותינו קדם מלכא, שיאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל ויזכה לנהלנו ולהדריכנו רבות בשנים בבריות גופא ונהורא מעליא, מתוך שמחה וחדווה תמידית, ולעד ישמע שמחה במעונו דיצה בארמונו, ואף אנו נאמר כנגד המברכים ששמחת בית צדיקים זו תשפיע עלינו ועל כל בית ישראל להריק שפע ברכה וסייעתא דשמיא עד בלי די עד שיבלו שפתותינו מלומר די, סימן טוב ומזל טוב בכפל כפליים, ונזכה לחסות בסתר כנפיו ובצלו נחיה עד ביאת הגואל מתוך שפע רב והרחבת הדעת וכל מילי דמיטב, אמן.

סימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

משינאווא, שזקנו היה איש תקיף מאד ורחוק מכל שמץ של חנופה, וקיים 'לא תגורו מפני איש' בכל התוקף. פעם נכח בחדרו כאשר בא אליו יהודי תושב עיירה שע"י העיר צאנו, והתאונן על אחד מבעלי הבתים החשובים בעיירה שיש לו עמו דין ודברים והלה מסרב להתייצב בפני בית דין.

היה זה ביום כ"ד ניסן, ולמחרתו ביומא דהילולא של זקה"ק מצאנו היתה 'נסיעה' גדולה לצאנו כידוע, וגם אותו יהודי דלא ציית לדינא התייצב בין הבאים והגיש 'קוויטל' להרה"ק רבי משה משינאווא, אבל הוא דחה מלפניו את הקוויטל והפדיון. ניסה אותו יהודי לקרב שנית את הקוויטל, אך שוב דחאו הרה"ק מלפניו. כך חזר הדבר ונשנה פעמים מספר.

כאשר נוכח הלה לדעת כי דברים בגו, חילה את פני הרה"ק לדעת מה זה ועל מה זה, וענהו כי שמועה שמע עליו שהוא מסרב להתייצב לדין, ולכן אינו חפץ ליטול קוויטל ממנו. הצטדק היהודי, ואמר, רבי מה אעשה, אני כשלעצמי הייתי פונה זה מכבר לבית הדין, אולם זוגתי מונעת בעדי והאשמה תלויה בה. נענה הרה"ק בחריפות, הן אשה כשרה עושה רצון בעלה, ואם אינה שומעת בקולך עליך לתת גט פיטורין... בשמעו זאת הבטיח הלה כי יציית לדברים והכל על מכונו יבוא בשלום, אז נתרצה הרה"ק ונטל ממנו את הקוויטל.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: בענין להיות ציית דינא סיפר מן אאדמו"ר זי"ע מה ששמע מהגה"ק הרב מנאסויד זצ"ל שהוא שבת פעם בצל הרה"ק משינאווא זי"ע בשבת שבין יום כפור לסוכות, ובסעודה שלישית סיפר הרה"ק משינאווא מעשה שהיה אצל החתם

האדמו"ר מויזניץ: הרבי שליט"א היה נוכח כאן בשיחות קודש כאשר זקני האמרי חיים היה מגיע לכאן בבית, לטבול במקוה?^א

מֶרֶן שְׁלִיט"א: בוודאי הייתי כמה פעמים. וגם הייתי כאשר מרן אאדמו"ר זי"ע נסע אליו לבקר בבני ברק, וכן בבית החולים.^ב

האדמו"ר מויזניץ: ר' מנחם אליעזר מוזס מירושלים סיפר לי שהיו תמיד 'שיינע שמועסן'...

מֶרֶן שְׁלִיט"א: הייתי נוכח בכמה מהשיחות... הייתי אז בחור צעיר.

האדמו"ר מויזניץ: אצל שניהם ראו חריפות ותקיפות, מכנה משותף.

כן ראו אצלם, וגם אצל דודי כ"ק האדמו"ר המקור ברוך מסערט ויזניץ זצ"ל, כשרון מיוחד בעת שנשאו דברים, לברר ולפרט הדברים בפרטי פרטים בטוב טעם. ואף שהיו עם ראש חריף.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: שיהיה באופן השווה לכל נפש.

מרן אאדמו"ר זי"ע גם כשהיה אומר פלפולים עמוקים היה אומר זאת בבהירות באופן שכולם יוכלו להבין.

האדמו"ר מויזניץ: כן היה מוסר את השיעורים בחומש רש"י...

מֶרֶן שְׁלִיט"א: את זה אמר לבעה"ב.

האדמו"ר מויזניץ: הוא עשה דברים של פלא... כמו לדבר אל הרבש"ע באמצע התפילה...

*

האדמו"ר מויזניץ: הלילה חל היא"צ של הרה"ק רבי משה משינאווא זצ"ל... שמעתי מדודי הרה"צ רבי אביש קנר זצ"ל מטשחויב, שהתגורר בחיפה והסתופף הרבה בצל זקנו הרה"ק רבי משה

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר משה בן מוה"ר שמואל רפאל רייך ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

באותה שעה... רבינו הק' אף נענה ואמר אז לאמרי חיים: "וויזניצער רבי איהר וועט זיכער זיין געזונט!"... בהוסיפו לאמור, כי אמרו חז"ל (ראה במדבר"ר ז, א) שבשעת מתן תורה בסיני אמר הקב"ה למלאכים שירדו אצל ישראל וירפאו אותן, והנה קרב ובא ימי הפורים, שאמרו חז"ל (שבת פה, א) "הדור קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב קימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר", הרי שבחינת מתן תורה נמשך גם עתה ונשפעים לעת הזאת השפעות רפואה מן השמים.

באותו ביקור אחרון, כשהתעניין רבינו הק' אודות יסוריו, השיב ה'אמרי חיים' שהיסורים הגדולים ביותר היו לו מזה שלסובבים אותו היו יסורים ממצבו... רבינו הק' חזר בשם צדיקים, שאורח מביא רפואה, כי "אורח" נוטריקון אור ח', ורומז לברכה השמינית בשמונה עשרה, שהיא ברכת רפאנו, וכן השבח השמיני בפיסקא לא-ל ברוך נעימות, הוא בורא רפואות, וזה הכוונה שאור"ח מביא רפואה.

אחר כך ביקש רבינו הק' שידברו עם בית האדמו"ר מויזניץ ולעוררם על החשיבות שיהיו משמשים צמודים אליו בכל עת. כן עורר והתריע בפני מקורביו וב"ב שישתדלו בכל עוז להרבות בבקשת רחמים ולעורר את אנ"ש ותלמידיו שירבו בתפילות ותחנונים לרפואתו, כי העולם זקוק לו.

^א ראה בבטאון צאנו (ניסן תשס"ח): לרבים מאנ"ש זכורים ביקוריו הרבים של האמרי חיים בחצר הקודש, אצל רבינו הק', בפרט בשנים שהיה בא למנוחה ומרגוע בנתניה, שאז היה מגיע מדי יום ישי לאחר חצות, נוסף לשאר הזדמנויות, לטבול במקוה בבית רבינו הק'. לפני שהגיע היו מודיעים על בואו, ובבית רבינו הק' הכינו את המקוה עבורו והמתינו להגעתו, כשרבינו הק' דואג באופן אישי שהמקוה יהיה מוכן על צד היותר טוב, בכל העינים, כמו שהמים לא יהיו חמים או קרים מדי.

פעם אירע, שה'אמרי חיים' רצה לטבול גם ביום חול, לפי שבאותו יום רצה לעשות קידוש לבנה ונהג ללכת באותו היום למקוה, כמנהג ראפשיץ. ביום ההוא, כשהגיעו למקוה, היו המים חמים מדי ונזקקו להמתין שיתקררו מעט. אמר רבינו הק' למשמשו של ה'אמרי חיים', הרה"ח ר' מנחם אליעזר מוזס: מדוע לא הודעתם על בואו כבר בלילה, שיכינו המקוה כפי הצורך?... תוך כדי דיבורו נטל מרן זי"ע פיסת נייר, רשם עליה את מספר הטלפון בבית ונתנו לו, באומרו: בכל עת ובכל זמן שתרצה, תצלצל אלי...

^ב ראה בבטאון צאנו (אייר תשס"ח): בחודש אדר תשל"ב, בחודש לפני הסתלקותו, כשחלה ה'אמרי חיים', אושפז במצב קשה בבית החולים 'אסותא' בתל אביב. באחד הימים נסע רבינו הק' לבקר, ואף שימש אותו בעצמו בכמה דברים שנוזקק להם

התמוטט ונחנק בגרונו, כי לשונו נגררת החוצה, ובקשה מהחתם סופר שיואיל להתפלל בעדו. התבטא החתם סופר: אכן, אני מתפלל ומבקש, ולמלשינים אל תהי תקוה. והמשיך ללכת לביתו. לאחר כמה דקות כבר הגיעה הבשורה על מותו של שמחה המסור. לפליאת כולם הודיע החתם סופר שרצונו ללכת להשתתף בלוויה ולומר כמה דברים. כשהגיע, אמר: שמחה לארצך וששון לעירך, אתה "שמחה" הלכת לאדמה ומזה נהיה ששון ושמחה לכל העיר.

כל המעשה הזה סיפר כאמור הרה"ק משינאווא בסעודה שלישית, והרב מנאסויד שנכח שם והבין שיש דברים בגו, חקר מיד לאחר ברכת המזון מפי היושבים על הסיבה שבשבילה סיפר כעת הרה"ק מעשה זה, והחסידיים ספרו לו מעשה שקרה באותו שבוע בשינאווא שהיה שם אדם אחד, שאף הוא נקרא שמחה, שסירב לקיים פסק דין שיצא נגדו, והרה"ק משינאווא שלח לקרוא לו והוכיחו בדברי מוסר, אולם הלה לא קיבל והתחיל להצטדק שצריכים להבין אותו כי מצבו דחוק מאד וכו'. הרה"ק דיבר אליו קשות והתריע בו שיקיים את הפסק דין, כי אם לא, תהיה אחריתו מרה כמו שמחה המסור מפרעשבורג. כיון שעמד בסירובו, החזיר הרה"ק פניו ממנו ולא רצה להביט בו יותר.

ואכן תיכף לאחר השבת השתנה צורתו של שמחה וגופו החל לרעוד ולהתכווץ, ולאחר זמן קצר התמוטט ומת. המעשה אירע כאמור קודם חג הסוכות, ובערב החג בשעה שהרה"ק משינאווא סיכך סוכתו באו אליו וסיפרו שהלוויה עוברת עכשיו כאן ברחוב. מיד כששמע זאת, קפץ הרה"ק משינאווא במהירות מהגג ונכנס מיד לחדרו.

האדמו"ר מויזניץ: יש איזה מימרא מהרה"ק מגארליץ זי"ע על החילוק בינו ובין אחיו הרה"ק משינאווא זי"ע, בנוגע לאמת ושקר...

מין שליט"א: שמעתי זאת ממרן אאדמו"ר זי"ע שזקה"ק מגארליץ זי"ע פנה פעם אל אחיו הרה"ק משינאווא זי"ע ואמר לו, הרי אנשים אחים אנחנו ואב אחד לנו, מדוע אפוא נחלקים אנו בדעותינו בכל ענין, כשאני אומר הן אתה אומר לא וכשאני אומר לא אתה אומר הן. והמשיך זקה"ק לומר, אני אומר לכם, כי שנינו אוהבים מאד את האמת ושונאים את השקר בתכלית השנאה, וההבדל בינינו, כי הדגש אצלך הוא על אהבת האמת¹ ואילו אצלי העיקר הוא שנאת השקר, ולדוגמא

סופר זי"ע בתקופה שנגזרה גזירת גיוס על כל הבחורים, שתלמידי ישיבתו השתמטו בתואנות ובתחבולות שונות ולא התגייסו. ושם בפרעשבורג התגורר רשע אחד בשם שמחה, ששלח להודיע להחתם סופר שהוא עומד להלשין על תלמידי הישיבה שמתחמקים בערמה מהתייצבות לצבא, כשהוא אף מוסיף להתרברב, שתוך כמה ימים יהיו כל תלמידי הישיבה לבושים מכנסים אדומים של מדי הצבא. כיון ששמו של שמחה הלזה היה ידוע ומוכר בעיר כמסור המסוגל לכל, עוררו דבריו דאגה גדולה בלב ראשי הקהילה, ובגלל חומר הענין החליטו להביא תיכף ומיד את דבריו לאזני רבם שהיה באמצע מסירת שיעור בפני התלמידים, אף שידעו שמקפיד מאד שלא יפסיקוהו באמצע אמירת שיעור עבור שום דבר בעולם, יהיה מה שיהיה.

הם נכנסו לבית המדרש והתיישבו מול פני קדשו כדי שיראה אותם, וכשהבחין בהם והבין שאם באו באמצע השיעור בוודאי יש כאן ענין נחוץ ביותר, רמז להם ביד קדשו בסימן של שאלה ואמר, נו... והם פרצו בבכי וסיפרו לו אודות הסכנה האיומה המרחפת על מאות תלמידי הישיבה נוכח דבריו החמורים של אותו רשע, וכשסיימו דבריהם חזר החתם סופר ושאל: נו [כאומר: ובכן מה אתם רוצים], והם השיבו, שבאו להודיע את הדברים ולבקש מרבם שיטכס עצה מה לעשות בענין. החוה החתם סופר בידו על הגמרא, ואמר: איך טָא דאך... [הרי אני עושה], והמשיך במסירת השיעור.

כשסיים החתם סופר למסור השיעור אמר לתלמידי שרוצה ללכת אל המלשין לדבר על לבו, ומיד הצטרפו אליו טובי הקהילה לצעוד יחדיו אל בית הרשע. כשהגיעו אל הבית נכנס החתם סופר פנימה ומצא את הרשע שוכב על הספה, אבל הוא ברוב עזותו וחוצפתו לא קם ולא זע מפניו. ניגש אליו החתם סופר ופתח בדברי בכי ותחנונים שיחדל ממעשיו ומחשבותיו הרעות נגד הבחורים שעוסקים בתורה ואשר לא עשו לו שום רעה, אולם הלה השיב בעזות מצח, שאין לו כעת זמן לדבר כי רק למחרת יתברר הכל בבית המשפט. לשמע הדברים התרגש החתם סופר מאד ואמר בלבת אש קדשו: בוקר ויודע ה' את אשר לו, ותיכף פנה משם ויצא לדרכו.

טרם הספיק החתם סופר להגיע לביתו, הגיעה אשת הרשע בבהלה וזעקה בבכי תמרורים, שבעלה

(כנסת יחזקאל, סוף פרשת ויחי): "מי לא ידע אשר כל המעלות ומדות שמנו חכמים, נמצא בו. ובפרט במדת האמת, כמעט לא יאומן כי יסופר אשר בעולם השקר הזה ימצא איש אשר יחזיק את עצמו כל כך במדת האמת, הוא לא נשא פנים לשום אדם, אף אם כגובה ארזים גבהו, אם היה חושב שהדבר נוגע אל התורה"ק ח"ו, ואמרינן בגמרא (יומא פג, ב) ר' מאיר הו' דייק בשמא, על כן גם אנכי חשבת, והנה מספר שמו הקדוש מרמז על זה, כי הוא בגימטריא סת"ר, וידוע כי אותיות סתר הוא ר"ת סוף תוך ראש, שהוא מרמז על אמת שהא' הוא אותו ראשון מהא"ב, והמ' הוא אמצעית והת' הוא סוף הא"ב".

וגם הגה"ק בעל ערוגת הבושם זצ"ל אמר עליו בהספדו (ערוגת

¹ כמו שהעיד עליו אביו הקדוש מרן הדברי חיים בשו"ת דברי חיים (ח"ב, אורח חיים, סימן א): "ובענין הציצית, אין דרכי לפלפל בדבר שלא ראו עיני ואופן המאשין, ואולם בני הרב כו' האבד"ק שינאווי שלדעתי אינו משנה הדיבור אפילו יהבו ליה כל חללי דעלמא, והוא אמר לי שכלה ראה המאשין יראה שאינו נעשה כלל בידי אדם, ור"י עיוור עיני החכמים ולכן לדעתי ראוי לפסול הציצית".

וראה עוד שם (סימן ב): "והנה זה לא כביר היה אצלי בני הרב הגדול האבד"ק שינאווי וסיפר לי... ועדותו נאמנה עלי למאוד כי ידעתי שלא יזב בעד כל חללי דעלמא".

וראה בהספדו של הרה"ק בעל כנסת יחזקאל מדעעש זצ"ל

מֶרֶן שְׁלִיט"א: מֶרֶן אַאדמו"ר זי"ע היה מספר זאת תמיד ברוב התפעלות... הוא גם הראה לו את השטח. וגם הציע לו את הרה"ח ר' אברהם יהודה וורטהיימר ז"ל שיהיה הקבלה... הוא ממש ניסה לשכנעו בכמה דרכים שיקנה השטח שם... רואים החילוק בין דורות הראשונים לדורות האחרונים...

האדמו"ר מויזניץ: כן היה עם הגה"צ רבי הלל ויטקינד זצ"ל שקיבל בנדבה מאחד התורמים מגרש בשיכון ויזניץ, והיה חוכך בדעתו אם אפשר לו לבנות בנין לישיבה בתחום השיכון, או למכור המגרש ולהקים הישיבה בתחום אחר, והציעו לו להיכנס אל זקני האמרי חיים ולשטוח השאלה, ומה מאד הופתע לשמוע ממנו הסכמה בלב שלב ונפש חפצה, לבנות הישיבה בשיכון, ואף נתן לו מעות קדימה לבניית הבנין, וביקש שיבוא להזמין אותו למעמד חנוכת הבית.

אחר כך התבטא רבי הלל זצ"ל: בנובהרדוק 'למדתי' על עין טובה, אולם בויזניץ 'ראיתי' זאת בחוש... אצלו ראו בחוש 'טוב עין'. ר' מנחם אליעזר מוזס סיפר לי, שכאשר חלה פעם זקני האמרי חיים, נסע לקרית צאנז להזכירו לברכה אצל אביכם מרן זי"ע, ובתוך הדברים אמר שכנראה פגעה בו עין הרע ושעשו לו לחש נגד עין הרע. אולם אביכם מרן זי"ע ביטל את הדבר ואמר: מה לו ולעין רעה, אין זה יכול להיות, הרי נאמר טוב עין הוא יבורך... ואז סיפר לו את המעשה שזקני הציע לו לקנות השטח בסמיכות לשיכון ויזניץ.

אם אתה תראה הר מלא שקר, תחפש ותבדוק היטב עד שתמצא בו נקודה אחת של אמת, וברוב אהבתך למדה זו תאהב את כל ההר, ואילו אני, כשאראה הר מלא אמת ובתוכה נקודה אחת של שקר, אשליך את כל ההר [שלאג איך מיט די גאנצע בארג כפרות].

יסוד הענין מוזכר כבר בספה"ק שפת אמת (פרשת משפטים, ד"ה מדבר שקר) להרה"ק מברעזאן זי"ע, חתנו של הרה"ק רבי אשר מראפשיץ זי"ע. ומבאר שהאדם כלפי עצמו צריך לשנוא אפילו נקודה קטנה של שקר ולדרוש אמת עד קצה האחרון, אבל לגבי אחרים צריך להביט על החלק הטוב.

האדמו"ר מויזניץ: בנוגע למדת האמת, יש מכתב שכתב זקני כ"ק האדמו"ר האמרי חיים זצ"ל, מוראדיגע ווערטער, שענה לאחד ששאלו אם להכניס לעסקיו איזה אדם, וענה לאותו שואל, שישתדל לברר אם הלה הוא דובר אמת, וכותב שם שזהו הדבר הראשון אצלו, כי בהעדר מדת האמת - ואינו אומר 'לשקר' אלא שאינו עם מדת האמת - הוא מוריד אצלו את כל החן ומחשיך את כל מעלותיו.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: מדבר שקר תרחק...

האדמו"ר מויזניץ: להתרחק אפילו מנגיעה של שקר... הרי לדאבוננו אנו חיים בעולם השקר.

*

האדמו"ר מויזניץ: ידוע המעשה שזקני האמרי חיים הציע לאביכם מרן זי"ע לרכוש שטח בבני ברק בסמיכות לשיכון ויזניץ, לבנות שם את קרית צאנז...

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר נתן אריה ליב בן מוה"ר אלימלך הלוי בלומענבערג ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

לביתכם באמריקה, ומי אפוא יפקח על הבניה? אני שלח אליכם בעל מקצוע מומחה בענינים אלו שיעבוד עבורכם במסירות. ואכן, בכל התקופה הראשונה של בניית הבנינים הראשונים בקרית צאנז, שנמשך ממעמד הנחת הפינה ביום כ"א אדר תשט"ז, עד חנוכת הבנין הראשון, ביום ד' חשוון תשי"ז, היה הוא מפקח מטעם המשרד של קרית צאנז שפיקח מבחינה מקצועית על כל עבודות הבניה שיתבצעו על הצד הטוב ביותר ושיהיה מקום ראוי לאנשים חרדים ויראים. במשך שבועות הרבה שהה כל ימות השבוע בשטחי העבודה בקרית צאנז ורק לקראת שבת היה נוסע ושב לביתו בבני ברק, ויצויין כי נסיעה כזו באותם ימים ארכה כשעתיים של טלטולי דרך באוטובוסים שלא היו זמינים כהיום. ע"כ.

יצויין כי ב"המודיע" מיום ו' תמוז תשט"ז, מובאים רשמי ביקור של שליח העיתון לעמוד מקרוב על תנופת הבניה בקרית צאנז בימים ההם, וכך הוא מעלה על הכתב: "בלוויית יהודי עטור זקן אשר דבריו משמעים בנחת, כשיחת חכמים, הנני מתהלך בשטח הקריה בצפונה של נתניה. כאן יוקם בע"ה איזור המגורים, שם ממול איזור תעשייתי, פה במרכז - הישיבה ובית הכנסת רחב הממדים". כך הוא מצביע על כל פינה ופינה ופורס בפני את התכנית המשוטטת ביד אדריכל נאמנה. מסתכל אני בפניו של מלוי בפה פעור כשכולי קשב. ניכר עליו כי הוא יודע את מלאכתו. נא להכיר: זהו מנהל העבודה בקרית צאנז ר' אברהם יהודה ורטהיימר, אשר בעבר עסק בבניית שיכון ויזניץ בבני ברק. בחדרו הקטנטן משם הוא מפעיל את כל מכונת העבודה העניפה, מונחים ספרי גפ"ת בהם הוא משתמש בקבעו עתים לתורה. אכן כך חייב להיראות בסיסו של מנהל עבודה בישראל..."

הבושם, סוף פרשת ויחי, ד"ה ובזה יבואר): "ענין זה היה גם ברבינו הק' ז"ל, שהוא היה במדרגת ודובר אמת בלבבו, כל אמת אמת תפסיה להאי גברא, ואם הוא היה אומר דברי תורה, היה בכחינת אמת".

וכן הוא בהספדו של הגאון המהרש"ם מברעזאן זצ"ל: "והגה"צ מצאנז זצ"ל העיד בתשובות דברי חיים עליו, שאפילו יחי לי כל חללי דעלמא לא הוציא דבר שקר מפיו, ועתה פרח לו איש האמת, ועל זה יש לנו לדאוג ולבכות ולשוב את ד' באמת".

¹ וז"ל: שמעתי בשם צדיק אחד שאמר לחבירו, החילוק ביני לביןך הוא כך, שאתה אוהב מאוד האמת, לכן אף על השקר שיש עדיין בך יראה לך לפעמים שהוא אמת, כי תמיד תחפש למצוא לראות את נקודת האמת שאתה אוהב מאוד, לכן אם נמצא נקודה קטנה של אמת מעורב בשקר, אתה אוהב אם את השקר אגב האמת. ואני שונא מאוד את השקר, לכן גם אם נמצא בי נקודת האמת מעורב בתוך השקר, אני שונא זאת הנקודה אגב השקר, אלא אני רוצה שיהיה כולו אמת וכו'.

וראה עוד בהקדמת ספר ויגד יעקב.

² ראה בבטאון צאנז (ניסן תשס"ח): גם בחודש אדר של שנת תשט"ז, כאשר רבינו הק' הגיע לביקור בארץ ישראל לרגל מעמד הנחת אבן הפינה לקרית צאנז בנתניה, שנערכה ביום כ"א אדר תשט"ז, ביקר אצל האמרי חיים, אשר התעניין בפורטרוט על התקדמות הענינים שמה. באותה שיחה אף הציע האמרי חיים לרבינו הק' לקחת את הרה"ח ר' אברהם יהודה וורטהיימר, מחסידי ויזניץ, שיהיה מפקח על עניני הבניה, בהיותו מומחה במלאכה זו, בהטעימו בפני רבינו הק': "הרי אתם שבים כבר

לפי התורה וההלכה.

מרן שליט"א: מנסים ומשתדלים כמה שיכולים. צריכים הרבה סייעתא דשמיא.

האדמו"ר מויזניץ: חלקם יודעים גם אידיש...

מרן שליט"א: זה בכלל לא קל... יש מלחמה כבידה, רואים שהיצה"ר והטומאה מתגברים על זה... כגון כשרצו לתלות שלטים בנוגע לצניעות, הגיעה דרישה שמוכרחים להוריד זאת כיון שזה מקום ציבורי. וכן לגבי לבדוק את הנכנסים שלא יביאו עמהם חמץ בפסח, שהיה ממש מלחמה על זה. אנו עדיין בגלות... כאשר הקימו את ביה"ח מעיני הישועה בבני ברק, היו שחששו שזה יפריע לבית החולים אצלנו, ואמר להם מרן אדמו"ר זי"ע: כאשר אני מקים איזה דבר ואני רואה שאין מחקים אותי, אזי חוששני שלא עשיתי דבר טוב, אבל כאשר אחרים עושים אחרי, הרי זה סימן שפעלתי דבר טוב... ועוד, שכעת שהקימו עוד בית חולים של חרדים, יתחילו להבין שזה באמת דבר נחוץ. ואכן דווקא אז החלו עוד כמה גבירים לתת תרומות למוסדות כאלו.

האדמו"ר מויזניץ: על זה מותר שיהיה קנאה...

מרן שליט"א: מלבד הצלת הנפשות זוכים לעשות כאן קידוש השם גדול מאד ב"ה, בפרט באופן הטיפול והמסירות באנשים מבוגרים וכדומה.

האדמו"ר מויזניץ ביקש להישאר ביחידות בקו"פ, ונשאר משך זמן, ואחר כך ליווהו מרן שליט"א החוצה ונפרדו לשלום.

שב"ק פר' לך י"ג מרחשון

קבלת שבת התפלל לפני העמוד - הר"ר שלמה ישראלי מקרית צאנז טבריה. ועברו לברכת א גוט שבת. בזמירות בשוה"ט התכבדו, כל מקדש - הרה"ח ר' יוסף מרדכי איימר מפעיה"ק, מה ידידות - הרה"ח ר' בן ציון גבריאל לוק מפעיה"ק.

בברכת המזון על הכוס התכבד - הגה"צ אב"ד קהלתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א, א, שבע ברכות (לחתן החבר יהושע נ"י ב"ר ישראל שלמה איימר מאלעד עם ב"ר הלל מנחם ישראלי מפעיה"ק, לחתן יקותיאל יהודה נ"י ב"ר יהושע ליברמן מאלעד, עם ב"ר אליהו יהודה שולדינר מפעיה"ק, ולחתן יוסף קראוס נ"י עם ב"ר יואל לוק מפעיה"ק) - בירך מרן שליט"א.

וראה ב'צילא דמהימנותא' (יתרו תשע"ט), מה שסיפר כ"ק האדמו"ר מויזניץ שליט"א: כ"ק אבי זצ"ל סיפר שראה פעם את אביכם מרן זי"ע עוד בקלויזנבורג, או בדעעש, וראה אותו מתפלל, וסיפר שהתפלל כמו שכתוב באורח חיים בסימן צת, והיה בפישוט ידים ורגלים ממש.

והיינו מש"כ בשו"ע שם: המתפלל צריך שיכוין בלבו פירוש המלות שמוציא בשפתיו, ויחשוב כאלו שכינה כנגדו, ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו, ויחשוב כאלו היה מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומכוין בהם יפה לבל יכשל, ק"ו לפני ממ"ה הקב"ה שהוא חוקר כל המחשבות. וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמות ולהתגברות כח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה.

מרן שליט"א: מרן אדמו"ר זי"ע סיפר, כשהיה אברך צעיר היה פעם בגרוסווארדיין, וביום השבת הלך להתפלל אצל האהבת ישראל זצ"ל [הגם שגבה אז טורא בין סיגוט לויזניץ], והוא קרא לו אליו לקידוש, וכשמזגו לו יין חשב לעצמו שאכן אצלם בצאנז מקדשים בצפרא דשבתא על יי"ש אבל כאן בבית הרבי מויזניץ יקדש על היין. ותוך כדי כך נענה האהבת ישראל ואמר להביא לו יי"ש באמרו הרי הוא צאנזער אייניקל ובצאנז עושים קידוש על יי"ש...
האדמו"ר מויזניץ: צריכים ללמוד אורחות חיים מכל הצדיקים.

מרן שליט"א: הרבי שליט"א נוסע לארה"ב?

האדמו"ר מויזניץ: בעזר ה' במוצ"ש לשמחת הברית של בן ניני שיחי'.

פעם אמר דודי ממאנסי זצ"ל, שאבותיו לבית ויזניץ לא זכו לברית אצל דור חמישי. אכן אבי זצ"ל זכה לעת זקנותו להיות סנדק אצל דור חמישי, ואותו דור חמישי הוא עתה אבי הבן... וכיבדו אותי בסנדקאות, על כן הנני נוסע, ויה"ר שיהיו עוד כהנה וכהנה.

דודי האדמו"ר מטשחויב חיפה זצ"ל היה 'שינעווער חסיד' והיה מגיע רבות אל אבי זצ"ל, בהיותו קרוב משפחה עם אמי הרבנית ע"ה.

כ"ק אבי זצ"ל סיפר שראה פעם את מרן זי"ע, כשהיה בדעעש או כאשר אבי היה בקלויזנבורג, בעת תפילתו, והיה מתאר בחרדת קודש איך שהיה מתפלל תוך שהוא משתטח ארצה בפישוט ידים ורגלים...

וכיבדו מרן שליט"א בלחיים, ושוחחו על מנהגינו להקדים ברכת שהכל למזונות בכגון דא וכו'.

האדמו"ר מויזניץ: על שם מי קרוי אחיכם שליט"א?
מרן שליט"א: ע"ש אבי אמי, הגה"ק רבי שמואל דוד זצ"ל הרב מנייטרא.

הוא היה אויבערלנדעדר אבל הלך עם שטריימל... הוא היה תלמיד של הגה"ק הרב מאונסדורף זצ"ל שנסע הרבה לשינאווא.

האדמו"ר מויזניץ: אני מחותן עם כ"ק האדמו"ר מנייטרא שליט"א.

מרן שליט"א: אביו (הגה"צ רבי שלום משה) זצ"ל היה דודי.

*

האדמו"ר מויזניץ: הבית חולים כאן זה הבית חולים היהודי היחידי שיש ערליכע רופאים והכל מתנהל

¹ מתוך מאמר שפורסם בבטאון 'בית ויזניץ' לאחר הסתלקות כ"ק מרן זי"ע: "בהזדמנויות שונות סיפר כ"ק אדמו"ר (שליט"א): זכורני כשהייתי בדעעש, שבת פעם הרבי מקלויזנבורג שם, והיה עדיין אברך. התבוננתי בתפילתו - אמנם ראיתי הרבה אופנים של תפילה, אך תפילה כזאת שהוא התפלל טרם ראיתי. לאחר מכן דרש אז בפלפול עמוק לערך ג' שעות. הוא עבד את ה' למעלה מכוותיו".

וראה שם עוד: במוצאי שבת פרשת חקת, כשהודיעו לרבינו (שליט"א) את הבשורה המעציבה על הסתלקותו, חזר וסיפר דברים אלה, ואף פיצם לעצמו את הניגון ששורר הרבי מקלויזנבורג על "ממקומך" בקדושה של שחרית בשבת קודש, וכן במשך כעשרים דקות שוחח מאישיותו הרמה וצערו של כלל ישראל באבידה זו.

ולהר"ר אלכסנדר משה וינגרטן מפעיה"ק (בה"ר חיים מנחם מפעיה"ק, וח"ר צבי אלימלך משי זהב מפעיה"ק), וחילקו פירות לכל הקהל.

ונערך שמחת השלום זכר לרגל הולדת הבנים להר"ר אלימלך מרדכי שווארץ מקרית צאנז טבריה (ב"ר שמואל מב"ב, וחתן להבחל"ח ר' פאביל שר ע"ה),

תוכן הפלפול שנשא כ"ק מרן שליט"א בשוה"ט ליל שב"ק העעל"ט

לא אמרי' כב"ה, אמרי לך ב"ש א"כ נימא קרא בבוקר ובערב מאי בשכבך ובקומך בשעת שכיבה שכיבה ממש ובשעת קימה קימה ממש, וב"ש האי בלכתך בדרך מאי עביד להו ההוא מיבעי' ליה לכדתניא בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה ובלכתך בדרך פרט לחתן וכו', ושקו"ט בגמ' ומסיק בגמ' דב"ה אמרי ממילא ש"מ דאפילו בדרך נמי קרי, ופרש"י נהי נמי דקרא למדרש מיניה פרט לחתן אתא ממילא ש"מ בלכת דידך הוא דמחייבת אלמא בדרך נמי קרי, עי"ש.

ויש לבאר מפני מה לא השיבו ב"ש על הוכחת ב"ה דמבלכתך בדרך נפקא נמי דקורין כדרכן, דהא שפיר קאמרי ב"ה דגם אי קאי קרא לעוסק במצוה, מ"מ ממילא ש"מ דגם בהליכה בדרך נמי קורין. וא"כ יל"ב באיזה סברא פליגי ב"ש וב"ה.

*

נקדים סוגי' הגמ' בסוכה (דף כ"ה ע"א), בהא דילפינן דעוסק במצוה פטור מן המצוה מדכתיב בשבתך בביתך ובלכתך בדרך וכו', ופריך בגמ' והא מהכא נפקא מהתם נפקא דתניא ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם אותם אנשים מי היו וכו', רבי יצחק אומר אם נושאי ארונו של יוסף היו כבר היו יכולין ליטאה, אם מישאל ואלצפן היו יכולין היו ליטאה, אלא עוסקין במת מצוה היו שחל שביעי שלהן להיות בערב פסח שנאמר ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ביום ההוא אין יכולין לעשות הא למחר יכולין לעשות, (פרש"י שמעינן מיניה דעוסק במצוה פטור מן המצוה, שהרי נטמאו במתיהן שבעה ימים לפני הפסח אע"פ שטומאה זו תעכב על ידם אכילת פסחיהן, אלמא מצוה קלה הבאה לידך אינך צריך לדחותה מפני חמורה העתידה לבוא), ומשני בגמ' צריכא דאי אשמעינן התם משום דלא מטא זמן חיובא דפסח (פרש"י כשנטמאו עדיין לא הגיע זמן אכילת פסח), אבל הכא דמטא זמן קריאת שמע אימא לא, ואי אשמעינן הכא משום דליכא כרת אבל התם דאיכא כרת אימא לא (דלגבי פסח דכרת

בתוה"ק ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך, וברש"י אשר אראך, לא גלה לו הארץ מיד כדי לחבבה בעיניו ולתת לו שכר על כל דבור ודבור, ומקור הדברים במד"ר (פל"ט, ס"ט) ושם הלשון וליתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה, וכן הוא להלן (פנ"ה, ס"ז) ולמה לו גילה לו מיד כדי לחבבה בפניו וליתן לו שכר על כל דיבור ודיבור ועל כל פסיעה ופסיעה, וראוי להבין דהכי רק מחמת שלא גילה לו הקב"ה מיד המקום הגיע לו שכר על כל פסיעה ופסיעה, הרי גם אם היה מגלה לו מיד שילך לאר"י היה מקיים מצוה בכל פסיעה שהולך, שהרי הלך בציווי השי"ת וראוי לו לקבל שכר.

במדרש תנחומא פתח ילמדנו רבינו אדם מישראל מהו שיקבל עליו מלכות שמים כשהוא מהלך, רב אידי ורב הונא בשם ר' יהודה ור' יוסי בשם ר' שמואל אמרו אסור לקבל עליו עול מלכות שמים כשהוא מהלך, אלא יעמוד במקום אחד ויכוון לבו לשמים באימה וביראה וברתת ובזיעה ביחוד השם ויקרא שמע ישראל וכו'.

וכבר תמהו מאי נסתפק ליה, הרי משנה מפורשת בברכות (דף י' ע"ב) ב"ש אומרים בערב כל אדם יטה ויקרא וכו' וב"ה אומרים כל אדם קורא כדרכו וכו', א"כ לב"ש בוודאי דאין רשאי לקרות מהלך דבערב אפי' לעמוד אסור דצריך לקרות כשהוא מוטא ובבוקר צריך שיעמוד במקומו, ולב"ה דקורא כדרכו משמע דאפי' כשהוא מהלך כאמור ובלכתך בדרך, וגם לבאר איזה שייכות יש להלכה זו לקרא דפרשתין.

ואפ"ל בזה, בהקדם הגמ' ברכות שם אהא דתנן ב"ש אומרים בערב כל אדם יטה ויקרא ובבוקר יעמוד שנא' ובשכבך ובקומך, וב"ה אומרים כל אדם קורא כדרכו שנא' ובלכתך בדרך א"כ למה נאמר ובשכבך ובקומך בשעה שבנ"א שוכבים ובשעה שבנ"א עומדים, ובגמ' פרכינן בשלמא ב"ה קא מפרשי טעמייהו וטעמא דב"ש, אלא ב"ש מ"ט

אימא לא יטמאו במת כל שבעה לפני הפסח) צריכא.

ובתוספות (שם ע"ב ד"ה משום) הקשו מהא דדרשינן (זבחים דף ק' ע"א) דהולך לשחוט את פסחו מטמא למת מצוה אפילו לאחר חצות, הרי דבפסח אף במטא זמן חיובא פטור מן המצוה, וכדמסיק התם רבא דאמר התם אידי ואידי לאחר חצות וכו', אלמא דמטמא לקרובים אפילו היכא דמטא זמן חיובא שכבר בא זמן הפסח וכו', (דהרי מהנדך ילפותות ליכא למילף אלא לגבי מ"ע גרידא דגם במטא זמניה פטור מן המצוה, ולא במ"ע שיש בו כרת), ואין לומר דהיא גופא ילפינן מחתן דפטור מקריאת שמע, דדלמא שאני קריאת שמע דלית ביה כרת כדקאמר הכא, ולא אתי מיניה פסח דאיכא כרת ומטיא זמן חיובא, עיי"ש.

ויתכן לתרץ קו' התוס', דהנה לכאו' יל"ע בהא דאמרינן בגמ' דמפסח לא הוי מצינן למיגמר רק דבלא מטא זמן חיובא נפטור מן המצוה לכשיבא זמנה, דהנה במנ"ח (מצוה ה' אות י"ג), הביא מש"כ הצ"ח בפסחים (דף ג' ע"ב) ע"ד התוס' (שם ד"ה מאליה) שכתבו על רבי יהודה בן בתירא למה לא עלה לרגל, שאין כוונת התוס' להקשות על שלא הקריב קרבן פסח, דוודאי כיון שהיה בדרך רחוקה נפטור מחיוב הפסח, ולא מצינו דאיכא מצוה לעלות ולהתקרב עצמו קודם זמן הפסח להיות במקום חיוב הפסח, ורק על עליה לרגל דהוא מצוה בפנ"ע נתנו טעם מה שלא עלה ר"י בן בתירה, יעו"ש.

וכתב ע"ז המנ"ח, דדב"ז קשה לשמוע שלא יהיו מצווים הרחוקים שיבואו לעשות מצות עשה, דודאי סברא גדולה הוא דמצות עשה על כל ישראל לעשות הפסח ככל מצות עשה שבועולם, ומחויב לילך מקצה הארץ להתקרב עצמו כדי לקיים מ"ע, אך אם עבר והוא בדרך רחוקה יש דינים שציוותה התורה, אבל בודאי מחויב להתקרב ולקיים מ"ע, ולדבריו כל ישראל אפילו באר"י כל שהם רחוקים ט"ו מיל מירושלים, שזו דרך רחוקה, פטורים מלילך ולעשות הפסח, א"כ כל ישראל פטורים לעשות פסח ראשון, ופסח שני לא יהיו מקריבים כי רוב הציבור אין עושים פסח שני, א"כ פטורים ממצות הפסח וכו', אבל ודאי מצוה שיבוא ולא יהיה בדרך, אטו לולב ושופר וכי לא יהיה מחויב לקנות קודם החג, ובחג אינו בנמצא, וכי

אינו מבטל בזה המצות עשה, אתמהא, עכ"ל, יעו"ש שהאריך בזה.

ועיין בטורי אבן על ר"ה (דף ט"ז ע"ב) בהא דאמר רבי יצחק דחייב אדם לטהר את עצמו ברגל שניא' ובנבלתם לא תגעו, שהקשה בתו"ד שם דנהי דקרא מיירי ברגל, אפ"ה לא נפק"ל מיניה אלא שאסור לטמא את עצמו ברגל בידים, אבל מנלן דאם נטמא כבר שיחייב לטהר את עצמו, וכתב לתרץ דבאמת יש לבאר למה מוקי לקרא ברגל דאטו רגל רמיזא בקרא, ומאי שנא רגל משאר ימות השנה דמוקי לה ארגל, וההכרח דהיינו טעמא משום דחובת הרגל הוא ראייה וחגיגה ושלמי שמחה שא"א לקיימן בטומאה משו"ה שדי לקרא ארגל, וכיון שכך תקשה לך למ"ל קרא להזהיר מלטמא ברגל, הא בלא"ה איכא עשה בכל אחד מחובת הרגל, וממילא כשמטמא את עצמו ברגל הוא מבטל כל מ"ע אלו, ואזהרה דובנבלתם לא תגעו ברגל דכל עצמן הוי מפני ביטול החובות הללו למה לי, אלא ע"כ אם אינו ענין לטומאה שברגל תנהו ענין לטומאה של קודם הרגל, שהזהיר הכתוב שלא יטמא בנבילה, אע"ג דאכתי לא חל עליו חובת הרגל מפני ביטול חובת הרגל. עיי"ש, הרי דנקט בפשיטות דלפני זמן המצוה לא חל חיובה, וזה כמ"ש הצ"ח, ועיי' שו"ת אבנ"ז (או"ח סי' שכ"א) שהעיר ע"ד.

ובצל"ח החדש (לר"א שטיגליץ, מאמר ז', דף צ"ו טו"ג) הביא בשם הוספות לשו"ת וחיודושי הרי"מ בחידושים על הל' פסח בס"י תכ"ט (וגדפס בסו"ס ח"י הרי"ם על יו"ד ח"ג) שכתב בן לדבר פשוט דהחיוב על כל אדם שיראה שכשיגיע פסח או סוכות יתקיימו המצות כתיקונם דאל"כ בטלו כל מצות עשה, דקודם החג אין עליו חיוב לעשות סוכה וכו"ט הרי אנוס הוא, וכן בלולב וכדו', ואשר מפאת כן תיקנו חז"ל שיהיו שואלין ודורשין ל' יום קודם הפסח היינו שמחויב כבר לראות שיקיים המצוה כראוי, עיי"ש. ועיין בעמק יהושע להגאון ר"א חריף (ח"ב דרוש ט') מה שדן לבאר הענין שמחויב האדם להמציא עצמו שיהא בר חיובא, ושנה דבריו בשו"ת נחלת יהושע (סי' כ"ה), וע"ע בשד"ח כללים (מערכת מ' כלל קל"ד), ובברכת אהרן (מאמר קס"ז). [ויש לפלפל דשאני מצות פסח,

וביותר י"ל דהא דאמרינן בסוכה שם דמקרא דויהי אנשים וכו' שמעינן רק היכי דלא מטא זמן חיובא, היינו משום דהך דרשה רבי יצחק הוא דקאמר לה דמוקים קרא בעוסקין במת מצוה שחל שביעי שלהם בער"פ וכו', ולכן אליבא דרבי יצחק לשיטתו בגמ' ר"ה שם דיליף להא דחייב אדם לטהר עצמו ברגל שנא' ונבבלתם לא תגעו, וביאר הטו"א דעל הרגל עצמו לא איצטריך קרא דפשיטא דאסור לטמא עצמו ולבטל חיובי הרגל, וע"כ דקאי על קודם הרגל דאכתי לא חל עליו חובת הרגל וכנ"ל, הרי דרבי יצחק ס"ל דקודם זמן המצוה אין מוטל על האדם חובת קיומה, לכך לדידיה שפיר אמרינן דמפסח לא שמעינן רק היכי דלא מטא זמן חיובא, אבל רבא לעצמו לא ס"ל הכי דיש לחלק בזה, ושפיר גמרינן מינה להיכא דמטא זמניה, ודו"ק.

*

שוב נזכרתי שהגר"י ענגיל בלקח טוב (כלל ו' אות ג') האריך לדון בענין זה אם קודם הגעת זמן חיוב המצוה הרי הוא נידון כמחוייב במצוה, והביא שם בתחילת דבריו מס' פתח הבית שכתב ליישב הקו' על דעת המהרל"ח (הו"ד במל"מ ריש הל' חמץ ומצה) דבאיסור שהיה לו שעת הכושר חצי שיעור מותר בה מה"ת, וביאר בזה דברי הרמב"ם שם דהביא מקרא מיוחד לאסור חמץ פחות מכשיעור מדכתיב לא יאכל, והקשו למ"ל קרא הרי בלא"ה קי"ל כר' יוחנן דחצי שיעור אסור מה"ת, ולהאמור א"ש דכיון דחמץ הו"ל שעת הכושר ליכא בה איסור חצי שיעור. ואולם הקשו עליו דהא איסור אכילה ביוה"כ נמי הו"ל שעת הכושר, ומ"מ אמרינן בגמ' דביוה"כ גם חצי שיעור אסור מה"ת, ועיקר דין חצי"ש אסור מה"ת נשנה לענין יוה"כ במס' יומא (דף ע"ג ע"ב).

ותי' בפתח הבית דשאני יוה"כ דאיכא בה גם מצ"ע דועניתם את נפשותיכם וגו', א"כ האדם מחוייב בה כל השנה דהו"ל אקרקפתא דגברא כמו שמחוייב בו ביוה"כ, כי תמיד יש על האדם חיוב להתענות כשיגיע יוה"כ, דכל המצ"ע אקרקפתא דגברא מונחים כשנעשה גדול, אלא שבפועל מקיים כל אחת בזמנה, וא"כ אין החיוב שונה ביוה"כ מבכל השנה וממילא דלא הוי בגדר הו"ל שעת הכושר, ורק באיסור שהוא על החפץ כגון

דבפירוש אמרה תורה (שמות יג, י) ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה, ורבי עקיבא דרש להאי קרא קאי על חוקת הפסח (עירובין דף צ"ו ע"א), ויל"פ כוונת הכתוב דהיינו שכל ימות השנה מוטל חיוב על האדם להיות עול מצות הפסח עליו, שיוכל לקיימו כראוי, ומהי"ט היו צדיקים שבכל השנה היו בודקין ספריהם שלמדו בהם לבערו מחמץ, כמסופר על הג"ר יוסף זצ"ל חתן הנוב"י, וע"ע באור שמח או"ח (הל' קרבן פסח סופ"א) שהלך לדרכו ג"כ לחלק בין פסח לשאר מצות בע"א].

מעתה לדעת המנ"ח והגאון הרי"מ דרמ"א חיובא על כל אדם מישראל להמציא עצמו קודם עת חיוב המצוה, שיהיה לו האפשרות לקיים המצוה בזמנה, נמצא דגם קודם הפסח חשיב כמטא זמן חיובא דפסח, שכן מצווה ועומד להביא עצמו לידי חיוב המצוה, ובוודאי דז' ימים קודם פסח רמיא עליו להיזהר מטומאה כדי שיוכל להקריב קרן פסח במועדו, מעתה לכאן אין מקום לומר דמפסח לא גמרינן דעוסק במצוה פטור מן המצוה רק בלא מטא זמן חיובא, דהרי לפי"מ שנתבאר הרי גם קודם הפסח הו"ל בגדר מטא זמן חיובא, שכן מוטל עליו להיות נמנה בכלל מצוה. ודוחק לומר דהא דאמרינן דפסח לא מטא זמן חיובא, היינו רק לעומת החיוב להתעסק במת מצוה שמוטל עליו עתה, (עיין בתשו' נחלת יהושע שם בסופו, וכן באו"ש שם, וכע"ז בלקח טוב המובא להלן), דהרי כיון דעל האדם מוטל החוב לעשות כל מצדקי שיוכל לקיים מצוות הפסח בזמנו, א"כ בוודאי דלענין לשמור עצמו במטהרה הו"ל שבעה ימים קודם הפסח בכלל מטא זמניה, ודו"ק.

מעתה מתורץ קו' התוס', מנליה לרבא דעוסק במצוה פטורין גם ממצ"ע שיש בו כרת דמטא זמן חיובא. די"ל דס"ל לרבא דליתא להך צריכותא לומר דמקרא דויהי אנשים וכו' שמעינן רק היכי דלא מטא זמן חיובא, דכיון דמצווה ועומד כבר מקמי זמן חיובא להיות נמנה לכלל מצוה, וכבר משבעה ימים קודם החג עליו לטהר עצמו כדי שיוכל להביא קרבן פסח, א"כ שפיר גמרינן מהתם דגם כה"ג שיש לפניו מצ"ע שיש בו כרת ומטא זמן חיובא פטור הימנה מפאת מה שהוא עוסק במצוה אחרת תחילה, ודו"ק.

הפסח כמו ששואלין ודורשין אז בהלכות הפסח וכפרש"י שם. ויומתק בזה דאביי ורבא אזלי לשיטתייהו, דכאמור שיטת אביי דלא רמיא על האדם שום חיוב לפני זמן המצוה, לכן בגמ' זבחים שם פליג על רבא ומשני כאן קודם חצות כאן לאחר חצות, דקודם חצות לא מטי זמן חיובא עי"ש.

אבל רבא דס"ל דחיוב המצוה על האדם הוא גם לפני זמן המצוה, ולכן אם דעתו לחזור מחויב לבער אפי' מתחילת השנה כדי שלא יעבור ביו"ט בשוכו לביתו, ורק אם אין דעתו לחזור תליא בין קודם ל' לתוך ל', דתוך ל' כבר חל עליו חיוב השבתה מדרבנן אפי' אם לא יהי' בביתו ביו"ט כמו שיש חיוב דאוריתא לבער עיו"ט, לכך לא קשיא לדידיה מנא לן דאמרינן עוסק במצוה פטור מן המצוה אפי' היכא דמטא זמן חיובא של פסח דהוא בכרת, דרבא לטעמיה אזיל דס"ל דחיוב המצוה על האדם הוא גם לפני זמן המצוה, א"כ שפיר גמרינן מפסח דהעוסק במצוה פטור מן המצוה אפי' במטא זמן חיובא דעשה שיש בו כרת, והיינו דכיון דמחויב לעסוק במצוה כבר קודם שמגיע זמנה בפועל, א"כ גם קודם הפסח הוא בכלל בר חיובא ומה לי מטא זמניה או לא מטא זמניה, ושפיר מוכח מהך דפסח דאף עשה שיש בו כרת דמטא זמן חיובא פטור מלקיימה כשעוסק במצוה אחרת, (והא דתוך ל' לכו"ע חייב לבער אינו אלא מדרבנן כעין הא דשואלין ודורשין בהל' הפסח ודו"ק, ועיין לקח טוב שם במקום הי"ב), ודו"ק.

*

ויש לפלפל דדב"ז אם חיוב המצוה חל כבר קודם שהגיע זמנה, או דעד זמן המצוה אין על האדם חיוב כלל. תליא בפלוגתת הראשונים לגבי הכשר מצוה אם הו"ל בכלל בעידנא, דבנימוק"י בב"מ (ט"ז ע"א מדפי הרי"ף) בהא דאיתא בגמ' (דף ל' ע"א) דאין כהן מחזיר אבידה הנמצא בביתו"ק כיון דטומאה עול"ת ואין עשה דהשבת אבידה דולתו"ע, וכתב הנימוק"י ואיכא דמקשי למ"ל מהו"ט תיפק"ל דאפילו ליכא גבי טומאה אלא לאו גרידא לא נדחה ליה מחמת עשה דאבידה דהא בעדל"ת בעינן שיהא בעידנא דמתעקף לאו מקיים לעשה והכא אפילו האבידה עומדת על פתח ביה"ק כי מיטמא עבר ליה ללאו ולא מקיים לעשה

חמץ וכדו', יש לחלק בין חפץ האסור מעולם לחפץ שהיה מותר ונאסר, ובזה יש לחלק ולומר דשאני היכי דהיה לו שעת הכושר, אבל במ"ע דאקרקפתא דגברא הוא לא שייך ענין שעת הכושר כלל, עכתו"ד.

וכתב הגרי"ע ע"ד, דאין סברתו זאת פשוטה דיש מקום לדון בזה אם מצות הנוהגות בזמנים מיוחדים כל עיקר החיוב שלהם הוא רק בשעת זמן המצוה, וע"ד משל מצות סוכה ולולב חל החיוב על האדם רק בסוכות וקודם לזה אין עליו ענין החיוב, או דילמא מאז שנעשה גדול החיוב מוטל עליו לקחת לולב ולישב בסוכה בזמנו, ואין שום חילוק בין לפני הזמן לתוך הזמן רק לענין הקיום בפועל, שהקיום בפועל הוא רק בתוך הזמן, אבל ענין החיוב אין שום חילוק בו בין לפני הזמן לתוך הזמן וכסברת הפתח הבית הנ"ל.

והאריך שם לדון ולהוכיח בענין זה מי"ד מקומות בש"ס, ומצאתי את שאהבה נפשי בתו"ד במקום הח' שציין לסוגי' דידן בסוכה, מדקאמר בגמ' צריכא דאי מהתם הו"א משום דלא מטא זמן חיובא דפסח אבל הכא דמטא זמן קרי"ש אימא לא, צריכא, וכתב ע"ז דמכאן מוכח דאין חיוב הבאת פסח לפני ערב פסח, עי"ש מש"כ שיש מקום לדחות הוכחה זו, ותלי"ת שכיוונתי לדעתו. ובהמשך שם בלקח טוב (במקום הט'), הביא מה דאי' בגמ' (פסחים דף ו' ע"א) המפרש והיוצא בשיירא קודם ל' יום אין זקוק לבער תוך ל' יום זקוק לבער, אמר אביי הא דאמרת תוך ל' זקוק לבער, לא אמרן אלא שדעתו לחזור אבל אין דעתו לחזור אין זקוק לבער, א"ל רבא ואי דעתו לחזור אפי' מראש השנה נמי, אלא אמר רבא הא דאמרת קודם ל' אין זקוק כו' לא אמרן אלא שאין דעתו לחזור כו', ופרש"י ד"ה אפי' מר"ה נמי, דכי הדר ביה בימי הפסח עבר עליו וההיא שעתא לאו ברשותיה הוא דליבטליה שהרי איסור הנאה הוא ואינו שלו וכשרואהו עובר עליו, עכ"ל.

מבואר מזה דרבא ואביי נחלקו בסברא זו אם יש על האדם חיוב המצוה לפני זמן חיובה, דאביי ס"ל דלא רמיא על האדם שום חיוב לפני זמן המצוה, על כן כשיצא קודם ל' יום אפי' בדעתו לחזור אין מחויב לבער, אלא דתוך ל' יש חיוב דרבנן להזהר בצרכי

בשו"ת נובי"ת (אהע"ז תנינא סי' קמ"א) דרבא ורב אשי נחלקו בפלוגתת הראשונים הנ"ל אם ההכנה והכשר למצוה נחשב כחלק מהמצוה.

והיינו דאי ההכנה למצוה אינו כעוסק במצוה עצמה, ואין הל"ת נדחה אלא בקיום המצוה עצמה ולא בהכנה למצוה. א"כ אין להוכיח מאיסור שבירת עצם שיש בו מוח דאין עדל"ת דמקדש, די"ל דהטעם דאין העשה דפסח דוחה ל"ת דשבירת עצם הוא משום דלא הוי בעידנא וכו' וכקו' התוס' שם (סוף ד"ה ואחד עצם וכו') דהרי על הלאו עובר תיכף כששובר והעשה אינו מקיים עד שיאכל, וא"כ ליכא להוכיח מינה להא דאין עדל"ת דמקדש. ואולם בפסקי התוס' שם תירצו דכה"ג שפיר הו"ל בעידנא משום דכיון דאי אפשר לאכול המוח בלי שישבור העצם כל כה"ג מיקרי בעידנא, ודב"ז הוא פלוגתת הראשונים הנ"ל.

וא"ש דבכך פליגי, דרבא ס"ל דמיד כשמתחיל לעסוק במ"ע הו"ל בעידנא ודוחה ל"ת, ולכן קשיא ליה מפנ"מ אין עשה דפסח דוחה ל"ת דשבירת עצם, הרי אע"פ דלא הוי בעידנא ממש מ"מ כיון דשבירת העצם הוי הכנה מוכרחת לאכול המוח שבתורה הו"ל בכלל בעידנא, ועכצ"ל דאין עדל"ת שבמקדש. אבל רב אשי ס"ל דבעדל"ת בעינן שיהא בעידנא ממש, והיינו טעמא דאסור לשבור אפי' עצם שיי"ב מוח משום דלא הוי בעידנא, וליכא הוכחה דאין עדל"ת שבמקדש, לכך עכצ"ל דיקדש עשה והוי עול"ת, עי"ש שהאריך טובא בענין זה.

הרי דשיטת רבא הוא דכל הכשר המצוה הוי בכלל החיוב עצמו, וכיוצ"ב הארכנו בדרשת שבת שובה האי שתא, והבאנו כיוצ"ב בדעת רבא ממ"ש כ"ק א"א בשפ"ח חו"פ לירח האיתנים (סי' י"ח ס"א). וממילא א"ש דלכן רבא לשיטתו דחיוב המצוה מוטל על האדם גם לפני זמן המצוה, א"כ אין מקום לחלק בין מטא זמניה ללא מטא זמניה, ושפיר ילפינן מפסח דהעוסק במצוה פטור מן המצוה אפי' במטא זמן חיובא דעשה שיש בו כרת, ודו"ק.

*

ויש לפלפל דבכך תליא פלוגתת הפוסקים שהביא בשדי חמד (מערכת עיי"ן כלל מ"ה ח"ה, עמ' 233 מדפה"ס) במי שהולך לקיים מצוה אם ההליכה בעצמה חשיבא מצוה לומר דעוסק במצוה פטור

עד דמהדר ליה למריה, ותירץ הר"ן דה"נ בשעה שעובר על הלאו מקיים העשה דהא מתעסק במצות השבת אבידה ואע"פ שלא גמרה מה בכך, אבל הר"ר יהוסף ס"ל דאף דהוא מתעסק במצוה עדיין לא חשיב בעידנא כיון דאינו אלא מכשירי מצוה דעיקר המצוה הוא ההשבה לבעלים והא דקאמר בגמ' משום דטומאה עול"ת הוא לרווחא דמילתא עי"ש.

מעתה לשי' הר"ן דהכשר מצוה הו"ל כעוסק במצוה עצמה, ואלים כוחה לדחות ל"ת דמקרי בעידנא, י"ל דה"נ בכל דבר דצריך לעשותה כדי שיוכל לקיים המצוה, הו"ל בכלל חיוב המצוה, כמו דגם ההכשר מצוה דוחה ל"ת ולא אמרינן דלא הוי בעידנא, כי כל הכנה שמוכרח לה לצורך המצוה הו"ל בכלל חובת המצוה, וממילא דה"ה שצריך לטהר עצמו לפני הפסח כדי שיוכל להביא קרבן פסח הו"ל בכלל חיוב הפסח. ואולם לשיטת רבינו יהוסף דהכשר מצוה אינה כמצוה עצמה, י"ל דחיוב המצוה אינו אלא בשעת קיומה ממש, ומכ"ש דהיכי דלא מטא זמן המצוה אינו בכלל חובת המצוה ולא שייך בה דין עוסק במצוה, ודו"ק.

ויש לחזק דכרינו בשיטת רבא, דבגמ' בזבחים (דף צ"ז ע"ב) כל אשר יגע בכשרה יקדש, יקדש להיות כמות הא כיצד אם פסולה היא תפסל ואם כשרה היא תאכל כחמור שבה, אמאי וניתי עשה ולידחי את ל"ת, [פרש"י ניתי עשה דואכלו אותם דכשירה, ולידחי ל"ת דלא תאכל דפסולה, ואע"ג דאיכא ל"ת באכילת פסולין כדאי' בפסחים (דף כ"ד ע"א) כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו], אמר רבא אין עשה דוחה את ל"ת שבמקדש, שנא' ועצם לא תשברו בו ר' שמעון בן מנסיא אומר אחד עצם שיי"ב מוח ואחד עצם שאין בו מוח אמאי ניתי עשה דאכילת פסחים ונידחי את ל"ת, אלא אין עשה דוחה את ל"ת שבמקדש, רב אשי אמר יקדש עשה היא ואין עשה דוחה את ל"ת ועשה.

ונתחבטו המפוי' מפני מה נאיד רב אשי מתירוצו של רבא הרי גם לדידיה דיקדש עשה, אכתי צ"ל דהא דאין עשה דפסח דוחה ל"ת דשבירת עצם הוא משום דאין עדל"ת שבמקדש, וא"כ שוב אין הכרח לומר דיקדש עשה, עיי' בזה בטורי אבן (ר"ה דף כ"ח) ובשער המלך (פ"ג דגדרים ה"ו). וביאר

בציצית שוא"ת הרי כי מיכסי בטלית דבר חיובא שאין בו ציצית עובר בידיים, ותי' דבשעת עיטוף אכתי לא מחייב עד אחר שנתעטף ולאחר שנתעטף שוא"ת הוא, והקשו עוד דבברכות (דף כ' ע"א) משמע דכשהיה לכוש בכלאים ואין פושטין לא חשיב שוא"ת אלא קו"ע, ותירץ ר"י דשאני כלאים דהאיסור מיד בשעת לבישה שלבש אבל כאן לא מחייב עד לאחר שנתעטף עכ"ד, והשתא כיון דאיסור כלאים חל עליו מיד בשעת עטיפה ומ"ע דציצית לא חלה אלא לאחר שנתעטף, א"כ תיקשי הא דקי"ל דאין עדל"ת אלא אם הו"ל בעידנא דקא עקר לאו מקיים העשה, והרי אדרבה גבי כלב"צ הוא להיפוך, דהא בשעת עטיפה דמיעקר לאו דכלאים אכתי לא מקיים לעשה דציצית דליתא למצוותיה עד לאחר עיטוף, ומוכרח מזה דאמרינן כדברי ר"ת דכלאים בציצית שריא רחמנא אפי' שלא במקום מצוה, ולכן שרי להתעטף אע"פ שעדיין אינו מקיים העשה בשעת עקירת הלאו.

ובשו"ת נוב"י (מהדו"ת אהע"ז סי' קמ"א, בתשו' בנו הר"ש) כתב ע"ז שנעלם מהרב שאג"א דברי הגמוק"י הנ"ל, דלסברת הר"ן דהתחלת המצוה דול"ת והו"ל בעידנא והיינו מפני שא"א לגמור המצוה בלתי התחלתה, א"כ הה"נ גבי עטיפה בטלית של כלאים בציצית דאף שאינו מקיים העשה עד אחר שנתעטף והלאו דכלאים עובר תיכף בשעת לבישה מ"מ מקרי בעידנא דמיעקר לאו מקיים העשה כיון דא"א לקיים מצות ציצית אם לא שיתעטף מקודם ולכן בשעת העיטוף מתחיל המצוה, וש"כ דאמנם ת"ח כל זמן שמזקינין דעתן מתוספת עליהן שהגאון הנ"ל בספרו טו"א (חגיגה דף ב' ע"ב תוד"ה לישא שפחה) מיישב דברי התוס' בהך סברא דכיון דא"א לקיים מצות עשה דציצית אלא ע"י עיטוף הוי העיטוף התחלת המצוה והוי בעידן עי"ש בטו"א שהאריך בזה.

והנוב"י בתו"ד שם בהך דמשמע בתוס' יבמות דגם התחלת המצוה הו"ל בכלל בעידנא ממ"ש דאיסור כלאים הוא מיד בשעת לבישה משא"כ עשה דציצית הוא רק לאחר שנתעטף כבר וכנ"ל, כתב דאין לומר דלפי תירוץ התוס' באמת לא התיר הכתוב כלאים בציצית אלא בכה"ג שקודם

מן המצוה, דבשיטמ"ק בברכות (דף י"א ע"א) בהא דדרשו ובלכתך בדרך פרט להולך בדרך מצוה, כתב השיטמ"ק דבא לרבות דאף שההליכה עצמה אינו מצוה אלא הולך לעסוק במצוה מ"מ ההליכה עצמה נמי פוטר מן המצוה, (וכ"ה בריטב"א בסוכה שם), וציין שם למש"כ בס' פתח הדביר (או"ח סי' רמ"ח אות י"ג) דהאריך בהא דא"י בשו"ע שם דאסור להפליג בספינה שלשה ימים קודם השבת אבל לדבר מצוה מותר, וכתב הב"י דלעלות לאר"י חשיב מצוה, וכ"כ בריב"ש (סי' ק"א), דהעליה לאר"י גופה חשיב מצוה ואף דהמצוה הוא לישב בארץ מ"מ העליה שהוא הכנה למצוה חשיב ג"כ כמצוה, והריב"ש הביא ראיה מהא דא"י בחולין (ו' ע"א) בעובדא דר' פנחס בן יאיר דקאזיל לפדיון שבויים שפגע בנהר גינאי ואמר לו חלוק מימך וחלק ליה, הוה ההוא גברא דהוה דארי חיטא לפיסחא אמר ליה חלוק נמי להאי דבמצוה עסוק, הרי מזה דאף דלא עבד מצוה דהא היה הולך לטחון חיטים לפסח ועדיין לא עשה שום מצוה מ"מ קרי ליה במצוה עסוק, אבל בשו"ת הרשב"ש (סי' ב') נראה דחולק ע"ז שכתב באם נשבע אדם שיעלה לאר"י אין העליה אלא הכשר מצוה, ויכול לישאל על שבועתו, ואם העליה עצמה הוי מצוה אין לו הפרה, עיי"ש באריכות.

וי"ל דכל זה תלוי בפלוגתא הנ"ל אי ההכנה והכשר למצוה חשיב ליה בכלל המצוה, דאם ההכנה הוא בכלל המצוה, וקודם זמן המצוה נחשב ג"כ כמטא זמן חיובא, א"כ גם ההליכה לדבר מצוה כחלק מן המצוה יחשב, משא"כ אם אין ההכנה למצוה בכלל מצוה, ואין הזמן שקודם לקיום המצוה בכלל מטא זמן חיובא, וממילא אין ההליכה לדבר מצוה בגדר מצוה, ודו"ק.

והנה בשאג"א (סי' ל') כתב דיש להוכיח כדעת ר"ת במנחות (דף מ"א ע"א) דכלאים בציצית שריא רחמנא לגמרי (אפי' שלא במקום מצוה כגון בטלית שאולה או באשה דאינה חייבת במצוה), מהא דא"י ביבמות (דף צ' ע"ב) דאין בי"ד מתנין לעקור דבר מה"ת אלא בשוא"ת, א"ל בעאי לאותובך ערל הזאה ואזמל סדין בציצית וכו' השתא דשנית לן שוא"ת לא מיעקר הוא כולהו נמי שוא"ת נינהו עי"ש, והקשו התוס' (ד"ה כולהו) היכי הוי סדין

דפליגי בשבועות (דף כ"ז ע"א) גבי נשבע לבטל את המצוה אי לחלק צריך קרא, והיינו דר"י ס"ל דד' ציצית ד' מצוות הן משום דס"ל דלחלק לא צריך קרא, ור"ע ס"ל דמצוה אחת הם משום דלחלק צ"ק, עי"ש ודפח"ח.

ובסנהדרין (דף פ"ה ע"ב) ת"ר אביו ואמו קלל לאחר מיתה וכו' הניחא לר' יונתן אלא לר' יאשיה מא"ל, דתניא איש איש מה ת"ל איש איש לרבות בת טומטום ואנדרונינוס, אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אביו שלא אמו אמו שלא אביו מנין, ת"ל אביו ואמו קלל אביו קלל אמו קלל דברי ר' יאשיה, ר' יונתן אמר משמע שניהם כאחד ומשמע כאו"א בפנ"ע עד שיפרט לך הכתוב יחדיו, מנא ליה, נפק"ל מומקלל אביו ואמו מות יומת, ואידך ההוא מיבעי ליה לרבות בת טו"א, ותיפוק ליה מאיש איש, ד"ת כלבנ"א, ע"כ דברי הגמ', היוצלמ"ז דאי אמרינן דלא צריך קרא לחלק א"כ ילפינן מאביו ואמו קלל דגם לאחר מיתה חייב, ומומקלל אביו ואמו לטו"א, ולא דרשינן איש איש דדברה תורה כלשון בני"א, אי צריך קרא לחלק דרשינן להא דחייב לאחר מיתה מומקלל אביו ואמו, וטו"א ילפינן מאיש איש דלא דברה תורה כלשון בני"א.

והנה בהא דאמרו ב"ה דכל אחד קורא כדרכו דכתיב ובלכתך בדרך, והיינו דאע"פ דקרא אתי ללמד דבלכת דידך הוא דחייב וכו' דעוסק במצוה פטור מן המצוה, מ"מ מוכח דבדרך גמי קורא. הקשה הפני יהושע, דיש לתמוה דאכתי מנלן דבדרך קורא דרך הילוכו, דלמא בדרך רשות צריך להפסיק הילוכו ולעמוד ולקריתמשא"כ בדרך דמצוה אין צריך להפסיק כלל, עי"ש. וראה בס' יבא חיים (למהר"י גרינוולד אבד"ק וואיא תלמיד החת"ם והי"ל, בפרשתן אות ב') שכתב כע"ז מעצמו דדברי הגמ' צ"ב דסו"ס מג"ל למילף תרווייהו מחד קרא, הן דעוסק במצוה פטור מן המצוה והן דקורא כדרכו בהליכה, הא י"ל דקרא קאי רק להא דקורא כדרכו, ותו לא אייתר למידרש דין עוסק במצוה, או דילמא אתי קרא רק למילף דעוסק במצוה פטור מן המצוה דבלכת דידך הוא דחייב לקרות אבל אופן הקריאה יהיה בשכיבה ובקימה ומנ"ל ללמוד להא דקורא כדרכו, עי"ש.

מתעטף בטלית ואחר העטיפה יקשור הציצית (של כלאים) ואז קיום העשה ועקירת הלאו הוי בבת אחת, הנה מלבד שהוא דוחק לאוקמי קרא בהכי, אלא אפי' אין בו מועיל דהא א"א להטיל ולקשור כל הציציות בד' כנפות בב"א וא"כ תיכף כשקושר הציציות הראשונות עובר על ל"ת דכלאים ועשה דמצות ציצית אינו מקיים עד שיוגמר קשירת כל הארבע ציציות, עי"ש.

ובשו"ת בית יצחק (או"ח סי' ה' אות ה') העיר על דבריו דהאמנם לשיטת רבי עקיבא דס"ל (מנחות דף כ"ח ע"א) דארבעה ציצית מצוה אחת הן, ניחא דלא מצינן לאוקמי קרא דכלאים בציצית בכה"ג שקודם מתעטף בטלית ואחר העטיפה קושר הציצית, דהא א"א להטיל ולקשור כל הציציות בד' כנפות בב"א, אבל לשיטת רבי ישמעאל דס"ל דארבעה ציצית ד' מצוות הן וכל כנף וכנף הו"ל מצוה בפנ"ע לדידיה שפיר י"ל דהיתר דכלב"צ הוא באופן שאחר שנתעטף תולה הציצית והו"ל קיום העשה ועקירת הלאו בב"א דהרי מיד בשעת קשירת הציצית הראשון מקיים מ"ע, וי"ל דרק בכה"ג הו"ל בעידנא ועדל"ת, עי"ש.

היוצלמ"ז דלרבי ישמעאל דד' ציצית ד' מצוות הן אין הכרח לומר דגם ההכשר והתחלת המצוה בכלל בעידנא מהא דעדל"ת בכלאים בציצית, די"ל דקרא מיירי בגווני דכל המצוה הוי בעידנא ממש דקושר הציצית לאחר העיטוף, אבל לר"ע דכל הד' ציצית מצוה אחת הן מוכח להדיא מכלב"צ דגם התחלת המצוה נחשבת כמצוה עצמה דאל"כ לא משכחת עדל"ת בכלאים בציצית וכהוכחת הנוב"י הנ"ל, ודו"ק.

והנה בשו"ת חלקת השדה (בתשובה בריש הספר דף כ"ג ע"א) כתב דפלוגתת ר"י ור"ע לגבי ציצית אם הם מצוה אחת או ד' מצות תליא בפלוגתת רבי יאשיה ורבי יונתן בכמ"ק אם לחלק צריך קרא ובלא"ה שניהם כאחד במשמע, או דכל אחד ואחד בפני עצמו במשמע עד שיפרט לך הכתוב יחדיו, דהרי בתורה נאמר גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך וגו' וא"ג דבעינן קרא לחלק י"ל דהמצוה הוא בכל ארבעתן כאחד, משא"כ א"א דלחלק לא צריך קרא י"ל דכל ציצית הוה מצוה בפנ"ע, ועפי"ז ביאר שם דר"י ור"ע אזלי לטעמייהו

אינה אלא בזמן חיובה סבירא להו דלאו סתמא לשמה, ודו"ק.

והנה בברכות (דף י"ג ע"ב) עד על לבבך בעמידה, וברש"י דאפי' לב"ה דאמרי מהלכין וקורין מודים הם שצריך לעמוד במקום אחד עד המקרא הזה לפי שעד כאן מצות כוונה, וכ"כ התוס' (שם ד"ה על לבבך) וז"ל על לבבך בעמידה, בירושלמי מפרש לאו דאי היה יושב עומד אלא דאם היה מהלך עומד, אע"ג דב"ה אמר כל אדם קורא כדרכו מ"מ מצוה מן המובחר לעמוד כשהוא מהלך לפי שאינו מיושב כל כך ואינו יכול לכוון כשהוא מהלך כאשר הוא עומד, וכן הלכה במהלך בדרך מצוה לעמוד בפסוק ראשון, ובעיני כוונה בפסוק ראשון בלבד, וכן איתא בתנחומא (ר"פ לך) רבי יהודה בשם שמואל אומר אסור לקבל עליו עול מלכות שמים כשהוא מהלך אלא יעמוד ויקרא וכשיגיע לואהבת ילך לדרכו, עכ"ל.

ויש לדייק בלשון התוס' דבתחילת דבריהם כתבו דהוי מצוה מן המובחר לעמוד במק"א, ומשמע דאינו אלא דין דלכתחילה, אך מלשון המד"ת משמע דגם איסורא הוי בכך ויתכן דהוא לעיכובא וכמ"ש אסור לקבל עליו וכו'. ולפי"ז י"ל דבכך נסתפק דהשואל במד"ת, דשפיר ידע המשנה, אלא דכיון כש"ס עד על לבבך בעמידה, מספק"ל אם דין זה הוא למצוה מן המובחר ואינו אלא לכתחילה, או דאיסורא נמי איכא לקרות בהליכה.

והנה כ"ק אאדמו"ר זצלה"ה הקשה (בדרוש לפרשת תש"ו, וכן בשנת תש"ז) הא"ך יתכן שאסרו חז"ל לקרוא קרי"ש כשהוא מהלך הלא מקרא מפורש נאמר ובלכתך בדרך, ונודע מש"כ הטו"ז (או"ח סו"ס תקפ"ח, ויו"ד סי' קי"ז, ובחו"מ סי' ב') דבדבר המפורש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לגזור ולאסור עי"ש מש"כ בזה.

ולדרכנו י"ל דאי עיקר קרא דובלכתך בדרך קאי לעוסק במצוה למעט לכת דידך, א"כ לא הוי כמפורש בתורה דקורין בהליכה, דהרי יל"פ דקרא קמ"ל דרק בלכת דידך חייב לקרות ולא מיירי באופן הקריאה, וממילא דשפיר יכלו חכמים לאסור, אבל אי לא צריך קרא לעוסק המצוה דכבר ילפינן לה מפסח, וא"כ עיקר הכתוב לומר דיקרא בהליכה והו"ל מפורש בתורה, ותו לא יכלו חכמים

ואמנם אי נימא דמפסח ילפינן דין עוסק במצוה פטור מן המצוה גם להיכי דמטא זמניה, דאין סברא לחלק בכך וכנ"ל בדעת רבא, א"כ באמת לא בעינן הך קרא ובלכתך בדרך לענין עוסק במצוה וכו', דהרי שפיר ילפינן מפסח גם להיכי דמטא זמניה, דהרי אין שום סברא לחלק בכך, א"כ י"ל דהך ילפותא דעוסק במצוה פטור מן המצוה מובלכתך בדרך הו"ל רק אסמכתא בעלמא, ועיקר קרא אתי להורות דכל אדם קורא כדרכו.

מעתה יתבאר לנכון פלוגתת ב"ש וב"ה בדרשא דקרא ובלכתך בדרך, דהנה במלה"ר (ערך דברה תורה אות י"ג וי"ד) הביא דב"ש ס"ל דדברה תורה כלשון בני"א, ולב"ה י"ל דס"ל דלא דברה תורה כלשון בני"א, עי"ש. לפי"ז א"ש דב"ש דס"ל דב"ת כלשון בני"א ועכצ"ל דלחלק לא צריך קרא, וא"כ ד' ציצית ד' מצות הם, ולא שמעינן מינה דהתחלת המצוה הו"ל חלק מן המצוה, ומכ"ש דכשעדיין לא הגיע זמן המצוה דליכא אז חיוב המצוה, וא"כ לא יתכן למילף דעוסק במצוה פטור מן המצוה מפסח בלחוד, דשאני התם דלא מטא זמניה, ובהכרח בעינן קרא דובלכתך בדרך, וממילא דלא אייתר קרא למילף מינה דכל אדם קורא כדרכו, לכך סבירא להו דמ"ש ובשכבך ובקומך דצריך לקרות בשכיבה ובקומה ממש.

אבל ב"ה דס"ל דלא דב"ת כלשון בני"א, והיינו דלחלק צריך קרא, ומינה דד' ציצית מצוה אחת הם, ושמעינן מינה דגם ההכשר והתחלת המצוה בכלל המצוה, ושפיר י"ל דגם קודם שהגיע זמן המצוה כבר מוטל חל חובת המצוה, וממילא דאין מקום לחלק בין מטא זמניה ללא מטא זמניה, וא"כ סגי לן למילף דעוסק במצוה פטור מן המצוה מקרא דויהי אנשים וגו', והא דילפינן לה מובלכתך בדרך היינו ע"ד אסמכתא, לכך שפיר אייתר קרא ללמוד ממנה דכל אחד קורא כדרכו, ודו"ק.

עפי"ז י"ל דב"ש וב"ה אזלי לשיטתייהו בהא דפליגי בסוכה (דף ט' ע"א) אי כשרה שלא לשמה, ובתוס' שם מהירושלמי דגם במצה פליגי, וביאר הערוך לנר דקמיפלגי אי קודם ל' יום סתמא לשמה או לא עי"ש, וי"ל דב"ה למעמייהו דחובת המצוה הוא גם קודם זמן המצוה, לכך גם בסתמא אמרינן דלשמה קא עביד, אבל ב"ש דס"ל דחיוב המצוה

לגזור בה והו"ל רק מצוה מן המוכרח.

ע"פ האמור יל"פ דמ"ש המדרש שלא גילה לו הארץ מיד כדי לחבבה בעיניו ולתת לו שכר על כל פסיעה ופסיעה, יל"פ דאמנם גם אם היה הקב"ה אומר לו מיד שילך לאר"י, היה מקבל שכר על כל פסיעה שהולך לקיים מצוות ה', אולם היה זה רק בתורת הכשר מצוה, שהרי עיקר המצוה היה שילך לאר"י, אבל כאשר א"ל השי"ת לך לך וגו' בלי לומר לו מיד להיכן ילך, מעתה היה בעצם ההליכה מצוה בפני עצמה, וזהו הכוונה 'ליתן לו שכר על פסיעה ופסיעה' דהיינו שיהא מצוה ממש בכל פסיעה, וזה שרמז רש"י ליתן לו שכר על כל דבור ודבור וכו', דהיינו שלא רק כניסתו לארץ ע"ז יהא הדיבור רצ"ל המצוה, אלא שיהא נחשב כאילו נצטווה בפירוש על כל פסיעה ופסיעה, והבן.

מעתה יש להוכיח מכך דההכנה והכשר המצוה

תוכן התורה שנשא כ"ק מרן שליט"א בשוה"ט ליל שב"ק העעל"ט

אינו כמו עצם המצוה ממש, דאל"ה היה הקב"ה יכול לומר לו שילך לאר"י ואעפ"כ היה בכל פסיעה הכשר והכנה לקיום מצוה דהו"ל כעצם המצוה, ועכצ"ל דההכשר למצוה אינו כמו המצוה ממש, מעתה דשמעינן מהאי קרא דהכשר מצוה אינו כמו המצוה ממש, א"כ ההכנה קודם שהגיע זמן המצוה בוודאי דאינו במעלת המצוה, וא"כ מהא דנממאו למת מצוה ליכא להוכיח דעוסק במצוה פטור מן המצוה אלא בדלא מטא זמניה וכו', ולכך איצטריך קרא דובלכתך בדרך ללמוד דאפי' במטא זמניה פטור מן המצוה, וא"כ י"ל דלא הוי כמפורש בתורה דקורא בהליכה ממש, וממילא דשפיר יכלו חכמים לגזור ולאסור לקרות בהליכה, לכך נתעורר לשאול כענין אם רשאי לקראו כשהוא מהלך אם הוא איסורא או רק מצוה, והשיב דאה"נ אסור לקבל עליו עול מלכות שמים כשהוא מהלך כדמוכח מהני קראי, ודו"ק.

על כל המון גוים ועל ה' ראשי אברים. ולדעת חכמי הקבלה יש בה"א כח התולדה כמ"ש (בראשית מז, כג) הא לכם זרע, וכמו שאמר (שם ל, ב) התחת אלוקים אנכי וגו'. על כן נתנו כאן שני ההי"ן אחת לאברהם ואחת לשרה. ונלקחה ה"א מן שרה לאברהם, להורות שזכות של שרה גרם להם לתולדה זו, כמו שאמר ואבנה גם אנכי ממנה (שם ל, ג), בזכות שהכניסה צרתה לביתה, וא"כ זכותה של שרה גרם לאברהם שיוליד. ד"א לכך ניתן להם הה"א כי בה"א ברא ה' את העולם ולא לתוהו בראה כי אם לשבת יצרה, על כן תהיה הה"א סיבה לתולדותם לצורך יישוב העולם, ויכול להיות שמה שנאמר 'ואגדלה שמך' בתוספת ה"א רמז שיוסיף ה"א על שמו, ובסיבה זו אעשך לגוי גדול, עכתו"ד.

הנה כתב כאן כמה ביאורים בטעם שינוי השם לשרה כדי שישתנה טבעה להיות יולדת, ולפי"ז יש לתמוה דכיון שממילא נצרכת היתה שרה לנס מן השמים שתוכל לילד, והיה זה שלא בדרך הטבע, מעתה הלא אין מעצור לה' מלהושיע, גם אם ישאר שמה שרי כבראשונה, ומפני מה שינה הקב"ה שמה לשרה.

עוד יש להקשות בהאי פרשתא מה ראה אברהם

בתוה"ק בפרשתן (בראשית יז, טו-כא) ויאמר אלוקים אל אברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה, וברכתי אותה וגם נתתי ממנה לך בן וברכתיה והיתה לגוים מלכי עמים ממנה יהיו, ויפול אברהם על פניו ויצחק ויאמר בלבו הלבן מאה שנה יולד ואם שרה הבת תשעים שנה תלד, ויאמר אברהם אל האלוקים לו ישמעאל יחיה לפניך, ויאמר אלוקים אבל שרה אשתך יולדת לך בן וקראת את שמו יצחק והקמותי את בריתי אתו לברית עולם לזרעו אחריו, ולישמעאל שמעתיד הנה ברכתי אותו והפריתי אותו והרביתי אותו במאוד מאוד שנים עשר נשיאים יוליד ונתתיו לגוי גדול, ואת בריתי אקים את יצחק אשר תלד לך שרה למועד הזה בשנה האחרת.

הנה בעניין שינוי השם לשרה כתב בכלי יקר כאן 'לא תקרא שמה שרי', לפי שכל יו"ד תואר לזכר, ומצינו לשון זה בזכר שנאמר (שופטים ה, טו) ושרי ביששכר, לפי שהיתה עקרה כזכרים לא יולדים, ועכשיו ניתן לה ה"א במקום יו"ד, כי כל ה"א תואר לנקבה להורות שמעתה תהיה נקיבה יולדת, וכדי שלא יהיה ליו"ד תרעומת לומר שנעקר מן התורה חצי מספרה, על כן הוסיף ה"א לאברהם להשליטו

להתפלל כאן על ישמעאל, ומה ענה אותו הקב"ה אבל שרה אשתך יולדת לך בן וגו'.

והנראה לבאר בזה עפ"י מה שנאמר להלן בפר' וירא בפרשת גירוש הגר וישמעאל, שאמרה שרה לאברהם (בראשית כא, י"א) גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק, וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו, ולפי פשוטו של מקרא שם על שאמרה לו לשלחו על כן הרע לו, ואז נצטווה (שם פסוק יב) כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע.

וביאור הענין עפ"י פשטות נראה, כי הנה אברהם אבינו שהיה עמוד החסד וכולו חסד ורחמים היה חפץ בטובתו של ישמעאל שגם הוא יבוא על תיקונו, ויוכל לשבת במנוחה ושלוה לעבוד את ה' אלקיו ולקבל שכרו בעוה"ב. כי הרי אפילו על אנשי סדום הרעים וחטאים לה' מאד היה מתפלל עליהם ומהפך בזכותם למען הצילם מכלייה בזה ובבא, וכ"ש על בנו יוצא חלציו שהיה חפץ בטובתו ובברכתו.

ואפשר שכוונתו היתה לטובת זרעו עם בני ישראל, וכפי שמצינו בפרשתן שהיה עומד ומבקש 'לו ישמעאל יחיה לפניך' הן לפי פשוטו, והן לפי מדרשו שדרשו שיחיה לפניך - ביראתך, והקב"ה ענהו לאמר 'ולישמעאל שמעתך וגו' ואת בריתי אקים את יצחק' וגו' ודרשו חז"ל (ב"ר מז, ה) כאן למד ק"ו בן הגבירה מבן האמה וכו', ונודע מש"כ רביה"ק מוהרצ"א זי"ע בבני יששכר (מאמרי תשרי, מאמר יב, אות ד) דמידת ק"ו מכוון כנגד מידת א"ל שהוא שם החסד, יעו"ש, ולכן אברהם שהוא עמוד החסד היה מתפלל בעד ישמעאל, ומזה יושפעו חסדים ע"י מדת קל וחומר גם על יצחק.

ולכן כשביקשה שרה לגרש האמה ובנה ישמעאל היה רע בעיני אברהם, שרצה להיטיב לישמעאל, ועל ידי זה גם ליצחק. אבל שרה אמנו בראותה למרחוק שמאותו ישמעאל יצא זרע דלא מעליא הישמעאלים הטמאים והרוצחים ימ"ש, לא הסכימה שיהא שום שייכות בין בית אברהם ובין ישמעאל. ולכן עמדה על כך לגרש בן האמה שלא יהא לו שום שייכות עם בניה זרע יצחק, ובפרט לפי מה שידוע מספה"ק על מה שאמרו חז"ל (גיטין דף נ"ו ע"ב) מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, שזכו לכך מאחר וסוכ"ם על ידי המן נעשה גם לישראל ונתקדש שמו ברבים, וזה עמד לו לזכות שיהיו מבני בניו שעוסקים

בתורה בבני ברק. ומעתה אילו יישעו בני ישראל ע"י ק"ו מישמעאל, שוב יהיה לו לישמעאל שייכות לזה, ויהא לו לזכות. על כן לא רצתה שרה כלל שיהיה לו לישמעאל איזה זכות, ולא יהיה ההשפעה על ידי ישמעאל, ולא יהיה לו שום שייכות ליצחק, וזה שאמרה 'כי לא יירש בן האמה הזאת עם יצחק', היינו שלא יהיה לו כלל שייכות לשפע שיושפע ליצחק. והבוכ"ע הסכים על ידה ואמר לאברהם 'כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע' והיינו שישמע לקול רוח הקודש שבה, שאכן לא יהא לישמעאל שום שייכות עם יצחק.

ולכן כאן עוד קודם לידת יצחק רצה הקב"ה לקבוע בן ששרה היא זאת שתקבע את העתיד של בית אברהם ולדחות את ישמעאל לגמרי, ולזה שינה שמה משרי לשרה מלשון שררה, כדאיתא כאן ברש"י, לאמר שתהיה שרה שוררת בביתה להחליט שרק יצחק יתייחס אחר אברהם, אבל ישמעאל יחשב לבן האמה בלבד, ולא בן אברהם.

והנה אברהם בראותו שכבר הוא בן צ"ט שנים ושרה לא ילדה לו, הבין שכל הבטחות שניתנו לו על זרעו היו מכוונות על ישמעאל בנו מהגר, ולכן היה מתפלל עליו כ"כ ועל יראת שמים שלו, כי רצה שבנו ממשיכו יהיה ראוי וילך בדרכיו, ולכן אחר שבישר לו הקב"ה כי שרה שמה, אמר לו הקב"ה וברכתי אותה וגם נתתי ממנה לך בן, שמי שיצא ממנה הוא יהיה לך לבן ולא מי שיצא מהגר, ולכן פירש לו לך בן ולא אמר לו סתם וגם נתתי לה בן, אלא 'לך בן' לרמז על הנ"ל שהבן הזה שהבטחתך מאז, משרה דווקא יולד ולא מהרג, כי ישמעאל לא יחשב כבנך כלל.

ועדיין היה אברהם מידת החסד חושש שלא ידחה ישמעאל בנו לגמרי, ולכן עם כל שמחתו על בשורת יצחק היה מתפלל 'לו ישמעאל יחיה לפניך', והיינו גם 'ביראתך', ועל זה ענה לו הקב"ה 'אבל שרה אשתך יולדת לך בן' שהיא כבר קבעה שרק יצחק יהיה נחשב לבנך, שממנו יצא האומה הישראלית כולה, ולכן נקרא שמה שרה, ורק אתו 'הקימותי את בריתי לזרעו אחריו' ואין זרע ישמעאל בכלל.

אמנם בשל מידת הרחמים שבך, לכן לישמעאל' בלבד שמעתך שייכה לבסוף לשוב בתשובה, אבל כל מה שהפרתי אותו והרביתי אותו במאד מאד לא יהיה להם שום תקווה, כי זרע ישמעאל שהם בכלל

בעצמו יוכל להקים אותנו, ואז יראה לפניו זכותו ותפילתו של יצחק וימשך הגאולה השלימה לזרעו במהרה בימינו אמן.

עוד י"ל בביאור מה שאמרה שרה לאברהם גרש את האמה הזאת ואת בנה וגו', שמזה נמשך לבני ישמעאל שנאה כבושה לבני ישראל צאצאי שרה אמנו על שצוותה לגרשו, ועל כן וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו היינו בנו יצחק שיסכול מרורות מיד ישמעאל עקב הגירוש, אף שמה שנא 'ייענה' גבי שרה, לא היה על ידי רציחות והריגות בחרב וכלי משחית, והנה עומדים הם עלינו לענותנו ולהשביענו מרורות בכלי משחית רציחות והריגות. וכבר כתב הרמב"ן בפרשתן עה"פ (בראשית מז, ו) ותענה שרי ותברח מפניה חטאה אמנו בעינוי הזה, וגם אברהם בהניחו לעשות כן, ושמע ה' אל עניה ונתן לה בן שיהא פרא אדם לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני העינוי, עכ"ל. ומעתה אף שהיה בכך בחי' חטא ועון, מכל מקום הורה הקב"ה לאברהם 'כל אשר יאמר אליך שרה שמע בקולה', כי בהכרח הוא שיהיה באופן הזה דייקא.

ולכן אח"כ כשפגש המלאך את הגר ואמר לה שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה (שם פסוק ט) כתב הרמב"ן וז"ל, צוה אותה לשוב ולקבל עליה ממשלת גבירתה, רמז כי לא תצא לחפשי ממנה כי בני שרה ימשלו בזרעה לעולם, עכ"ל. והכל יתקיים בעקבתא דמשיחא שלבסוף יגאל הבוכ"ע את בניו מתחת יד ישמעאל וימשלו בהם לעולם.

שנים עשר נשיאים יוליד שמרמו על כליונם והשמדתם וכדאיתא ברש"י כעננים יכלו כמו נשיאים ורוח, וכמו שמרמוזו במה שנאמר 'ונתתיו לגוי גדול' היינו שיימסר ביד גוי גדול אלו ישראל שנקראו גוי גדול, כמד"א (דברים ה, ז) כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו וגו', שזה יתקיים רק באחרית הימים כשישובו ישראל לארצם ויאבדו גויים מארצם, שזה עדיין לא התקיים מעולם, ואף בימי יהושע כשנכבשה ארץ ישראל מהכנענים נשארו הרבה חלקים מארץ ישראל ביד הגויים כמו ארץ פלשתים וכדו', וגם אח"כ בימי דוד ושלמה עדיין לא זכו לאבד את האומות מאחיזתם בארה"ק, ואח"כ היו תחת בבל ופרס ויוון והרומיים, ולא היו נראים גוי גדול, ורק באחרית הימים כשימסרו בני ישמעאל בידם אז יתקיים בהם 'ונתתיו לגוי גדול', שתהיה כל ארץ ישראל נחלת עבדי ה'.

ואז 'ואת בריתי אקים את יצחק' שתבוא אז הגאולה העתידה בזכות יצחק אבינו, וכדאמרו חז"ל (שבת דף פ"ט ע"ב) לעתיד לבא יאמר לו הקב"ה לאברהם בניך חטאו לי וכו', אמר לו ליצחק בניך חטאו לי, אמר לפניו רבש"ע בני ולא בניך, בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם בני בכורי (שמות ד, כב) עכשיו בני ולא בניך, ועוד כמה חטאו וכו' אם אתה סובל את כולם מוטב, ואם לאו פלגא עלי ופלגא עלך, והיינו 'ואת בריתי אקים את יצחק', וכמד"א (עמוס ט, יא) ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת, שזה יהיה באחרית הימים שרק הבוכ"ע

יום שב"ק

תפילת שחרית התפלל לפני העמוד - הרה"ח ר' יוסף גליק מפעיה"ק. אחר תפילת שחרית אמרו כל הקהל יחדיו בצוותא יום השבת בספר תהלים, לרגל המצב הקשה השורר בארה"ק.

בעליות התכבדו, כהן - הרה"ח ר' הלל מנחם ישראלי מפעיה"ק, לוי - הרה"ג ר' נפתלי צבי וואזנר שליט"א מאלעד (בן כ"ק האדמו"ר משבט הלוי שליט"א), שלישי - הרב יצחק אייזיק מאיר שליט"א - משב"ק, רביעי - החתן יוסף קראוס נ"י, חמישי - החתן יקותיאל יהודה ליברמן נ"י, שישי - מרן שליט"א [אחר העליה נערך מי שברך לרגל הולדת הבנות להר"ר יקותיאל יהודה וינגרטן מקרית צאנז טבריה (בה"ר חיים מנחם מפעיה"ק, וח"ר משה יהודה פולק מפעיה"ק), להר"ר אברהם ברוך שימון מפעיה"ק (בהג"ר יצחק שליט"א רא"כ אורח חיים במרכז התורה, וח"ר מנחם מאיר קליין מפעיה"ק), להר"ר

אברהם יונה וינברגר מפעיה"ק (ב"ר ישראל צבי מפעיה"ק, וח"ר אשר לעמל וולנר מפעיה"ק), ולהר"ר משה שמואל מילר מפעיה"ק (ב"ר צבי דוב ז"ל, וחתן להבחל"ח ר' לוי יצחק הופמן מנהל ישיבה"ק לצעירים שפע חיים באלעד), שביעי - החתן החבר יהושע איימר נ"י, הבחור הבר מצוה מנחם מענדל נ"י בן הרה"ג ר' אהרן יהושע קלוגר מח"ס הליכות חיים ומשגיח בישיבה"ק (ב"ר חיים מירושלים, וחתן להבחל"ח ר' אברהם הופמן ז"ל), הבחור הבר מצוה ישעיה נ"י בן הרב חיים יעקב בריל מפעיה"ק (בן הדומ"צ הגה"צ רבי שלמה זלמן זצ"ל), אחרון - הרב זעליג צבי שכטר משב"ק כ"ק האדמו"ר מטשערנאביל שליט"א, מפטיר - החתן החבר ישראל אריה נ"י בן הרה"ג ר' דוד זלמנוביץ שליט"א משגיח בישיבת היכל התורה (בה"ר אייזיק מאיר שליט"א משב"ק, וח"ר אברהם בנימין ריימן מביתר), הגבה - הרה"ח ר' בועז נאה מב"ב, גלילה - הרה"ח ר' יהושע ליברמן מאלעד.

תוכן התורה שאמר כ"ק מרן שליט"א בשוה"ט עתיקא קדישא העעל"ט

הזה פרשוהו במדרש (ב"ר ת, ו) רבי פנחס בשם רבי אושעיא אמר, אמר הקב"ה לאברהם צא וכבוש את הדרך לפני בניך, ואתה מוצא כל מה שכתוב באברהם כתוב בבניו, באברהם כתוב (בראשית יב, י) ויהי רעב בארץ, בישראל כתיב (בראשית מה ו) כי זה שנתיים הרעב בקרב הארץ, עכ"ל.

מעתה י"ל דאברהם צפה ברוח קדשו דעתידים בניו להיות בגלות מצרים, ועל כן מסר נפשו לרדת תחילה למצרים כדי לעשות הכנה לבניו אחריו, שיוכלו להתחזק בתוך טומאת מצרים ולא יוטמעו ח"ו בין בגוים, ומהאי טעמא נמי רצה בדויקא לקבל מהם מתנות כדי שיהא בכך סימן לבנים שגם הם יקבלו רכוש גדול בעת צאתם ממצרים.

ויש להוסיף בזה, דהנה שנינו בגמ' (ברכות דף ל"ב ע"א) מאי ודי זהב (דברים א, א), אמרי דבי רבי ינאי, כך אמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל. ופירש רביה"ק מהרצ"א זי"ע במגיד תעלומה (ברכות שם ד"ה ודי זהב) דמשה רבינו המליץ על בני ישראל כי מה שגרם להם לישראל לבוא לידי כך, היה בגין אותו הממון שקיבלו מיד מצרים הרשעים, כי ע"י שקיבלו השפע מאתם נכנס כח הפועל בנפעל להכניס בהם דעות זרות והותעו ונתדרדרו לשפלות עד שמתוך כך יצא העגל הזה.

ובתו"ד קדשו כתב שם וז"ל, ולהיות הדבר הזה גדול אצלי ופינה לתורה ולעבודה, הנה ארחיב עוד במקצת דברים אמר כבוד אדמ"ו הרב הקדוש מהרמ"מ (מרימנוב) זצוק"ל, שיש להתפלל על הילדים שמחנכין אותם מנעוריהם בעוד שהם קטנים לתורה ולעבודה זו תפילה, ועונין אמין ויהא שמיה רבה, הנה בעוד השני ערלה עליהם ואעפ"כ המה מורגלים בתורה ועבודה, מהיכן יארע כזאת כשמתגדלים פורקים עול התורה מעליהם ועוסקים בעסקי העולם ברשות ובאיסור, הלא היה מהראוי שיהיה להם הדבר בטבע לכל יזיו מן התורה אפילו זיו כל שהוא כמו שנאמר (משלי כב, ו) חנוך לנער עפ"י דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה.

בתוה"ק בפרשתן (בראשית יב, יג) אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך, וברש"י יתנו לי מתנות, וכל העובר ישתומם ונלאו כל חכמי לב לבאר עניין זה, היתכן לומר כזאת על אברהם שחשק במתנות, והלא באברהם בעצמו מצינו להלן בפרשתן איך שדחה הצעתו של מלך סדום שאמר לו (בראשית יד, כא) תן לי הנפש והרכוש קח לך, וענה אותו (פסוק כב-כג) הרימותי ידי אל ה' וגו' אם מחוט ועד שרוך נעל וגו' ולא תאמר אני העשרתי את אברם, ופירש"י שם כי הקב"ה הבטיחני לעשרני וכו'. הרי שאברהם אבינו במח כל כולו בבוכ"ע שיקיים הבטחותיו ואברכך ואגדלה שמך וגו', ומה ראה על ככה לעשות פעולות כאלה ולהכניס את שרה בסכנה כדי שיתן לו פרעה מתנות, וכבר עמד ע"ז בשפתי חכמים כאן, ועי' אור החיים הק'.

ואפ"ל בהקדם מש"כ הרמב"ן בריש פרשתן (יב, י) בענין ירידת אברהם למצרים, וזל"ק, ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש באלוקים כח לעזור ולהציל. גם יציאתו מן הארץ שנצטווה עליה בתחילה מפני הרעב עון אשר חטא כי האלוקים ברעב יפדנו ממות, ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים, ביד פרעה מקום המשפט שמה הרשע והחטא, עכ"ל"ק.

ולהצדיק את הצדיק מה שעשה אברהם אבינו, י"ל עפ"י מש"כ הרמב"ן גופיה בהמשך הדברים, וזל"ק, הנה אברהם ירד למצרים מפני הרעב לגור שם להחיות נפשו בימי הבצורת, והמצרים עשקו אותו חנם לקחת את אשתו, והקב"ה נקם נקמתם בנגעים גדולים והוציאו משם במקנה בכסף וכוזהב, וגם צוה עליו פרעה אנשים לשלחם, ורמזו אליו כי בניו ירדו מצרים מפני הרעב לגור שם בארץ, והמצרים ירעו להם ויקחו מהם הנשים כאשר אמר (שמות א, כב) וכל הבת תחיון, והקב"ה ינקום נקמתם בנגעים גדולים עד שיוציאם בכסף וזהב וצאן ובקר מקנה כבד מאד, והחזיקו בהם לשלחם מן הארץ, לא נפל דבר מכל מאורע האב שלא יהיה בבנים, והענין

הבטחתו בכל עת ובכל זמן ולא רק משום סיבה מסויימת שלא יאמר אותו צדיק וכו'.

וזהו שאמר הקב"ה למשה דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו וגו' וינצלו את מצרים, בבקשה ממך שלא יאמר אותו צדיק ועבדום ועינו אותם קיים בהם, דהנה י"ל דמשה עצמו גם הוא נתיירא שמא ח"ו ע"י שיקבלו ממונם של אותם אותם רשעים טמאים, יהא בכך השפעה עליהם ויפלו לשפלות וכו', לכך כדי להניח דעתו של משה שלא יחשוש שרכוש מצרים תהא להם לפוקה ולמכשול, אמר לו הקב"ה שלא יאמר אותו צדיק אשר מסר נפשו לירד למצרים להכין להם הדרך גם בענין ממון המצריים, מעתה מפני מה ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, הרי אברהם בצדקתו כבר עשה הכנה רבתי בלקיחת המתנות מפרעה שלא יכשלו ולא יהיו ניזוקים בני"ב בקבלת הרכוש, והבן.

*

וביתר שאת י"ל, דהנה להאמור מה שירד אברהם אבינו למצרים היה בחי' עבירה לשמה, דהרי השי"ת אמר לעלות לאר"י ולא היה רשאי לצאת מן הארץ אלא ברשותו של הקב"ה כמ"ש הרמב"ן, ואעפ"כ ירד למצרים כי מסר נפשו כדי להמשיך טובה לבני ישראל, והיה מוכן להיענש עבור שיצא תועלת רבה לבני".

והנה נודע מש"כ המפול' דמה שאמרו דשכר מצות בהאי עלמא ליכא (קידושין דף ל"ט ע"ב), היינו רק על המצוות שמחוייב האדם לקיימם בציווי התורה, אבל במצוות שמוסיף האדם לעשותם מקבל עליהם שכר גם בהאי עלמא (וציינו בזה לדברי המהרש"א סוטה י"ד ע"א ודף כ"א ע"א ע"ש, כסא דוד להחיד"א דף מ"ט ע"ב). ובספ"ק נועם מגדים (פר' אחרי) הביא כן בשם ס' שבט מישראל דעל הסייגים מקבלין שכר בה"ע, ופי' בזה מאה"כ ואיש את קדשיו רצ"ל דבאלו הדברים שהאדם מוסיף להתקדש, או אז לו יהיה שכרו גם בה"ע, (י"ל ע"ד שפרש"י לו יהיה ממון הרבה), ושזה רמז הכתוב וליוסף אמר במה שהאדם מוסיף על ציווי התורה מכורכת ה' ארצו שגם כאן בארץ יקבל שכרו, ועז"א הכתוב ושמרתם את חקותי וגו' אשר יעשה אותם האדם רצ"ל החוקים והמשפטים שלא יהיו מצוים עליהם אלא יתחדשו ע"י בני"א, דהיינו הסייגים והגדרים, וחי בהם מהם יקבל חיותו והצטרפותו בעוה"ז (ע"ד אמרם כי היכי דתיהוי ליה חיותא), ודפח"ח.

ואמר אדמו"ר זלה"ה, שמגיע להם הדבר הזה על אשר האכילום אבותיהם ממון של איסור הבא לידיהם בגזל וחמס וריבית וכח הפועל בנפעל, וכאשר הבנים נתפטמו מזה, הנה מתעורר להם עי"ז תאוות רעות ופורקים עול התורה מעלימו ואוחזין מעשי אבותיהם בידיהם.

ובהמשך דבריו שם כתב עוד דברים מבהילים על הרעיון, והנני מעיד כי ראיתי בעיני צדיקים גדולים אשר יראתי לגשת אליהם, וכאשר באו לידי נסיון והשתדלו להשיג ממון ובפרט בתביעה בפה, נתרוקנו מכל וכל ואבדו מעלתם, עבלה"ק. והדברים מבהילים כי אין מדובר כאן בכסף טמא ופסול, כי אם בממון טהור שצריך להגיע לאדם מצד הדין, ואעפ"כ כיון שהוא תובעו בפה, הרי שהקדושה נפסדת ממנו. וכשממון זה נכנס ובא אל האדם הרי שהרגשת ה'כחי ועוצם ידי' פרה ורבה בנפשו. נמצא לפי"ז כי כספו של האדם נבלע בדמו בדומה למזון שהוא אוכל, ולכן אם בא הממון ממקור בלתי טהור או אפילו רק על ידי תביעה בפה הרי זה מזיק את נפשו. זו היתה טענת משה רבינו ע"ה שהכסף שבא מהמצרים, מה גם שתבעוהו בפה, הוא זה שגרם להם לישראל לרדת ממדרגתם עד כדי עשיית העגל, יעו"ש בדבה"ק (וראה עוד אגרא דפרקא אות קכו; אגרא דכלה, פרשת שופטים, ד"ה כי הגוים האלה).

ועפי"ז יבואר דבהיות שראה א"א שיקבלו בני ישראל רכוש מצרים, נתמלא פחד וחשש כי דב"ז עלול להביאם לידי הזיק חלילה, על כן ביקש לעשות הכנה לבני ישראל וירד הוא בעצמו למצרים וביקש 'למען ייטב לי בעבורך - יתנו לי מתנות', ועל ידי שיקבל הוא המתנות מיד פרעה מלך מצרים, הרי שמעשה אבות סימן לבנים וכשם שלאברהם לא הזיק קבלת הממון, כן לבניו ולזרעו אחריו לא יבוא כל הזיק על ידי כן.

בזה יבואר בטוב טעם אמז"ל (ברכות דף ט' ע"א) עה"פ שנאמר למשה רבינו (שמות יא, ב) דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו וגו' וינצלו את מצרים, אין נא אלא לשון בקשה, אמר לו הקב"ה למשה בבקשה ממך שלא יאמר אותו צדיק (אברהם) ועבדום ועינו אותם קיים בהם, ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. וזה תמוה ביותר וכי רק בגלל שלא יאמר אותו צדיק על כן אמר להם לשאול מאת מצרים כלי כסף וכלי זהב, והלא הקב"ה נאמן לקיים

ברשות פרעה לא היה מגיע להם הענקה, דהרי לא קרינן בהו וכי תשלחנו חפשי מעמך, לכך הוצרך שיאמר פרעה הרי אתם ברשותכם כדי שיהיו זוכים בכיזת מצרים מדין הענקה, עי"ש.

וכתבו המפו' דנמצא מדבריו דאם בני ישראל השלימו גזירת הגלות במצרים שוב לא היו בגדר בורה ושפיר בדין שיקבלו רכוש מצרים מדין הענקה, אבל אם יצאו מרים שהשלימו גזירת הגלות היה מקום לטעון שיש להם דין בורה דלית ביה חובת הענקה.

והנה בספר יסוד אמונה (נדפס בשנת תקפ"א, בפרשתן) ביאר מ"ש הקב"ה לאברהם (פט"ו, יג-יד) ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה, וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, דלכאוו' יל"ד מ"ש שיצאו ברכוש רב, יותר היה לו לומר לאברהם דאחרי כן יקבלו בני"י את התורה, שבכך היה לו לאברהם שמחה גדולה יותר ממה שיקבלו ממון גשמי. גם לבאר מ"ש 'ידוע תדע', בלשון כפול.

ותו"ד דהנה הקשו המפו' היאך יצאו ממצרים קודם שהשלימו גזירת הגלות, וי"ל כי משעה שאמר לו הקב"ה לאברהם כי גר יהיה זרעך וגו', היה אברהם כל ימיו בצער גדול על שעתידים בניו לסבול יסורי הגלות, וצערו של אברהם הוא שהשלים את הד' מאות שנה. זה שרמז לו הקב"ה ידוע רצ"ל כמה שתדע כי גר יהיה זרעך וגו', עי"ז יושלם ארבע מאות שנה, כי צערך יצטרף להשלים השעבוד. לכך לא הודיעו הקב"ה שאח"כ יקבלו התורה, דאי היה שומע מפי הקב"ה שבצאתם ממצרים יקבלו התורה שוב לא היה לו צער על הגלות בידעו כי הוא הכנה לקבלת אור עליון של מתן התורה, ולא היה נשלם גזירת הגלות, עי"ש, ודפח"ח.

ולדרכינו יש להוסיף על דבריו כי דייקא ע"י אשר ידוע תדע וברוב הצער והיסורים שלך יושלם גזירת השעבוד, דייקא על ידי כך ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, דעל ידי שבצערך יושלם זמן הגלות א"כ כאשר יצאו ממצרים יהיה זה בעתה ובזמנה ולא יהא להם דין בורה, וממילא יהא בדין הוא שיקבלו רכוש מצרים בתורת הענקה.

זה שרמז בפרשתן 'למען ייטב לי בעבורך, יתנו לי מתנות', רצ"ל שעל ידי שירד אברהם אבינו ע"ה

ועיין בבני יששכר (מאמרי סיון מ"ה סכ"ז) דזה שאמה"כ ושמרת את המצוה וגו' אשר אנכי מצוך היום לעשותם ודרו"ל היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, דהכוונה דעל מה שאנכי מצוך המצוה כצורתה, ע"ז היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, אבל על מה שאתה מוסיף לקיים גם מה שלא נצטוו ע"ז תקבל שכרם גם בעוה"ז, עי"ש.

מעתה על מה שהאדם עושה עבירה לשמה, שאינו מצוה על כך אלא שברצונו מוסר עצמו כדי שיתקדש שם שמים בוודאי דשכרו מובטח גם בהאי עלמא. וי"ל דז"ש אברהם אבינו לשרה 'למען ייטב לי בעבורך יתנו לי מתנות', דרצה לרמוז לה שכוונתו הוא לש"ש לטובת בני"י וכנ"ל, לכן אמר כי מה שירד למצרים אשר היה בכך חטא, לא עשה כן אלא לש"ש לטובת בני"י, וההוכחה לכך כי נהג כן בבחי' עבירה לשמה תהיה בכך שיקבל ע"ז שכר גם בהאי עלמא ויתנו לו מתנות.

ובכך מובן הנפק"מ בין מתנות פרעה לעומת רכוש סדום, שלא רצה להנות כלל מאותו הרכוש, כדי שלא תשפיע עליו ממונם של הרשעים כלל, ל כן על מה שעשה עבירה לשמה בירידתו למצרים, דעל כך מגיע שכר טוב גם בהאי עלמא, ועצם השכר מגין ומציל מן החטא כנודע, וממילא דאין בכך שום חשש, והבן.

*

עוד יתכן בזה, עפימ"ש בפרשת דרכים (דרוש ה') לבאר מ"ד במדרש (שוח"ט מזמור קיג) שמשא אמר לפרעה אין אנו יוצאין מכאן עד שתאמר הרי אתם ברשותכם, ותמוה דהרי יצאו בעל כרחו שלא בטובתו, ולמה הוצרך שיאמר פרעה הרי אתם בני חורין. ותי' דהנה ביזת מצרים הגיע להם מדין הענקה כדפרש"י עה"פ (דברים טו, טו) העניק תעניק לו וגו' וזכרת כי עבד היית וגו', והענקתי ושניתי לך מביזת מצרים וביזת הים אף אתה הענק ושנה לו, והוא מספרי (סי' סז) הענקתי לך ושניתי לך אף אתה הענק לו ושנה לו, מה במצרים נתתי לך ברוחב יד אף אתה תתן לו ברוחב יד וכו' עי"ש.

אמנם קי"ל דבורח אין לו הענקה, כדאי' בקידושין (דף ט"ז ע"ב) דכתיב (דברים טו, יג) וכי תשלחנו חפשי מעמך מי ששילוחו מעמך יצא בורה שאין שילוחו מעמך, נמצא דאילו היו יוצאים ממצרים שלא

יצטרף להשלים את סבל וצער הגלות, ובכך יושלם חשבון שנות הגלות, וממילא יהא בדין לקבל המתנות ורכוש מצרים מדין הענקה, והבן.

למצרים ונצטער שם בכל שלקחו ממנו את שרה, בכך היה בחי' מעשה אבות סימן לבנים, שכמו כן צערו ומכאוכי אברהם אבינו על סבלם של בני

בעידן רעוא דרעוין התכבדו, ברוך קל עליון - הרה"ג רבי יצחק שימון שליט"א דומו"צ קרית צאנז נתניה ורא"כ אורח חיים במרכז התורה, דרור יקרא - הרה"ג ר' דוד זלמנוביץ שליט"א משגיח בישיבת היכל התורה, שבת היום - הרה"ח ר' אשר לעמל וולנר מפעיה"ק.

בעליות בתפילות מנחה התכבדו, כהן - הר"ר בערל כהן מפעיה"ק, לוי - הרה"ח ר' מנחם מאיר קליין מפעיה"ק, שלישי - הרב חיים מנחם וינגרטן מפעיה"ק, גלילה - הבה"ח בנש"ק החתן ישראל חכם צבי נ"י בן הרב בנש"ק משה פולק מלונדון.

תוכן התורה שאמר כ"ק מרן שליט"א בשוה"ט בעידן רעוא דרעוין העעל"ט

להתפלל כדבעי לייחד יחודין עילאין ושתעלה התפילה בכל העולמות, ואמנם זכות עמוד החסד יהיה גם בדור אחרון.

וזה שהראה הקב"ה לאברהם בכרית בין הבתרים, שהראהו הגלויות וירידת הדורות (ב"ר מב, יז), וכתוב (בראשית טו, יב) והנה אימה חשיכה גדולה נופלת עליו, שפחד ונתיירא מה יהיה סופם של זרעו אחריו זרע ישראל קודש בסוף הדורות במצב כזה, לכן אמר לו הקב"ה שלא יתיירא כי 'והיה ברכה - כך חותמין' שבזכות עמוד החסד שהיא מידתך בזכות זה יגאלו, כי זכות זו יהיה להם לישראל גם בסוף הדורות, ובזכות עמוד החסד יושעו, ו'חתימת' הגלות יהיה בזכות מידתו של אברהם אבינו ע"ה עמוד החסד.

וכמה וכמה מאמרי חז"ל ישנם בענין זה שהגאולה העתידה תהיה בזכות עמוד החסד (ראה סנהדרין צח, א; ועיין רמב"ם פ"י מהלכ' מתנות עניים, ה"א), וכדאמרו חז"ל (שוח"ט מזמור כ; הובא בפרשת דרכים, ריש דרוש יח) ברמז הכתוב (ישעי' סג, א) אני מדבר בצדקה רב להושיע, שבזכות צדקה שעושים אלו עם אלו אני מושיעם. ויורמו במסורה שהביא בעל הטורים 'אראך' ב' פעמים, חדא הכא, ואידך (זכריה א, ט) אני אראך מה המה אלה גבי גלויות, ופי' שהראה לו הקב"ה לאברהם הגלויות, וכאשר נתיירא אברהם אבינו ע"ה על כל הדורות העתידיים תחת עול הגלויות, או אז הבטיחו הקב"ה כי עמוד החסד ישאר בידם תמיד ובזכות כן יגאלו.

- ע"י צדקה וחסד אין רשות לקליפות לחטוף המצוות - ואפ"ל דעוד רמוז כאן, בהקדם הידוע מספה"ק (ראה ספר הליקוטים להאר"ז"ל, תהלים קיב; וראה ראשית

בתוה"ק בפרשתן (בראשית יב, א-ב) ויאמר ה' אל אברם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך, ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה.

ברש"י 'דבר אחר ואעשך לגוי גדול זהו שאומרים אלוקי אברהם, ואברכך זהו שאומרים אלוקי יצחק, ואגדלה שמך זהו שאומרים אלוקי יעקב, יכול יהיו חותמין בכולם, ת"ל והיה ברכה, כך חותמין ולא בהם, עכ"ל. וכבר נתבארו בזה כמה וכמה עניינים והתוה"ק רחבה מיני ים.

במדרש (ב"ר לט, יא) והיה ברכה קרי ביה בריכה, מה בריכה מטהרת את הטמאים אף אתה מקרב הרחוקים ומטהרין לאביהן שבשמים, וצ"ב דהלא כתיב 'ברכה' ומהו שאמר קרי ביה 'ברכה'.

- כך חותמין - חתימת הגלות יהא רק בזכות עמוד החסד -

ויתכן לבאר ע"פ מה שביארו בספה"ק (ראה מגלה עמוקות, בפרשתן) ומטו ביה משמיה דהרה"ק מהר"ש מאוסטרופלי זי"ע לבאר הענין שאמר הקב"ה 'בך חותמין', דידוע (זוה"ק בפרשתן, ח"א דף צ"ו ע"א) שג' האבות הקדושים היו כנגד שלשה עמודי העולם שעליהם העולם עומד תורה עבודה וגמילות חסדים (אבות א, ב), יעקב אבינו ע"ה מכוון כנגד עמוד התורה, יצחק אבינו ע"ה עמוד העבודה, ואברהם אבינו ע"ה עמוד החסד. והבורא ב"ה קורא הדורות מראש המגיד מראשית אחרית ראה מאז מה שיהיה אחר גלות ארוכה ומרה כ"כ, שישאל יסובכו גולה אחר גולה, ובירידת הדורות שירדו מטה מטה בדור עקבתא דמשיחא, ואז יחסר הרבה תורה ועבודה, שלא יהיו בשלימות עמוד התורה ועמוד העבודה

עבירה היינו הקליפות, והרמוז שהמצוה אשר אינה כראוי הריהו באה למקום הקליפה רח"ל, תחת שיעלה לעולמות העליונים להליץ יושר ולהרבות זכות לישראל, יעו"ש בתפארת שלמה.

והעצה לאדם שיהיו מצוותיו סלקין לעילא, הוא שיתן צדקה לפני קיום המצוה, כי הוא שמירה שלא תוכל הקליפה לשלוט במצווה, ומפרש בזה החיד"א זלה"ה בכמה מקומות (ראה ראש דוד, פר' תשא, ד"ה ובוה נבוא לביאור, ועוד) הפסוק (ישעי' נד, יד) 'בצדקה תכונני רחמי מעושק כי לא תיראו וממחיתה כי לא תקרב אליך', שבזכות הצדקה ניצול האדם מעושק הסט"א שלא יוכלו לגזול מאיתו המצוה, יעו"ש באריכות.

והדברים מתאימין למ"ש האריה"ק דאע"ג דגדולה מצות הצדקה דבכל המצוות יתכן שהעבירה תכבה את המצוה כמ"ד בזה"ק (רע"מ פר' צו, דף כ"ח ע"ב) "אבל עבירה מכבה מצוה, ומאן דעביד עבירה דמכבה מצוה דאיהי נר, הכי מכבה נר דיליה, דאתמר בה (משלי כ, כו) נר ה' נשמת אדם, מגופיה והאי הוא כבוי דאשתאר גופא בחשוכא", אמנם אין עבירה מכבה צדקה, כמו שאינו מכבה תורה (עי"ש בזה"ק) כדכתיב וצדקתו עומדת לעד (הובא כדכש לפי להחיד"א, מע' וי"ו אות י"ד ומע' קו"ף אות ל"א), ועפי"ז י"ל דע"י מצות הצדקה יכול האדם להגן על כל המצוות שלא תהא עליהם שליטה ולא יוכלו לעשקם ממנו.

ויפורש בזה מאמר חז"ל (ב"ב דף י' ע"ב) 'אמר רבי אבהו אמר משה לפני הקב"ה במה תרום קרן ישראל, א"ל בכי תשא', והיינו שכוונת משה היה לשאול איך יהא עליה למצוות שיקיימו בני ישראל, והלא הקליפות קיימא עלן כי כסלא לאוגיא, ואיך ינצלו מהם ו'ירום' המצוות שיהיו סלקין לעילא, ע"ז השיבו הקב"ה 'בכי תשא', שיתנו איש כופר נפשו לצדקה, ועל ידי זה יוציאו המצוות מהקליפות.

ומפרש בזה החיד"א זי"ע המשך מאמרם ז"ל בגמ' שם 'וא"ר אבהו שאלו את שלמה בן דוד עד היכן כוחה של צדקה, אמר להם צאו וראו מה פירש דוד אבא (תהלים קיב, ט) פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד', שכוונת שאלתם היתה אם יתכן שישלטו הקליפות על מצות צדקה, וע"ז השיבם 'צדקתו עומדת לעד' שזה אי אפשר לגזול ולחמוס כלל, וממילא הוי זה שמירה על כל המצוות שלא יוכלו לחטוף כלום.

חכמה, שער התשובה, פרק ב; שער היחודים ותיקון עונות למהרה"ו, פרק ו, יחוד ה) כי לפני שיגש האיש הישראלי לקיים אחת ממצוות השי"ת ולעבוד עבודה לפני הקב"ה, אם בתורה או בשאר מצוות, הרי שצריך הוא תחילה להרהר בתשובה, ובכאר היטב (או"ח, סי' תקע"א סק"א) כתב שאם חטא האדם ומקיים מצוות בלא תשובה, הרי שבאים המשחיתים ונגעי בני אדם שנבראו מחטאיו רח"ל, וחוטפים כל היניקה הימנו ובכך מוסיפים כח לקליפות, עד שישוב בתשובה ויוציא בלעם מפיהם. ובלא תשובה הרי שרח"ל תחת שיהיו המצוות סלקין לעילא, באים הקליפות וחוטפים הכל, כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק (עפי"א סת"ר ד, ב), ואם מטונפים ומלוכלכים מעבירות אין ראויים לקיים מצוותיו ית"ש שיהיו עולים להיות עטרה בראש אלו"ה צבאו"ת, ועל זה ידו כל הדרוים.

וברור ואמת כי כל כח הגויים הרשעים והרוצחים ימח שמם וזכרם של כל גויי הארץ בא מיניקה זו, כי הם מעצמם הרי הם כלא, ואין להם כל כח מעצמם, כי אם ממה שיונקים בחטיפה מהקדושה וגזולים השפעות המצוות, ומזה שואבים הם כל כוחם. ואנחנו לא נדע מה נעשה, כי לב יודע מרת נפשו, ואם לא נקיים חלילה מצוות השי"ת הרי שנהיה כגויי הארצות, ובוודאי זהו בלתי אפשרי, ומאידיך גיסא אם ניגש לקיים המצוות הרי שיראים אנו מה יעלה בגורל מצוה זו שנקיים מי ינק הימנו כל ההשפעות הטובות. אשר על כן יעצו לנו בספה"ק וספרי מוסר הקדמונים עצה יעוצה לכך, והגה"ק החיד"א זלה"ה - אשר רביה"ק מוהרצ"א (בני יששכר מאמרי תשרי, מאמר ד' דרוש י"ב בהג"ה) כתב שהוא רב מובהק בדורו ופוסקים כוותיה בבי"ד של מעלה - כתב בספרו ראש דוד (פר' ויק"פ, ד"ה ומעתה עלו לרצון) דבר מופלא, ע"ד המדרש (פסיקתא, מובא במעיל צדקה, סי' תנ"ז) שדרשו בפסוק (במדבר ו, כד) 'ברכך ה' וישמרך, יברכך ה' בצדקה וכו' וישמרך שיכתב זכויותיך, וצ"ב.

וביאר בקדשו, ע"ד המובא בספה"ק שאם אין המצוה נעשית כראוי בטהרת הנפש ומתוך תשובה שלימה, תו לא סלקא לעילא, ולא זו בלבד שאינו זוכה לעשות תיקון על ידי המצוה, אלא עוד מוסיף ומקלקל על ידי כן, וכדפירש בספה"ק תפארת שלמה (לסוכות, ד"ה לולב הגזול) 'מצוה הבאה בעבירה',

נתבטל בחי' 'כתנות אור' שמרמז על אור המקיף כשומר שלא יבוא המשחית לגזול ההשפעה, ונפרץ השמירה, וחלף זה 'ויעש ה' אלוקים כתנות עור וילבישם', המורה על מדת החסד, ובוה הורה הקב"ה כי השמירה הראויה לתורה ולמצוות הוא על ידי מידת החסד והצדקה שזה מהווה שמירה דלעילא לכל המצוות.

כמו כן בסיום התורה רמזה תורה ענין גמילות חסדים, שכל זמן שמשנה רבינו הרועה הנאמן רעיא מהימנא חי בקרב ישראל שמר הוא על המחנה, שיהיה אור המקיף סביבם, בבחי' 'א"ל שומרנו', ולהשרות פחד ואימה על כל האומות לבל יתן המשחית לבוא אל תוך המחנה, ובפרט שמשנה רבינו ע"ה היה עמוד התורה אשר הוא קיבל תורה מסיני, ואין שמירה כתורה, לכן הועילה זכותו שלא היה מקום להקליפות. אך כיון שעלה משה למרום, שוב אין התורה באותו דרגא כאשר היה באמנה אתו, ושוב אין לנו הזכיה שהיא תשמור כראוי, לזה הורה כאן התורה בסופה ענין גמילות חסדים, לרמוז ענין האמור שעל ידי החסד והצדקה יזכה האדם וישתמרו זכויותיו ומצוותיו.

- להשפיע על חבירו ברוחניות הוא המעולה שבצדקות -

וכבר מילתנו אמורה, כי צדקה אינו דייקא בכסף וממון, ובוודאי כי האדם שמרוויח ומפריש ממנו - אף כשעולה בקושי - ליתן צדקה זכותו רבה וגדולה, אמנם כבר כתב רביה"ק מוהרצ"א זי"ע (בני יששכר, מאמרי אדר, מאמר ב, דרוש א) כי צדקה בלימוד דעת היא הגדולה שבצדקות, כיון דאין עני אלא בדעת (גדרים דף מ"א ע"א), וכשנותן מזמנו ללמד ולהשפיע על זולתו, אף שיש לו חשק ללמוד לבדו ולהתעלות מעלה מעלה ומ"מ הריהו נותן ליבו לקרב את רעהו אשר שכלו חלש יותר ואינו מבין כ"כ, ואינו יכול להתקרב מעצמו לתורה, ועושה עמו חברותא, זהו צדקה במעלה נשגבה, שהיא בענייני רוחניות ונצחיות.

והרהרתי היום במה שנא' (בראשית יג, יד) 'זה' אמר אל אברם אחר הפרד לוט מעמו', וברש"י 'כל זמן שהרשע עמו היה הדיבור פורש ממנו', ובאור החיים הק' כתב שגם ה' היה יושב ומצפה מתי ירד לוט ממנו ויוכל לדבר עמו. ולכאן קשה מפני מה לא שילחו אברהם מעמו מקודם לכן, והרי נביא ה' היה אברהם, ובוודאי הבין וידע שמפסיד התגלות ה' כיון

זהו שאמרו חז"ל בפסיקתא יברכך ה' בצדקה שיהיה לו לאדם זכות מצות הצדקה, ואו אז על ידי כן וישמרך ויכתוב זכויותיך, כלומר שיהיו כל זכויותיו וצדקתו לו לבדו שמורים, ולא ייגע חלילה לריק אחר שהסמ"א ישלוט בהם, ולא תהיה חלילה עבירה מכבה אותה, כי אם אדרבה יכתב זכויותיך בספר הזכרונות להיות שמור מפני הרודפים הן הן המזיקים. ובלא זכות זו הרי שרק מי שהוא צדיק וטהור הוא שזוכה שיהיו מצוותיו בשלימות כראוי ועולים הם לרצון ולרעווא לפני אדון כל, אך בעונותינו הרבים ידענו שחטאנו ומתייראים ורועדים אנו שמא לא יהיה לנו הזכיה ויחטפו המזיקים והקליפות זכות המצוה, ומעתה לא די שנענש על החטאים והעבירות הרי שיוסיפו עוד לענוש גם על המצוה שנתן כח לקליפה ח"ו, אתו"ד החיד"א זלה"ה בתוספת נופך.

ועל דרך זה ביאר בספה"ק קדושת יום טוב (פרשת משפטים, אות ג) את הפסוק (תהלים קיט, קכא) עשיתי משפט וצדק כל תניחני לעושקי, דאם עשיתי משפט וצדק, שלפני שעשיתי וקיימתי משפטי התורה הקדמתי ליתן צדקה, על ידי זה כל תניחני לעושקי בידי הקליפות. וזהו הענין שרבי אליעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי (בבא בתרא דף י' ע"א), ובספה"ק כתבו (שער הכוונות, ענין תפילת השחר) סגולה לקבלת התפילה כשיתן צדקה לפני התפילה, כי בכח הצדקה תעלה התפילה כהוגן לפני כסא הכבוד ולא יחטפוה הקליפות ח"ו, עכ"ד עי"ש.

- תורה תחילתה וסופה גמ"ח המהווה שמירה להתורה מפני הקליפות -

ועפי"ז יפורש מאמר חז"ל (סוטה דף י"ד ע"א) דריש ר' שמלאי תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים, תחילתה גמילות חסדים 'ויעש ה' אלוקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם' (בראשית ג, כא) וסופה גמ"ח דכתיב (דברים לב, ו) ויקבור אותו בני. כי בראשית הבריאה אצל אדם הראשון קודם החטא לא היה כלל זוהמא בעולם, ולא היה חשש שהמזיקים יחטפו המצוות, אך כיון שגרם החטא וירדה זוהמא ונעשה תערובת רע בטוב כאשר ביקש ורצה הנחש הקדמוני, ממילא נתהווה סכנה גדולה, כי מעתה יתכן שילמד האדם תורה וידמה שמועיל הוא בכך, ברם האמת שהקליפות יחטפו ויחמסו הכל לרשותם. ולכן בשעת החטא

שלוט עמו, והיה יכול לזכות למדרגה עילאה של דביקות במושכלות עליונה ודביקות בבוכ"ע אילו היה משלחו ממנו, ומפני מה המתין עד עתה.

אלא שאברהם אבינו ע"ה שהוא מדת החסד אמר לעצמו, וכי בשביל טובה שלי אשלח את לוט, והרי כל זמן שמסתובב לוט כאן יש לזה השפעה טובה עליו שלא יתעה לגמרי, וכשהסתובב אצל אברהם היה לוט לומד הימנו איזה דברים, ועל כן ויתר אברהם על נביאותו והשראת השכינה כדי להשפיע לטובה על לוט. וזו היתה כל עבודתו של אברהם אבינו ע"ה להשפיע ולקרב את כולם תחת כנפי השכינה, וכדאמרו חז"ל (ב"ר נט, ה) עכשיו הוא אלוקי השמים ואלוקי הארץ שהרגלתיו בפי הבריות (והובא ברש"י בראשית כד, ז), והסכים לוותר על המדרגות שהיה בידו להשיג בכדי שיוכל להשפיע על זולתו. עד אשר 'ויהי ריב בין רועי מקנה אברם' וגו', וכשנוצרה קטטה ביניהם, ידע אברהם כי שוב לא יהיה לו עוד השפעה על לוט, כי מחמת המריבה יעשה לוט בכל ענין להיפך ממנו ולא ילמד יותר, על כן אמר לו אם השמאל ואימינה וגו' ונפרד מעליו.

- כך חותמין עמוד החסד החותם והשמירה לכל התורה והמצוות -

בהאמור יבואר ענין אמרם ז"ל 'בך חותמין', היינו מלשון חותם, אשר עניינו להודיע כי הדבר שמור ואין להגיע אליו, כמו 'חותם ע"ג חותם' בבשר שנשלח על ידי עכו"ם (ע"ז דף ל"ט ע"א), שהוא ראיה שלא נגעו בו והחליפוהו, וחבית יין שיש ע"ג חותם בתוך חותם ודאי לא נגעו בו, כי החותם עניינו שמירה. וזהו שאמר השי"ת לאברהם אבינו ע"ה, שענין עמוד התורה ישנו אפשרות להקליפות לחמום ולחטוף ממנו אם אינו כדבעי, וכן בעמוד העבודה זו תפילה ושאר כל המצוות, לא כן עמוד החסד אשר בו כתיב 'רחקי מעושק' שבזה אין כל אפשרות לקליפות ליגע בו, ולכן בך חותמין שעמוד החסד הוא החותם והשמירה לכל התורה והמצוות, שיהיו נחתמים ונשמרים על ידי חסד וצקה.

ולכן היה אברהם ראשון לאבות הקדושים, אף שהסדר הוא עמוד התורה עמוד העבודה ורק לאחמ"כ עמוד גמילות חסדים, ומכל מקום הקדימו לאברהם שהוא חסד, להורות אותה בחי' של תורה תחילתה גמילות חסדים, ובכדי שיהיה האדם בטוח שתורתו ומצוותיו לא יפלו לידי הסט"א ח"ו ההכרח

הוא לפתוח תחילה בחסד.

ויורמו בפסוק (קהלת ב, יד) החכם עיניו בראשו והכסיל בחושך הולך, וכבר עמדו בזה לבאר מה שנקט לכאן ב' דברים שאינם הפכיים, ויותר היה לו לומר 'החכם עיניו בראשו והכסיל עוור, או 'החכם באור הולך והכסיל בחושך'. ולהג"ל יבואר כי החכם הוא הרואה את הנולד (תמיד דף ל"ב ע"א), ויודע שהוא הולך לקיים מצוה ממצוות השי"ת, אכן מתיירא הוא מה יהיה עם מצוה זו, ושמא יאבד הימנו, ונמצא מאבד הן עולם הזה והן עולם הבא ח"ו, ולכן החכם עיניו בראשו היינו ב' עיניים, שאינו מסתכל רק על עצמו אלא גם על זולתו, ומתבונן לראות היאך יוכל לחזק את פלוני אם במילה טובה או בחיוך והארת פנים וכל שכן בתורה, ועושה עמו צדקה וחסד, לא כן הכסיל רומז ליצר הרע אשר נתכנה (קהלת ה, יג) מלך זקן וכסיל, ובעל העבירה מאבד השכל וממילא הריהו בחושך הולך וכל מצוותיו הולכים למקום חושך צלמות ואפילה מקום משכן הקליפות רח"ל, ועל מנת להשמר ולהזהר מכך בהכרח הוא שיהיו 'עיניו בראשו' להביט על זולתו ולעשות עמו צדקה וחסד.

- כח מצוות הצדקה להחזיר לקדושה מה שנשבה ע"י הקליפות -

זהו שאמרו חז"ל במדרש והיה ברכה קרי ביה בריכה, מה בריכה מטהר את הטמאים, וכשנטמא אדם או כלי הרי שהולך האדם לטבול עצמו במקוה מטהרה או שמטביל הכלי להחזירו לקדושתו, כמו כן על ידי מדת החסד מקרבים הרחוקים ומטהרים אף המצוות שכבר נתרחקו ונשבו לבין הקליפות, שעל ידי הצדקה יכול לקרבן ולטהרן בבחי' 'חיל בלע ויוקיאנו ומבטנו יורישינו א"ל' (איוב כ, טו), להוציא בלעם מפיהם ולהחזירו אל הקדושה.

מצוות החסד יכולה גם להוציא בלעם מפיהם מה שנתרחק ונטמע אצל הקליפות, ויבואר זה ביותר בהקדם דבר נפלא מש"כ בספה"ק נועם מגדים (סוף פר' צו, ד"ה עוד בסיום הדרוש), עה"פ (ויקרא ו, י) ולא תאפה חמץ חלקם נתתי אותה מאישי, בהקדם לבאר מאמר הפסיקתא (פ"ח, ילקוט שמעוני רמז תקס"ז) בפסוק (צפניה א, יב) והיה בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות, א"ר אחא אל תיקרי אחפש בסמך אלא בש"י, אמר הקב"ה מוציא אני אותה לחירות, ע"ש. וראוי לבאר הענין מה שנאמר 'בנרות', דהא

והולכת בעולם מידת הדין, וזהו שאמר לא תאפה מלשון אף, ורצ"ל שלא יהיה חרון אף בבני ישראל, וזאת ע"י מתן כסתר שיכפה אף ויסיר מבני ישראל חרון אף וכעס, ואדרבה על ידי הצדקה יתעוררו רחמים וחסדים בבחי' חסד א"ל כל היום (תהלים נב, ג), וכי יאמר האדם דבר זה היאך הוא, והרי הממון אינו שייך לאדם, ע"ז אומר הכתוב 'חמץ - חלקם נתתי אותם', דכשם שחמץ אינו ברשותו של אדם ועכ"ז עשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו, אזי ק"ו לצדקה שאף שאינו ממון של אדם, אעפ"כ עשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו ובכך יוכל לקיים את מצוות צדקה, עכדה"ק יעו"ש.

למדנו מכך כי כח הצדקה גדול הוא עד למאוד, שאף הממון שאליבא דאמת אינו שלו כי הלא ממך הכל, מכל מקום החשיבה התורה כאילו הוא שלו והוא נתנו, ולכן יש בכח הצדקה שאף אותם המצוות שנגזלו ממנו, ועוונותיו גרמו שיעשה ערום מכל רח"ל, מכל מקום מדה טובה מרובה והצדקה מוציאה הכל מידי הקליפות, ומוציא בלעם מפייהם להחזירם אל הקדושה. וזהו הפי' בדברי החיד"א זלה"ה הנ"ל 'בצדקה תכונני רחמי מעושק', שהצדקה מחזירה ומבטלת עושק הקליפות שהכל יחזור אליו. וזהו שרמזו חז"ל והיה ברכה קרי ביה בריכה, שבוכות עמוד החסד אף אתה מקרב הרחוקים שעליהם נאמר (ישעי' נז, יט) שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה', וזוכה להחזיר כל המצוות שנעשקו אל מקור הקדושה.

- בעקבתא דמשיחא מעורר השי"ת את בני
באתרדל"ע בלא שתקדם לה אתרדל"ת -

עוד לאלו"ה מילין בביאור פרשתא דא, ולבאר גם מה שכתב ברש"י ישן 'ואגדלה שמך הריני מוסיף אות על שמך עד עכשיו שמך אברם מכאן ואילך אברהם', וראוי לבאר ענין הדבר.

ובהקדם הנודע מספה"ק שבכל העניינים צריך שיהיה תחילה אתערותא דלתתא, ובכח זה נעשה אתערותא דלעילא, וכן היה מבריאת העולם דכתיב (בראשית ב, ה) כי לא המטיר ה' אלוקים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה, וברש"י 'ומה טעם לא המטיר לפי שאדם אין וכו', וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו, ע"כ, והיינו שמקודם צריך אתערותא דלתתא ורק אז השפיע

תינה אם הכונה לענין בדיקת חמץ דרשוהו שפיר (פסחים דף ו' ע"ב) לחיפוש בנר, אך אם הוא מלשון 'חפשי' מה ענין נר להכא.

ופירש בקדשו, דהנה מצינו בגמ' (פסחים דף ו' ע"ב) אמר ר"א שני דברים אינם ברשותו של אדם ועשאו הכתוב כאילו הן ברשותו, חמץ משש שעות ולמעלה ובור ברשות הרבים, והיינו דאף דחמץ בפסח הרי הוא אסור בהנאה ואינו שייך לאדם, עכ"ז הכניסתו התורה לרשותו של אדם להתחייב עליו, וכן הוא בבור ברשות הרבים אף שהבור הרי הוא ברשות הרבים, ואינו שייך לאדם דקרקע של עולם הוא, ואעפ"כ הכניסתו התורה לרשותו של אדם ונקרא בעל הבור.

והנה איתא בחז"ל (ב"ב דף י' ע"א) גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, והנה עלול האדם לחשוב מהו זכות הצדקה הרי הכל משל השי"ת, וא"כ אינו נותן האדם משלו לעני, כאשר הקשו כן בקדמונים (ראה בס' עוללות אפרים, תק"ו), וכמו שנא' (דברי הימים-א כט, יד) כי ממך הכל ומידך נתנו לך, נמצא שאדם הנותן צדקה אינו נותן משלו אלא משל הקב"ה וא"כ יש להבין מה גדול המצוה בצדקה הרי האדם אינו נותן מאומה משלו, שהכל הוא משל בוראו.

אכן אם לענין עונש מצינו שעשה הכתוב דבר שאינו ברשותו כאילו הוא ברשותו, כ"ש וק"ו שמרובה מידה טובה ממידת פורענות (יומא דף ע"ו ע"א) שגם לגבי מצוה אף שממונו של אדם אין שייך לו, ואיך שייך לכאורה שיתן צדקה, עכ"ז עשאו הכתוב כאילו נתן משלו וקיים מצוות צדקה. ולכך יצאו מהגלות בזכות מצות צדקה. וז"ש בעת ההיא אחפש את ירושלים ותבוא הגאולה בזכות הצדקה, וכי תימא והלא אינו שלהם, לזה גמר אומר בנדרת בזה רמז על ענין מצות בדיקת חמץ אשר בודקין את החמץ לאור הנר, ומחמץ נלמד דלאחר זמן איסורו אשר שוב אי אפשר לבטל החמץ כי אינו ברשותו, מכל מקום עשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו לעבור עליו, ולזה צריך לבדוק ולבטל מאתמול, מזה נלמד כי הדברים קל וחומר שבצדקה גם יהא נחשב כממונו ומשלו, ובזכות כן יהיה 'אחפש את ירושלים' להוציאם לחפשי מן הגלות.

והנה כתיב (משלי כא, יד) מתן כסתר יכפה אף, שבכח הצדקה לבטל את כח המקטרגים וכח הדינים הגדל והולך, ועל ידי הצדקה שנותנים נתמעטת

השי"ת גשם מן השמים.

ואמנם כבר דיבר מרן אאדמו"ר זי"ע בקדשו כמ"פ (ראה שפע חיים רעד"ר ח"ו, פר' בחקותי, מאמר ט, אות יב) כי כל זה נכון בזמנים רגילים, אולם בדורות הנמוכים אחר שנפלונו מטה מטה ונאבד מאתנו הדעת והשכל, שוב אי אפשר לדרוש ולבקש שנתעורר מעצמנו לבד, וכבר אמר הכתוב (משלי כו, כב) אם תכתוש את האויל במכתש וגו' לא תסור מעליו אוילתו, כי השומה אינו מרגיש (עי' גדה דף ג' ע"א), ואפשר אף להכותו ושואג לרגע בכאב אך מיד חוזר לאוילתו בלא כל רושם ושינוי לטובה.

אשר על כן בדור נמוך כזה שאין לנו הדעת והשכל לעשות ולפתוח באתערותא דלתתא כראוי, אזי 'במקום שאין אנשים השתדל להיות איש' (אבות ב, ה), והשי"ת בעצמו הוא מעורר אותנו באתערותא דלעילא בלא פעולה מצידנו. וכן היה ביציאת מצרים כנודע מספה"ק, שלא היה התעוררות מצד ישראל, כי היו כולם בבחי' הללו והללו עובדי ע"ז (ילקוט בשלה, רמז רלד), וכמו שנא' (תהלים קו, לה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, אולם הבוכ"ע חס וריחם על בני ישראל והתגלה עליהם באתערותא דלעילא. וצדיקים פי' (הובא בשם הרה"ק הר"ב זי"ע ממעויבו ובשם הרה"ק מהרצ"ה מרימינוב זי"ע) הפסוק (שמות יב, כג) ופסח ה' על הפתח, היינו שלא פתחו בני ישראל אפי' פתח קטן כחודו של מחט, ופסח ודילג השי"ת על זה והושיעם בלא שום התעוררות באתערותא דלתתא, וזהו גם גדול שלא כדרך הרגילה.

כן יהיה נמי לעת קץ וכמו שנא' (מיכה ז, טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שיביט הבוכ"ע ויראה כי אין איש, וכמאמר הנביא (ירמיה טו, ה) כי מי יחמול עליך ירושלים ומי יגוד לך וגו', שלא יהא מי שיעורר את ישראל, ואז יעורר הקב"ה בעצמו את בניו אהוביו עם בני ישראל.

ואולי לכן דייקא יבוא אליהו לברנו לפני ביאת המשיח, כי באליהו מצינו שהטיח דברים כלפי מעלה באמרו (מלכים א יח, לו) ואתה הסיבות לבם אחורנית, ואמר להקב"ה אתם הבאת אותם למצב נמוך כזה בשפלות נוראה, עד שאין להם שכל לשוב בתשובה, ולמה תצפה ותחכה שישוכו מעצמם, והסכים עמו הקב"ה. ולכן לפני ביאת המשיח צריך לעורר שוב כח זה שאין ביד בני ישראל לשוב מעצמם בתשובה, ובהכרח הוא שיהיה תחילה אתערותא דלעילא בלא

אתערותא דלתתא, וזה יתעורר דייקא על ידי אליהו הנביא זכור לטוב.

כיוצ"ב כתב רביה"ק הישמח משה (הפמרת פר' שפטים) עה"פ (ישעי' נא, יב) אנכי אנכי הוא מנחמכם, שהקב"ה אומר שלא ימתין עד שיתעורר מעצמם באתערותא דלתתא, אלא 'אנכי' אעורר אתכם מן השמים ואנחמכם באתערותא דלעילא, יעו"ש.

- ענין זה המשיך אאע"ה שנהג עם המלאכים בבחי' אתדל"ע מעצמו -

ויתבאר בזה מה שמצינו בחז"ל (שבת דף פ"ח ע"א) שכשעלה משה למרום לקבל התורה אמרו המלאכים מה לילוד אשה בינינו, ובקשו לשרפו בהבל פיהם, ואמרו אז מלפני הקב"ה תנה הודך על השמים, ובמדרש (שמו"ר כח, א) צר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם ואמר לא זהו שאכלתם אצלו בשר בחלב וכו', והוא תמוה וכי לא ידעו המלאכים שכל תכלית הבריאה הוא בעבור שיקבלו בני ישראל את התורה, ומה היתה טענתם על זה. כן ראוי לבאר מה תשובה השיבם הקב"ה על ידי מה שצר קלסתר פניו דומה לאברהם.

ולהנ"ל יפורש, דהנה מצינו שנאמר באברהם (בראשית יח, ב) וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל, ובפשטות חשב אברהם ששלשה האנשים הנצבים עליו המה ערביים עובדי עבודה זרה שמשתחוים לאבק שברגליהם, וחפץ היה לקרבם וללמדם דעת שישנו בורא ומנהיג לעולם, ואף שהם מצידם לא העלו בדעתם להתקרב להשי"ת וכו', לא המתין אברהם שהם יתעוררו מאליהם אלא רץ לקראתם על אף שסבל יסורי איוב והוי שרי ואמר (ראה כ"מ דף פ"ו ע"ב) והיה זקן בן צ"ט שנים, ומ"מ כגודל מידת טובו וחסדו רץ לקראתם ובקשם ליכנס אצלו, כדי ששום בריה לא תפול חלילה וילך אבדון, כי אם אדרבה יוכל לרוממם וללמדם שלא יעבדו עוד עבודה זרה אלא יודו וישבחו למי שאמר והיה העולם.

וכשמענו המלאכים 'מה לילוד אשה בינינו' כוונתם היתה, דהרי אדם יש לו נפש הבהמית וגוף בשר ודם, וסוכ"ס ראיתי בני עליה והמה מועטין, ואכן כבר לפני בריאת העולם אמרו המלאכים 'מה אנוש כי תזכרנו', והא עתיד למחטי קמך (זוה"ק ח"א, דף כ"ה ע"א), ולא רצו בבריאת האדם, וכמו"כ טענו

בגוים וילמדו ממעשיהם, מ"מ פעל אברהם אבינו ע"ה בעבודתו שיבוא אליהם אתערותא דלעילא מן השמים להחזירם בתשובה בבחי' ה"א גם בלא שיתעוררו תחילה באתערותא דלתתא כלל ועיקר.

ביותר י"ל עפ"י מש"כ בספה"ק אוהב ישראל (פר' וירא, עה"פ וה' אמר המכסה וגו') לפרש הפסוק (בראשית יח, יט) כי ידעתיו למען אשרי צוה את בניו ואת ביתו אחריו, שכל נשמות זרע ישראל היו כלולות במוחו ומחשבתו של אברהם אבינו ע"ה דאי' בזה"ק שהבן כלול במוח האב, נמצא שהמח של אברהם אבינו ע"ה היה השורש של כל נשמות ישראל הבאים אחריו עד סוף כל הדורות בעקבתא דמשיחא, וא"כ כשעשה איזה מצוה עשה בשביל כל ישראל, אתוד"ק יעו"ש. ולפי זה נמצא שאברהם אבינו עשה אז אתערותא דלתתא בעבור כל ישראל הכלולים עמו, וממילא גם כשאין יכולים להתעורר מעצמם או אז בזכות אותו האתערותא שעשה אברהם אבינו ע"ה די בזה, ומתעורר על ידי כן אתערותא דלעילא.

על כן כשהראה הקב"ה לאברהם הד' גלויות בברית בין הבתרים, והראה לו שיבוא המקטרג לומר שאין הם ראויים לגאולה, כי עדיין לא עשו תשובה, על זה אמר לו הקב"ה והיה ברכה - בך חותמין שבזכות האתערותא דלתתא שעשה ופעל, ובזכות מה שלא המתנת שיתעורר אותם ג' אנשים מעצמם, אלא מיד רצת ופנית אליהם בבחי' אתערותא דלעילא, כן בעת חתימת הגלות בסוף כל הדורות יתעורר זכות זו של אב ידעך מנוער, ואברהם יזעק לפני השי"ת ויאמר אני עשיתי בלי אתערותא דלתתא, אף אתה עוזר נא והושע זרעי עם בני ישראל באתערותא דלעילא אף בלא שיתעורר מעצמם תחילה.

- בזכות אברהם אבינו ע"ה תבוא הגאולה מתוך רחמים וחסדים -

עוד פעל אברהם אבינו ע"ה במה שקרא להמלאכים ומתחילה נתן להם לאכול ולשתות וכל הצטרכויותיהם בהרחבה, ורק לאחמ"כ למדם לברך ולהודות להבוכ"ע, שבכך עורר שהאתערותא דלעילא יהיה רק מתוך רחמים וחסדים, ולא ח"ו על ידי יסורין הכאות ובכיות, אלא בבחי' חסד וטוב לב משתה תמיד, שיאכלו וישתו וישבעו וכך יברכו ויעבדו את ה', ותבוא הגאולה רק מתוך חסד ולא מתוך דינים וקשיים, כי אין חולק בענין זה שממילא

עכשיו ואמרו 'מה לילוד אשה בינינו', הרי הוא נולד מאשה ויש בו רתיחת הדמים תאוות שונות ועניינים שיבוא לידי חטא, ולכן 'תנה הודך על השמים', כי למלאכים אין יצר הרע ונסיונות והם יוכלו לשמור את התורה.

וראו המלאכים מה יהא בסוף כל הדורות בעקבתא דמשיחא, שיהיו במצב המבואר בזה"ק פר' ויקרא (דף ו' ע"א) עה"פ (עמוס ה, ב) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, שיפלו בני ישראל מטה מטה כ"כ עד שלא יהא בכוחות עצמם להתרומם ולשוב אל ה', שלא יהא להם שכל ודעת ולא יהא מי שילמד את בני ישראל וידריכם בדרך הישרה, וא"כ איך ינתן להם התורה.

על כן צר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם, ואמר למלאכים כי בוודאי גם לפני גלוי וידוע מה יהיה באחרית הימים שלא יוכלו להתעורר מעצמם ולשוב בתשובה, אכן מ"מ אני יעורר אותם באתערותא דלעילא אף בלא שום פעולה מצידם, וכמו"ש בזה"ק 'ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת', ואנא הוא דמוקים להון, וזאת בזכות אברהם אביהם שלא המתין שאתם המלאכים תתעוררו ותפנו אליו, אלא מעצמו רדף אחרים בבחי' אתערותא דלעילא, וכמו כן מדה במדה אף אני אנהג כן עם זרעו אחריו, וממילא שפיר ראויים הם לקבל התורה.

- ע"י אתערותא דלעילא יוכלו לשוב בתשובה לפני ביאת המשיח -

ואפשר דלכן הוסיף הקב"ה אות ה' לאברם וקראו אברה"ם, ואמר לו (בראשית יז, ה) כי אב המון גוים נתתיך, והענין בזה כי האות ה' מורה על ענין התשובה, וכדאמרו חז"ל (מנחות דף כ"ט ע"ב) מפני מה כרעיה דה"א תלויה שאם שב בתשובה ורוצה להכנס יכנס מלמעלה, ולייעול בהך לא אסתייעא מילתא. והיינו שמרמז על כח התשובה ושמסייעין את האדם השב מן השמים שיוכל לעשות תשובה, ואברהם אבינו ע"ה הוא שהמשיך כח התשובה באופן כזה שגם מי שאינו בגדר 'הבא ליטהר' ואינו מתעורר מעצמו, והריהו עומד בשפל המדרגה בבחי' מה שכתב רש"י עה"פ (בראשית לה, יא) גוי וקהל גוים יהיה ממך, שעתידים בניו להקריב בשעת איסור כמות כגויים בימי אליהו, והיינו שיהיו חלילה זרע ישראל בבחי' גוי בלא שום התעוררות מעצמם ויתערבו

אבינו ע"ה שבתחילת שנותיו לא ידע מאומה, וכנ"ל דאיכא למ"ד שבין מ"ח שנים הכיר אברהם את בוראו והיה מתיירא שמא יש בו עון מכל השנים הללו, ואיתא במדרש (ראה ב"ר לט, א) משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה אמר לו אני הוא בעל הבירה, כך לפי שהיה אברהם אבינו אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם, ע"כ המדרש. והיינו שאברהם תמה ושאל איך יתכן שעיר שלמה נבנתה ודולקת ואין משגיח, ואיך יתכן חשכות נוראה כזו, אז הציץ עליו בעל הבירה בבחי' אתערותא דלעילא ונתגלה עליו בלא ישבין מעצמו ואמר לו אני הוא בעל הבירה.

וזה היה הכנה והמשך עד סוף כל הדורות, עד זיבולא בתרייתא ברגע האחרון, כשיבוא המקטרג ויאמר שאין בני ישראל ראויים כלל, ועדיין לא עשו תשובה, או אז יתעורר עליהם הקב"ה באתערותא דלעילא, כי כשישנו 'בירה דולקת' א"א שישבו מעצמם, כי רק בשנים כתיקונן כאשר היו שרויים הצדיקים בקרב ישראל והיו מעוררים ומאירים נשמות בני ישראל, והיו הכל יושבים במנוחה ושלוה באין מחסור, והיו אותם הצדיקים האמתיים מלמדים את בני ישראל תורה ועבודת השי"ת, או אז היו יכולים לדרוש שיתעוררו לתשובה באתערותא דלתתא, אך כאשר 'הבירה דולקת' והעולם ריקן מכל וצרור הכסף לקח עמו, ובקושי נשארו ומי חכם וישמר אלה, כשהיצר הרע והתאוות רעות בוערים, וישגם נסיונות קשים ומרים, אז אי אפשר שתהיה ההתעוררות מלתתא, ומוכרח להיות 'הציץ עליו בעל הבירה', כשם שהיה אצל אברהם, שהשי"ת יעורר אותנו מלמעלה מעצמו, ולכן דייקא אצל אברהם היה כן, וכמו"כ הבטיחו הקב"ה 'בך חותמין' בחתימת הגלות כנ"ל.

ויש להוסיף עוד, דהנה איתא בספה"ק (ראה מאור ושמשי, פר' בראשית, ד"ה והנה, ובכמ"ק) והביאו רביה"ק מוהרצ"א זי"ע בבני יששכר (מאמרי תשרי, מאמר יב, אות א, מאמרי הושע"ר) כי שם התשובה הוא אהי"ה, ומבאר שם הבני יששכר כי שם אהי"ה עם כל מילואיו (במילוי יו"ד וה' וא') עולה בגימטריא חות"ם עם הכולל, ובמצרים אמר השי"ת (שמות ג, יד) אהי"ה אשר אהי"ה היינו שכשם שכאן במצרים היה

אין זה עוזר ולא יעזור כלום, כי דייקא מתוך שפע רחמים וחסדים והארת רוח טהרה משמי שמי מרום באתערותא דלעילא אז בוודאי ישובו כל בני ישראל בתשובה שלימה.

ויתבאר עפי"ז עוד, דהנה מצינו מדרשים חלוקים מאימתי הכיר אברהם את בוראו, ולחד מ"ד (ב"ר סד, ד) הכיר בו רק כהיותו בן מ"ח שנים, ודרשו חז"ל (ב"ר לט, ח) שהיה אברהם אבינו מתפחד ואומר תאמר שיש בידי עוון שהייתי עובד ע"ז כל השנים הללו, א"ל הקב"ה לך מל ילדותך מה מל זה פורח אף עוונותיך פורחין, מה המל הזה סימן ברכה לעולם אף אתה סימן ברכה לעולם וכו', והכוונה ע"ד מה שכתב בספה"ק יערות דבש (תחילת דרוש א) לבאר אמז"ל (תענית דף ד' ע"א) אמר רבי ברכיה אף כנסת ישראל שאלה שלא כהוגן והקב"ה השיבה כהוגן, שנא' (הושע ו, ג) ונדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו ויבוא כגשם לנו, אמר לה הקב"ה בתי את שואלת דבר שפעמים מתבקש ופעמים אינו מתבקש, אבל אני אהיה לך דבר המתבקש לעולם שנאמר (שם יד, ו) אהיה כמל לישראל. ותמצית דבריו הק', כי הגשם בא על ידי התעוררות מלמטה, אשר אד יעלה מן הארץ ואח"כ נשפע ויורדים גשמים, ואילו מל אינו מלחות הארץ ובא מלמעלה בבחי' אתערותא דלעילא בלבד, ולכך תמיד יום ביומו ירדו טיפי מל, ואינו נעצר לעולם, אתוד"ק יעו"ש באריכות.

ולזה כשאמר לו הקב"ה לאברהם לך לך וגו' והיה ברכה - בך חותמין שיהא בבחי' אתערותא דלעילא לבד, ע"ז אמרו במדרש שיהיה זה בבחי' מל שהוא בלי התעוררות מלתתא, וזהו סימן ברכה לעולם שאין צריך לאתערותא דלתתא, וכמו כן עוונותיך פורחין גם בלא אתערותא דלתתא כי אם בהתעוררות תשובה מלעילא, וכך יהא 'הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא' (מלאכי ג, כג) אף שתהיו אתם שקועים בגשמיות יבוא אליהו ויעורר אתכם בפתע פתאום בלא כל הכנה מצידכם. וזהו ההבטחה שהבטיח הקב"ה לאברהם בך חותמין שיהא חתימת הגלות בזכותיה דאברהם בבחי' אתערותא דלעילא, שיקויים בהם הכתוב (תהלים קיג, ז) מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון.

- בזמן של בירה דולקת והתגברות הנסיונות
א"א שיתעוררו בני מעצמם -
וי"ל עוד בזה, שזהו הענין שהיה אצל אברהם

זה, אך כל יחיד ויחיד בחור ואברך יכול לעשות חסד, וצריך לעשות כן, הן בגשמיות, והן חסד ברוחניות שהוא כאמור גדול יותר, איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק (ישעי' מא, ו), וזהו החסד הגדול ביותר לקרב יהודים לאביהם שבשמים, ובזכות זה נזכה לאתערותא דלעילא שלא נצטרך לשום דבר מעצמנו, ובזכותיה דאברהם רחימא נזכה לישועה מלעילא.

יעזור השי"ת ומי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די, שכבר סבלנו די והותר, כ"כ הרבה יהודים צריכים רפואות וישועות, להושע בבני חיי ומזוגני, וכמה שוכבים בחולשה או בחולי ומצפים לישועת ה', ובמקשים מהבוכ"ע שיעורר את בני ישראל רק בריבוי רחמים וחסדים, ויהא 'עין בעין יראו בשוב הוי"ה ציון' (ישעי' נב, ה), דייקא מדת הרחמים, בבחי' חסד א"ל כל היום, וישבו ישראל שקטים ושלווים, בשלום ושלוחה והשקט ובטח, וכך יזכו לישועת ה'.

ישמח השי"ת כל לבבות בני ישראל, ולכל בני ישראל יהיה אור במושבותם, שמחה ואורה בבתי ישראל, ויערה עליהם רוח טהרה משמי שמי מרום, ויתן השי"ת לכל בני ישראל כל טוב ברוחניות ובגשמיות בגוף ובנפש, ונגאל בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

התשובה באתערותא דלעילא בלבד, כך יהיה באחרית הימים בסוף הגלות שישבו בתשובה על ידי התעוררות משמים בלא כל אתערותא דלתתא, ונודע (ראה בני יששכר, מאמרי חודשי כסלו טבת, מאמר ב, אות כה) כי כל הד' גלויות הם השלמה לגלות מצרים, ולזה הבטיח הקב"ה לאברהם כך חותמין היינו שענין החות"ם שהוא מורה על שם התשובה, יהא בזכותו דייקא על ידי אתערותא דלעילא לבד.

- דברי התעוררות להרבות בצדקה וחסד -

איני מדבר לאחרים אלא לעצמי בלבד, אולם האמת הוא כי כל מי שרוצה לראות יכול להזכר שמעוררים אותנו מן השמים, ועם כל הצרות והקשיים שישנם, הרי שהקב"ה חס ומרחם, ומראה בחוש כי הוא שומר ישראל, ובכל מקומות תורה והיכן שיש יהודים יראי השם ישנו שמירה דלעילא, והחכם עיניו בראשו לתפוס התעוררות זו, והחלש יאמר גבור אני, כי אם מעוררים אותנו מן השמים לא נהיה חלילה כחרשים ועורים, וכשרואים את יד ה' ושרוצים לילך עמנו בטוב מן השמים, ורצון השי"ת להראות שהוא רב חסד ומרבה להיטיב, ומנהיג את העולם כולו במדת הרחמים.

ובמדה כנגד מדה עלינו להרבות בחסדים, ואכן כלל ישראל בדור הזה מרבים בצדקה וחסד לאין שיעור וחקר, עד שלא היה כדור הזה בענין

יום ראשון פר' וירא י"ד מרחשון

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה מנחם מענדל נ"י בן הרה"ג ר' אהרן יהושע קלוגר שליט"א מח"ס הליכות חיים ומשגיח בישיבה"ק.

לפנה"צ נסע מרן שליט"א לעבר קרית הבעש"ט בפ"ת, בתחילת הנסיעה בירך מרן שליט"א על פרי ובירך לאחריה, בכדי שתהיה תפלת הדרך ברכה הסמוכה לחברתה (ראה שו"ע או"ח סי' קי, ו; ובמג"א ס"ק יב; וראה שו"ע ר"י סי' קי, ז) [וכן היה גם בנסיעה למחרת לעיה"ק (ירושלים) (וראה הליכות חיים, סדר היום, תפלת הדרך, עמ' רסב-רסד)].

לפנה"צ נסע מרן שליט"א לעבר קרית הבעש"ט בפ"ת, בהגיע מרן שליט"א לקרית הבעש"ט עלה לניחום אבלים אצל הרה"ג ר' שמעיה יוספוביץ שליט"א, ובניו הרה"ח ר' משה חיים הי"ו, הרה"ח ר' נתן נטע הי"ו, הרה"ח ר' צבי הי"ו, והרה"ח ר' מאיר אברהם הי"ו, וגיסיו הרה"ח ר' חיים בנימין קירשנבונים

הי"ו, הרה"ח ר' מרדכי שלמה קירשנבונים הי"ו, והרה"ח ר' אברהם צבי קירשנבונים הי"ו, שישבו שבעה על פטירת רעייתו - אמם - אחותם ע"ה.

בני המשפחה ספרו על פעולותיה הרבים למען הזולת, על תפילותיה מתוך השתפכות ודמעות ושהיתה באה להשתתף בכל הבריתות שבעלה שליט"א שימש כמוהל כדי לסייע בכל מה שצריך וכו'. וכן על התקופה האחרונה והקצרה של מחלתה ל"ע. בתוך הדברים סיפר: כשהגענו לקרית צאנז היא שמשה כגננת בעיר נתניה, והממונה על הגנים העירוניים רצה להכפיל לה את משכורתה בכדי שתלך ללמד אצלם ותעזוב את החינוך העצמאי. הלכנו אל מרן זי"ע, ואמר שהבנים שלנו (הכוונה היתה על החרדים הגרים במרכז העיר נתניה) גם צריכים גננות טובות, וכסף? הקב"ה ישלח...

כן ספרו: כשאבינו נהיה מג"ש בישיבה בשנה ראשונה לנישואיו, קרא לו מרן זי"ע וערך עמו חשבון על כל השעות. שאז היו צריכים להיות בישיבה משעה 5 לפנות בוקר עד 5 אחה"צ, ועשה עמו חשבון כמה שעות צריך להכין השיעור, ולאכול ולהתפלל וכו'.

בתורה ובתפילה ועבודת ה', אזי כל ימיו מלאים ושלמים, בבחינת ואברהם זקן "בא בימים".

✳ חתנו של מרן הדברי חיים, הרה"ק רבי אליעזר ירוחם זצ"ל היה אומר בדרך צחות, שהוא אינו שואל שום קושיא על הנהגת העולם, כי מי ששואל אומרים לו מלמעלה שיעלה השמימה ושם ישיבו לו...

✳ אנו בקט שכלנו איננו יכולים להבין ולהשיג את דרכי הבורא ב"ה. רק בביאת המשיח נבין הכל... הנה זה עומד אחר כתלנו, אנו עומדים ממש בסמיכות לגאולה, ואז ימלא שחוק פינו כשנבין אז את כל מה שקרה, ונשחק על מה שהיינו בוכים ועצבים בזמן הגלות. אבל כעת המצב הוא לא קל...

✳ כשמתבוננים במצב של כלל ישראל לאחר גלות ארוכה וקשה כל כך, קרוב לאלפיים שנה, ובכל זאת יש ריבוי של תורה ומקיימי מצוות, רואים שיש בורא לעולם, כי בדרך הטבע היתה התורה צריכה להשתכח מישראל. אם היו אומרים בזמן החורבן שבעוד קרוב לאלפיים שנה לאחר צרות רבות ואימות וגלות אחר גלות, עדיין יהיו מליוני יהודים בכל רחבי תבל, אוהבי ה' ומאמינים בו ואומרים 'ברוך דיין האמת' וזועקים 'שמע ישראל', לא היו הדברים מתקבלים על לב.

הרי אחרי גלות בבל, שהיה בס"ה שבעים שנה, כבר היו שם 'עשרה יוחסין' וחיללו שבת וכו', כשעוד היו עמהם נביאים וצדיקים קדושי עליון... ובהכרח שכל הגילוי שיש היום זהו השגחה עליונה ומוכיח שהקב"ה לא עזבנו ח"ו והכל מתנהל למעלה מדרך הטבע.

מרן אאדמו"ר זי"ע היה מזכיר הרבה מה שכתב הגה"ק רבי יעקב עמדין זי"ע בספרו הסולם בית א-ל: חי נפשי, שמי שיראה את קיומו של כלל ישראל שה אחת בין שבעים זאבים מתחילת הגלות ועד היום יראה שם ניסים גדולים יותר מביציאת מצרים. ודבר זה אמר בזמנו, וכל שכן כיום...

גם בתקופה קשה זו רואים באיתגליא שיש מנהיג לבירה, וכשרוצה השי"ת הוא מעוור את עיניהם ונכנסים ערביים... רואים מה שהם עשו, זה לא בדרך הטבע, רק עיוורו עיניהם משמים. אם ה' לא ישמור עיר שוא שקד שומר. ומי שהיה מיועד עבורו להישאר בחיים נשאר, ולמי שלא לא. בנתניה יש כעת יהודים מאופקים, וסיפר לי יהודי משם, שהרוצחים נסעו וירו בכל המקומות, ועברו ליד בית הכנסת שהיה מלא באנשים נשים וטף, ומסביב נכנסו לכל הבתים, ולבית הכנסת לא נכנסו. והוא היה שם בבית המדרש, וידעו שהם מסתובבים בחוץ.

סיפר לי עוד יהודי מאופקים שברחוב שלו הרגו אנשים, ואותו לא ראו. עם כל ההסתר פנים שיש רח"ל, יש גילויי אור, ומי שרוצה רואה שיש מנהיג לבירה.

✳ הקב"ה הוא אבי יתומים ויהיה לכם סייעתא דשמיא מיוחדת. כל ישראל הם בנים למקום, הוא אבינו הוא מלכנו, אבל אצלכם הוא במיוחד 'אבי

ונשאר לו חצי שעה פנויה, ואמר לו מרן זי"ע: זה בשביל השנה ראשונה... אמנו לא היתה מאנ"ש אבל זה מה שרצתה...

בשנת תשל"ב כשנסע מרן זי"ע לחו"ל בא הרה"ג רבי יואל נחום מאשינסקי שליט"א לומר לאבי שצריכים לעשות התכנסות לבחורים במקום טיש בליל שבת, ובמשך כמה חודשים היה באטע בכל ליל שבת בביתם, והיא הכינה מכל טוב... וקם מרן ואמר המקום ינחם וכו'.

משם הלך מרן שליט"א לניחום אבלים אצל האברך הר"ר שמואל מושקוביץ הי"ו (ב"ר מאיר יהודה ז"ל), ובניו הבה"ח שמעון נ"י הבה"ח משה אליעזר נ"י, הבה"ח יעקב צבי נ"י, והבה"ח ישראל נ"י, היושבים שבעה על פטירת רעייתו - אמם ע"ה אשר נלב"ע אחר שנתייסרה ביסורים קשים משך למעלה משנה, מרן שליט"א חיזקם ועודדם בדברי תנחומים ונוחם ונביא כאן מתוכן השיחה:

✳ צדיקים אמרו שלנשמות ראויות נותנים יסורים בעולם הזה כדי שיבואו מזוככים לגמרי לעולם העליון. הרי יש דרך ארוכה לעלות, אין שיעור כמה שאפשר לעלות למעלה, ואם זוכים מזדככים בעולם הזה ואז באים יותר מהר לתיקון השלם.

✳ לאמכם יש כעת יותר כוחות לפעול עבורכם לטובה... כאן בעולם כשהנשמה בתוך הגוף, הכל מוגבל, אבל למעלה אין שום קצבה והגבלה.

✳ יש עובדא מהרה"ק מראפשיץ זי"ע נסע פעם עם כמה מתלמידיו, ושכרו איזה עגלה עם בעל עגלה גוי, והוא התנה עמם שהוא מוכן לקחת בעגלתו רק ששה נוסעים ולא יותר. כשנסעו הצטרף עוד אחד מהתלמידים וביחד היו שבעה. באמצע הדרך הסתובב הבעל עגלה וראה שישנם שבעה אנשים, ואמר שהוא אינו מוכן לכך ואינו ממשיך לנסוע. אמר לו הרה"ק מראפשיץ: הרי אינך יודע לספור, ואמר לבעל עגלה שמלמעלה אי אפשר לספור היטב ולכן ירדו למטה, והרה"ק מראפשיץ ירד יחד עם הבעל עגלה ומנו את היושבים על העגלה וראו שיש רק שש... [כי הרה"ק מראפשיץ היה למטה], והבעל עגלה התנצל והמשיך בנסיעה, ולאחר זמן שוב בדק וראה שיש שבע ושוב ירד עמו הרה"ק מראפשיץ וכו', וכך היה כמה פעמים... אח"כ אמר הרה"ק מראפשיץ לתלמידיו, שזה מה שרצה ללמדם, שלמעלה יש חשבון אחר מלמטה...

אנו כאן למטה איננו יכולים ומסוגלים להבין חשבונות של מעלה.

✳ ידוע מספרים, שהחיים אינם נמדדים לפי מספר השנים, אלא במה מלאו את השנים הללו... אדם יכול לחיות תשעים שנה, אבל אם לא למד ולא קיים מצוות ולא עשה רצון הבורא, אזי שנים וימים אלו אינם נחשבים כלל, ובשמים הוא נחשב כנער צעיר. ולעומת זה אדם שלא האריך ימים, אבל מילא כל שנותיו

וודאי שהראשונים והמחותנים העיקריים יהיו אלו שסבלו. לא ידעו ולא הבינו ועכ"ז לא פקפקו ולא אבדו אמונתם בהקב"ה שהוא מנהל אותנו והוא מכוון לטובה. אותם יכבדו בראש והקב"ה יאמר שהם היהודים שלי...

גם כאשר יש מצב שנראה לעינים שהקב"ה עזב אותנו כביכול, אבל האמת שלא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב. הקב"ה לא עוזב את עמו, קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע. מתוך העומק של הצרה וגודל הכאב, מגיע אח"כ הישועה פי כמה וכמה, השמחה והטוב.

הקב"ה יחזק אתכם שיהיה לכם כח וחיות לגדל את כל הילדים ולראות הרבה נחת בכפלי כפליים, שיראו רק תורה וברכה, שיהיו רחמים גלויים. משפחת רחמי"ם...

והתענין מרן שליט"א אצל הבנים היכן הם לומדים ואמר להם:

צריכים לדעת, שהאבא תמיד מביט מן השמים. נכון שאי אפשר לשמוע אותו ולדבר אליו, אבל הוא שומע ומשגיח. כל דבר טוב הוא מקבל, כל תפלה וכל מצוה שעושים, זה לו תועלת גדולה ויש לו נחת רוח. יש כיום הרבה הרבה צרות וכאבים ולבבות שבורות. ליתומים יש סייעתא דשמיא מיוחדת. הקב"ה הוא אבי יתומים.

לפני שנים הרבה נסתלק כאן המחנך הרב יהושע בלמומנטל ז"ל, והשאיר אחריו שמונה ילדים בבית, הקטן היה כבן שנתיים והגדול היה לפני בר מצוה וכולם הצליחו ב"ה ונתגדלו לתפארת. יש עוד הרבה שראיתי שאח"כ הצליחו מאד למעלה מדרך הטבע, והנ"ל רק כדוגמא.

בני המשפחה הגישו פתקי דרחמי לברכה והצלחה, ובירך מרן שליט"א את כל אחד ואחד בפרטיות וכו'.

יתומים' ואתם זוכים לקירבה מיוחדת. * מכבדו בחייו מכבדו במותו... אכן אי אפשר להגיש כוס קפה, אבל כל דבר טוב שעושים ומכוונים לעילוי נשמתה, זה טובה גדולה מאד בעבורה למעלה.

* יש ענין גדול בתפילה לפני העמוד, אבל כשלומדים לפני התפילה אזי יש תועלת גדולה יותר... בכח לימוד התורה לעילוי נשמתה מסייעים עד מאד לטובת הנשמה. ללמוד גמרא או משניות, משנה אותיות נשמה.

בני המשפחה האריכו לספר על אמונתה היוקדת בכל הזמנים הקשים וכמה שהזריחה בכולם אמונה תמימה. על עבודת חינוך בנות ישראל במסירות גדולה וכו', ומרן שליט"א חיזקם מאד, ואחר כך קם ואמר המקום ינחם אתכם וכו' וחזר למעון הקודש בקרית צאנז.

בערב קיבל מרן שליט"א קהל מבעלי השמחות מאנ"ש בשבועות הקרובים.

באמצע נכנסו לקו"פ בני משפחת הרה"ג רבי בנימין רחמים הי"ד מאופקים, אשר נרצח בידי בני עוולה ביום שמחת תורה בעת שהיה בדרכו לתפילת שחרית בבית המדרש.

מרן שליט"א חיזקם בדברי עידוד ונוחם. ואמר מרן שליט"א:

מה נאמר ומה נדבר... יש זמנים שאין מה לומר. כל החיזוק שלנו הוא באמונה שיש לו שאבינו שבשמים יודע ורואה הכל, והוא עושה הכל. כבר קרב היום שאז נבין ונראה את הטובה עין בעין, אבל כעת קשה מאד מאד.

אנו כבר קרובים לגאולה השלימה, ואז כל אלה שסבלו בגלות, ועם כל הקושי אמרו "שמע ישראל" והאמינו בהקב"ה - הם יהיו הכי חשובים... אלה שהלך להם בזמן הגלות בקלות גם יקבלו את שכרם אבל

נר להולכים

שנלב"ע בתקופה האחרונה לדאבון קהל עדתינו הק'

הרה"ח ר' אליהו לאנדא ז"ל

מראשי ובוני קהילתנו הק' במאנסי

קרוע וביגון קודר.

בכך נחתם פרק מפואר בקורות דברי הימים לבית צאנז בארה"ב. ר' אלי' היה חסיד נלהב, דבוק ברבוה"ק בכל יישותו, בעוז ובתעצומות, אשה-של-צאנז בערה בו בכל רמ"ח ושס"ה, ותמיד ניצב כגנרל נאמן ומסור ואמר: הנני. בפטירתו אבדה עדת הקודש צאנז דמות של חסיד המקיים את דברי רבותיו באש ובמים, איש צדקה ואיש חסד, שהאיר פנים לכל אדם. וי להאי שופרא דבלי בארעא.

כאש בשדה-קוצים, התפשטה הידיעה הקשה והמרה בקרב כל אנשי-שלומנו בארה"ק ובגולה, על פטירתו הפתאומית של רב האי חסיד, ותיק ועושה חסד, איש חמודות ורב תבונות, אהוב על המקום ונוח לבריות, ה"ה הרה"ח ר' אליהו לאנדא ז"ל, מראשי קהילתנו הק' במאנסי, שנסתלק לעולמו מוכתר בכתר שם טוב, ליל שבת קודש פרשת בראשית, כ"ט תשרי תשפ"ד, כאשר הוא מותיר אחריו את בני משפחתו בפרט, ועדת הקודש צאנז בכלל, אבלים וכואבים, המבכים את פטירתו בלב

הקבועים שלו ניתן למנות את יבדלחט"א הרה"ג רבי דניאל כ"ץ שליט"א והרה"ח ר' יהודה-חיים זילבערמאן הי"ו, ומלבד זאת למד גם לבדו גמרא ושולחן ערוך. שנים רבות היה משכים קום ללמוד כבר בשעה שלוש לפנות בוקר. בשנים האחרונות שבהן התעסק פחות למחייתו, הקדיש את רוב שעות יומו ללימוד, וכולם ראו אותו ללמוד במתיקות ובלהבת אש עם החברות הרבים שלו.

בצעירותו הייתה לו תקופה דחוקה בפרנסתו, וגם עברו עליו כמה תלאות ומאורעות. הוא היה קרוב מאד אל הגה"צ פוסק הדור רבי אפרים פישל הערשקאוויטש זצ"ל, אב"ד האליין ודיין דקהילתנו הק' בארה"ב, והוא ייעץ לו לעשות את מה שהוא עושה. ר' אלי' שאל אותו: מה עושה הרב? ואמר לו ר' פישל שהוא נוהג לומר בכל יום את כל ספר התהלים כדי לבקש רחמים שלא תצא תקלה תחת ידו בהלכה. "ואף אתה נקוט אומנות זו בידך, לבקש רחמים מהשי"ת באמירת תהלים", ייעץ לו. המנוח ז"ל קיבל את עצתו בתמימות ובשלימות ומיני אז, במשך ארבעים שנה, אמר בכל יום את כל ספר התהלים במתינות ובכוונה!

ר' אלי' ז"ל היה בעל-ייסורים גדול, אך הוא הסתיר את העובדה הזו ואף אחד לא ידע מכך היות ומעולם לא התלונן. לצד זה עבר במשך ימי חייו התמודדויות לא פשוטות אולם מעולם לא הוציא מילה בעניין זה ולא התלונן. תמיד הייתה הצהלה נסוכה על פניו, ושמח עם כל ניסיון שהקב"ה הציב לו, באמונת אומן שזהו רצונו של הקב"ה ועליו לקבל זאת. לפני כשני עשורים עבר ניתוח מורכב על הלב ומאז אמר חי על 'זמן שאול' והכל מאתו יתברך. למרות מצב בריאותו הרעוע, כמעט אף אחד מבני הבית לא ידעו מאומה ממצבו.

נודע מאוד בהקפדתו שלא לשוחח בבית המדרש בעת התפילה, ושלא לאחר ח"ו זמן קריאת שמע. היה מעורב בדעת הבריות וחביב על כל רואיו ומכיריו. תמיד שש ושמח לשמוע ולהשמיע אמרות שפר, פנינים יקרים וגוטע-ווערטער. לדידו, לא היה כל נפקא-מינה אם איש שיחו הוא צעיר עול ימים או זקן הדור שיבה. לכל אחד התייחס בכבוד ובהערכה באשר הוא. היה רחמים ומוקיר רבנן, שש ושמח להיות דבוק בתלמידי חכמים ובבני תורה, אותם כיבד במלוא הערצה והערכה, ונתן להם כבוד, יקר וגדולה. דלתות ביתו היו תמיד פתוחים לרווחה, וכל מי שבא במחיצתו והתארח במעונו, חש בנוח ובאוירה הטובה אותה השרה בעל הבית סביבותיו. דרך-קבע התארחו אורחים רבים בצל קורתו.

הצטיין במיוחד במצות כיבוד הורים. בכל השנים טיפל במסירות וסעד את הוריו, גם כאשר עיסוקיו גברו למעלה מראש. פעם הייתה אמו ע"ה מאושפזת בבית החולים במנהטן והיא צלצלה אליו שאינה חשה בטוב. מיד עזב את הכל ומיהר לבית החולים, כדי לשהות לצד אמו ולנסות להקל על מכאוביה. לפתע, באמצע שהותו

המנוח ז"ל נולד ב-כ' בשבט תש"ח לאביו החסיד המפוי ר' אשר לעמיל ז"ל מזקני אנ"ש ומחשובי תלמידיו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע. הוא היה מצאצאיו של הרה"ק רבי מיכאל נאנאשער זי"ע ואביו הרה"ק רבי יצחק נאנאשער זי"ע, בני משפחה פארת היחס, מגזע בעל הנודע ביהודה זי"ע.

בין כותלי בית אביו, ספג המנוח ז"ל את חינוכו הטהור לתורה, ליראת שמים ולחסידות. בילדותו למד בתלמוד תורה בבארא-פארק. בימי שחרותו, בהיות רק בן 14, גלה למקום לתורה ונשלח ללמוד בישיבתנו הק' בקרית צאנז נתניה, כאן עלה ונתעלה במעלות רמות תחת עיניו הפקוחות של עמוד האש שהלך לפני המחנה, כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע, שעמד כנגדו כמלאך הניצב על ראש דרך ואמר גדל, והשפיע מקדושתו ומאוצרותיו הכבירים על תלמידו הצעיר, לצד כל תלמידי הישיבה. בכל שנות לימודו בקרית צאנז, לא החסיר המנוח ז"ל מלהסתופף בצלו הטהור של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, ונכח בכל התפילות והשולחנות הטהורים, ככל שהדבר התאפשר לו. מספרים אודותיו שבאחת השנים, בערבי פסחים, נודע לכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע שבניין אחד מבנייני הפנימייה לא נבדק מפני חמץ, ומיד קרא אליו את הב' אלי' לאנדא, וציווה עליו לבדוק את החמץ באותו בניין. המנוח ז"ל מיהר לקיים את ציווי הקודש, אולם יחד עם זאת נפשו הייתה עגומה עליו מפני שבאותו זמן ערך כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע את שולחנו הטהור של ערב פסח, ומפני השליחות שאליה נשלח, נבצר ממנו להשתתף. כאשר שב מבדיקת החמץ, הראו לו שכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע ציווה להניח בעבורו צלחת מיוחדת עם שיריים מכל המאכלים, והתרגש מגילויי החיבה והדאגה כלפיו ממרן זי"ע.

בהגיעו לפרקו, הקים את ביתו בישראל יחד עם זוגתו החשובה תבדלחט"א, בת הרה"ח ר' אהרן פרידמן ז"ל. תחילה התגורר בבארא פארק, ואחר עקר אל מאנסי, בה התגורר עד יומו האחרון.

ר' אלי' היה הרוח החיה של קהילתנו הק' במאנסי. הוא נטל חלק פעיל בעסקנות ובצרכי הקהילה, נמנה על ז' טובי העיר, וקיבץ וריבץ פעלים לכל קדשי בית צאנז. בנועם שיחו ובמזגו הנוח והחביב, זכה למצוא חן וחסד בעיני כל רואיו ושמו הטוב הלך לפניו. הוא פעל גדולות ונצורות בקרב קהילות הקודש בעירו וסביבותיה, ובפרט בקרב קהילתנו הק'. תמיד שקד על כל הפרטים ועל כל העניינים שנצרכו להרחבת גבולות הקדושה במאנסי, כרצון קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, ואחריו אצל יבדלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

על אף היותו טרוד בעסקיו ובעמל יומו על המחיה ועל הכלכלה, לצד עסקנותו בענייני ציבור וקהילתנו הק', לא החסיר מלקבוע עתים לתורה כיתד שלא ימוט. היה נוכח תמיד בשיעורים הקבועים, ויראת ה' הייתה נסוכה על פניו. שעות רבות בכל יום הקדיש ללימוד. בין החברות

הספיק ללמוד גם חלק נכבד של השו"ת בחלק חושן משפט.

אחת מנהגות הקודש שסיגל לעצמו, היה הביטול העצמי. ר' אלי' היה פועל ותורם לכל דבר שבקדושה בחצר קדשנו, בהשגות גבוהות, אך מעולם לא דרש לעצמו מאומה. אדרבא, תמיד השתדל לנהוג בהצנע לכת.

בהתקשרות-מופלאה זו ובדביקות-עצומה זו, המשיך המנוח ז"ל, אצל יבדלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. תמיד שאל בעצת-קדשו ולא סר מדבריו כמלוא נימה, וכך הנחיל לדורותיו אחריו מתוך אמונת צדיקים איתנה ותמה שפעמה בו. כל אימת שנערכה שמחת בית צדיקים אצל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א קם ועזב את כל עסקיו למשך כמה ימים והגיע לארץ ישראל לשאוב ממעיינות הישועה בשמחה הרוממה, והיה מלא בשמחה ובגיל על שזכה למלא את אסמיו בשפע השפעות טובות הנשפעות בימי שמחה באוהלי צדיקים. בעת שנוסד בית מדרשנו במאנסי, היה המנוח בין הנחשונים ונחלץ חושים למלא רצון הקודש ולעשות פעלים למען הקמת בית המדרש והמוסדות, כאשר הייתה באמנה אתו כל השנים, ואף הודות פעליו נרכש המגרש לביהמ"ד. וכך גם במשך כל השנים היה מגדולי עמודי התווך.

בתקופה האחרונה נחלש וידע הרבה סבל ומכאוב. הוא קיבל את ייסוריו בדומיה ובאהבה. בימים הנוראים וגם בחלק מימי הסוכות היה מאושפז בבית החולים. לקראת שבת בראשית השתחרר לביתו ואף היה אמור לתת 'קידוש' בשבת בראשית. בליל שבת עוד הגיע לבית המדרש ואף סעד את סעודת השבת בביתו במחיצת ילדיו ונכדיו. בליל שבת עלה על יצועו, אך למגינת הלב ולמרבה הצער, נסתלק בפתע פתאום, ונפטר בשנתו במיתת נשיקה.

הלווייתו יצאה במוצאי שבת מבית המדרש קהל עדת חסידים במאנסי, שם קבע מקום לתפילותיו במשך תקופה ארוכה. שם הספידו אותו תמרורים רב ביהמ"ד הדומ"צ הגאון רבי ברוך שווארץ שליט"א, הרה"ג רבי שלמה הרשקוביץ שליט"א אב"ד האליין מאנסי, החברותא הרה"ג רבי דניאל כץ שליט"א, הרה"ג ר' פישל מורגנשטרן שליט"א מרמ"י קהילתנו במאנסי ואחיו הגדול-של-המנוח הרב גדליה לאנדא שליט"א וכן בניו וחתניו. נטמן בשם טוב בבית-החיים של קהילתנו הק' במאנסי.

הותיר אחריו דור ישרים מבורך בני ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות בניו היקרים מחשובי קהילתנו הק' בארה"ב: הר"ר אפרים, הר"ר יעקב גדליה, הר"ר ישראל אריה, הר"ר יוסף זונדל, והר"ר יצחק הי"ו, וחתניו הר"ר נפתלי משה אינדיג, הר"ר יעקב דוד לעסין, הר"ר אברהם משה קאסטען, הר"ר מנחם מענדל גוטמאן, והר"ר יוסף יהושע בלומענבערג הי"ו.

בחדר, לקה בהתקף לב קשה. רופאי בית החולים הכניסו אותו מיד אל חדר הניתוח וביצעו בו ניתוח חירום שהציל את חייו. לאחר שהחלים, אמרו לו הרופאים שנס גדול עשה עמו השי"ת שהוא שהה בבית החולים כשלקה בלבו, כי אם היה מרוחק במעט מבית החולים, כבר לא היו יכולים להצילו. מיני אז היה ר' אלי' מורגל בפיו לומר שראה בחוש, פשוטו כמשמעו את שכר כיבוד אב ואם, ה"ה אריכות ימים ושנים, כי בזכות זה קיבל את חייו במתנה.

תפילותיו היו כמונה מעות. בצעירותו, כשיצא לעולם העסקים, אמר לו המדריך בקורס לעסקים שאחת ההצלחות בביזנעס זוהי העמידה והדייקנות בזמן, ואם נקבעת לו פגישה לשעה 9:00 בבוקר, ינהג בחוכמה אם יבוא לשם עשר דקות קודם לכן. מיני אז קיבל על עצמו שאם בעסקים כן, כל שכן וקל וחומר בעת שהולך לעמוד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, ולכן התחיל להקפיד להקדים בעשר דקות לפני כל תפילה. הוא לא הגיע לעולם בשעה שהש"ץ החל בברכות השחר, אלא עשר דקות קודם לכן.

פרק מכריע ומשמעותי ביותר בחייו העשירים, הוא הדבקות העצומה של במורו ורבו כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע. הוא חש עצמו תלמיד מובהק של מרן זי"ע והוא חי את מרן זי"ע בכל יישותו. לא היה יום שלא דיבר ממנו ועסק בו. בסעודות השבת תמיד שפע באמרי קודש ועובדות הוד מכ"ק מרן זי"ע. כל תחנה בחייו, כל התלבטות, היה מתבונן כיצד היה כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע נוהג בדבר זה. מה היה אומר מרן זי"ע על עניין זה וכיצד היה מגיב.

ההתקשרות שלו הייתה מהמופלאות. בשנים שבהן עבד במנהטן, היה נכנס כמעט בכל יום אל יוניאן סיטי, מרוב געגועיו אל מרן זי"ע. בכל שבת מברכין היה עוזב את ביתו ונוסע לשבות בצל הקודש ביוניאן סיטי. במשך שנים למד בחברותא עם איש-אמונו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, הרה"ח ר' ברוך טעסלער ז"ל, ומשכך היה מתלווה אליו רבות בעת היכנסו אל הקודש פנימה.

בשנת תשל"ט, בעת אשפוזו הממושך של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בבית החולים בשל חולשת לבו, שהה המנוח ז"ל בבית החולים במשך כמה שבתות, לשמש בקודש אצל כ"ק מרן זי"ע, יחד עם רעו יבדלחט"א הרה"ג רבי ברוך שווארץ שליט"א, רב דקהל חסידים במאנסי ודומ"צ קהילתנו הק', ותמיד היה מספר בערגה כיצד ערך מרן זי"ע את שולחנותיו הטהורים מאחורי המחיצה בחדרו, כאילו הוא יושב בראש עדת קדשו בהיכל בית מדרשו שביוניאן סיטי.

בשנים האחרונות קיבל על עצמו להוסיף סדר-לימוד נוסף על סדרי הלימוד הרבים שלו. הוא החל ללמוד את שו"ת 'דברי יציב' של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בעיון רב על פי הסדר ואף סיים ללמוד את חלק אורח חיים. הוא

הרה"ח ר' אליעזר ווייסנער ז"ל

מיקירי בני קהילתנו הק' בבארא פארק

במיוחד גם במידותיו התרומיות, באצילותו ובעדינותו. כתר התורה, יחד עם כתר שם טוב – בהם התעטר, גרמו לכולם להצביע עליו כבחור כליל השלימות, שעושה חיל בלימודו, ואהוב לשמים ולבריות.

לימים סיפר לביטאון צאנז על אותם ימים: מרן זי"ע היה מסור אלינו מאוד ואהב אותנו אהבת נפש, היינו כמו הנכדים של מרן זי"ע, כי הוא גידל את אבותינו לאחר המלחמה. למדתי בישיבה הק' בקרית צאנז נתניה במשך שלוש שנים, ובכל אותה תקופה לא היה מכשיר טלפון בישיבה, כך שלא היה כל קשר עם הבית, ומרן זי"ע דאג לנו לכל הצטרכויותינו וראו בחוש כיצד הוא נוטה חביבות ומסירות לכל בחור שהגיע ללמוד הנה מרחוק. כאשר הבחין שבחור לא מרגיש בטוב, היה מבקש מהרבנית ע"ה שתכין בעבורו מאכלים בריאים ומזינים.

פעם אחת – כך המשיך ר' אליעזר וסיפר – לא חשתי בטוב והקאתי כמה וכמה פעמים, עד שהקאתי דם ממש. יש לציין שבאותם ימים הייתה דלתו של מרן זי"ע פתוחה לכל אחד, וברוב אישיותו הרחימאית והאבהית, הרגשתי בנוח להיכנס אליו ולהראות לו את מצבי. ראיתי אל מרן זי"ע שהוא בוחן אותי בחשש, אך מיד אמר לי בדרך-צחות: אינך מקיא דם, ומה שאתה רואה שזה אדום, זה בגלל ששתיית בארשט... לא עניתי למרן זי"ע מאומה כי חשתי שבכך ממשיך לי ישועה.

בהגיעו לפרקו, נלקח לחתן אצל בנש"ק מוה"ר מאיר נפתלי צבי לוי ז"ל, לימים מזקני קהילתנו הק' בקרית צאנז נתניה. מאז, במשך כל ימי חייו, ניכרו סגולת-מעשיו ויקרת-ערכו על פני כל סביבותיו. כולם הוקירו והעריכו אותו על לבו הטוב, משכיל אל דל, בעל עין טוב ולב שופע רחמים לכל יציר אשר נוצר. המנוח ז"ל נודע כאיש אשר רבים נהנים הימנו עצה ותושיה. למרות זמנו העמוס בסדרי לימודיו ופרנסתו, הקדיש את מיטב זמנו לשמוע לבבות נשברים ולחזק אותם. כולם מצאו אצלו אוזן קשבת והשיחו לפניו את אשר על לבם. והוא בצדקת-חסדו ובטוב-לבו, שפע כלפיהם אהבה וחיבה, ועשה הכל על מנת להקל את סבלם של הפונים אליו.

כל מי שהיה בסביבתו נדבק עד מהרה בצהלתו אשר הייתה על פניו. את אבלו שמר בלבו פנימה ולא הראה אותו כלפי חוץ כלל. במהלך ימי חייו, הצטיין ב'לקבלונוהו בשמחה'. גם כשתכפו עליו משברי חיים וסבל רב, הוא קיבל אותם בדומייה ובאהבה, ואילו לסובבים אותו הקרין אור ושמחה, חביבות וחיבה. מטופל היה שנים רבות בבנו הבחור היקר כמור אלימלך ז"ל, שהקב"ה הכניס בגופו נשמה מיוחדת. בחור זך וצדיק זה היה נשמה יקרה. נהג להשכים

בכאב רב ובעצב עצום, התקבלה הידיעה המרה והקשה ממחרת ראש-השנה, על פטירתו של אחד ממובחרי חסידים ואנשי מעשה, אוצר כל כלי חמדה, צהלתו על פניו ומקבל כל אדם בסבר-פנים-יפות, מיקירי ונכבדי אנ"ש בבארא-פארק – הרה"ח מוה"ר אליעזר ווייסנער ז"ל, שלדאבון הלב שבק-חיים-לכל-חי, בשיא פריחתו.

בפטירתו איבדה עדת חסידי צאנז מרגלית יקרה, אבן חן שהאירה לארץ ולדרים עליה, חסיד נאמן ויהודי חם לכל דבר שבקדושה, בעל מידות תרומיות, תלמיד חכם ומרביץ תורה. וי להאי שופרא דבלי בארעא.

המנוח ז"ל נולד לפני שבעים וארבע שנים, ב-ה' בתמוז תש"ט, לאביו הנכבד מוה"ר משה אריה ז"ל, שהיה מראשוני תלמידיו וחסידי הקרובים של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע. כאשר נחנך לתורה ולמצוות, בהיות בן שלוש שנים נכנס ר' אליעזר ז"ל ללמוד בתלמוד תורה 'שארית הפליטה' של קהילתנו הק' בויליאמסבורג. משחר ימי ילדותו נכרו בו ניצנים של יראת שמים מופלגת, מידות תרומיות, לב טוב וחם לכל יהודי באשר הוא ושלל נוסף של הליכות נעימות שהפכו ברבות השנים לסמלו האישי, ולסימן ההיכר המיוחד שאפיין אותו בכל מקום שאליו פנה.

בימי בחרותו גלה למקום תורה וזכה ללמוד בישיבתנו הק'. כאן נודע עד מהרה כאחד הבחורים השקדנים היושב על התורה ועל העבודה בשקידה מופלאה. בד בבד זכה להתקרב אל הקודש וליאור באור החיים מקרוב אצל כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, אשר חיבבו וקירבו מאוד. כבר אז נמנה על תלמידיו הקרובים והחביבים ביותר.

סיפור מיוחד מאותם ימים היה שמור עמו, כאשר סיפר בהזדמנות בשיחתו לבטאון צאנז: "היה זה בסדר הבוקר, לפני התפילה, כאשר למדתי בהיכל המתיבתא בחברותא עם הרה"ג רבי אברהם יצחק אייזענבערגר שליט"א. בתוך כך נכנס מרן זי"ע להיכל הישיבה וראה אותם לומדים גמרא כאשר הכובע אינו לראשם, כפי שהיו רגילים תמיד ללמוד בישיבה בלי כובע לראשם. אך לפליאתנו פנה מרן זי"ע ואמר לי ולחברותא שלי: 'לפני התפילה אין לומדים בלי כובע על הראש!!!'. והפטיר ר' אליעזר במתק-שיחו: "אין ידוע לי אם זו הוראה לרבים או רק לנו הורה כן, ולא שמעתי מאחרים שמרן זי"ע יאמר להם הוראה זו, אבל אלו הדברים ששמעתי מפה קדשו, שלפני התפילה יש ללמוד עם הכובע על הראש".

לצד שקידתו המופלאה ועלייתו בתורה וביראת שמים, מתוך כישרונות מבורכים שהתברך בהם, בלט

דבקו אל כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע ניכרה היטב גם בשיעורים אלו, כאשר היה מצטט רבות ממשנת קדשו של מורו ורבו, ממה שזכה לשמוע ממנו במשך השנים, בסוגיות הש"ס ושיעורים השונים.

בכלל הייתה התורה מושג לבו כל הימים. מעודו שנא את הבטלה, ובכל רגע פנוי, היה פותח ספר לימוד ושוקע בלימודים בעיון רב.

כאמור, דבוק היה מאוד בכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, לאין ערוך ושיעור. אמונת צדיקים גדולה פעימה בו, והתבטל כלפיו עד עפר. במשך תקופה ארוכה זכה לשמש בקודש אצל כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בשבתות, במשכן הקודש ביניאן סיטי, ונותר לסדר ענייני מעון הקודש עד למחרת היום. בפעמים שכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע היה מאושפז בבתי חולים, היה ר' אליעזר עוזב את הכל ובא אל בית החולים לעמוד מקרוב אחר צרכיו של כ"ק מרן זי"ע, ולעמוד לימינו ולשמשו בקודש. כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע היה מביע את הנאתו המרובה בשעה שראה את ר' אליעזר מגיע אל חדרו, והעריך את תבונתו, חריפותו וישרות לב – לצד יראת-שמים טהורה שפיעמה בו. ר' אליעזר אכן השכיל להקל על מכאוביו של מרן זי"ע ועשה עצמו כאסקופה הנדרסת לסייע בכל מה שצריך. פעמים רבות אף זכה ומרן זי"ע ישב ולמד עמו בסוגיות עמוקות בש"ס, למרות הייסורים שמרן זי"ע היה מלוכף בהם.

באחד השיחים סיפר ר' אליעזר על אותן תקופות שפעם אחת, בעודו עומד לשרת בקודש במסירות עצומה בתוככי בית החולים, הלך באישון ליל למצוא תנומה לעפעפיו, על גבי מזרון, על רצפת בית החולים. כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע הבחין בכך ושאל אותו מדוע הוא פורש לשינה ללא כרית. ר' אליעזר חשש שמרן זי"ע ימסור לו את אחת מהכריות שהיו מונחות על מיטת-קדשו, להקל על ייסוריו של מרן זי"ע, ועל כן הפטיר שהוא נוהג לישן כך מעודו בלי כרית, וכך נוח לו יותר. אך כ"ק מרן זי"ע הבין שר' אליעזר אומר כן על מנת שלא לצער, ועל כן כפה עליו לקחת כרית אחת. אך ר' אליעזר לא אבה לקחת ממנו בשום פנים ואופן ואמר שהוא ממילא משכים בעוד זמן מה.

קרה מקרה והרבנית ע"ה הובהלה לבית החולים במנהטן, בעיצומה של שבת קודש, לאחר שחשה במיחושים קשים. מרן זי"ע ביקש מר' אליעזר ז"ל שיתלווה אל הרבנית ומלוויה הנוסעים אל בית החולים, ויפקח שהכל כשורה. הוא אכן עשה כך, ולאחר שהמצב התייצב בבית החולים, יצא ר' אליעזר ממנהטן רגלית אל יוניאן סיטי, במשך כחמש שעות (!), כי ידע שמרן זי"ע נמצא בביתו חרד ממצבה של הרבנית, ולא רצה שמרן זי"ע ייאלץ להמתין עד למוצאי שבת כדי לשמוע על

קום כבר בשעה ארבע לפנות בוקר, כדי להכין את בית הכנסת למתפללים ולסייע בידי חולים ונזקקים. אביו אהב אותו אהבת נפש, ומשנפטר הבחור דן, הוכה אביו קשות וכאבו היה גדול מנשוא. אך עם כל זה, הצדיק עליו ר' אליעזר את הדין באהבה. מעולם לא התרעם, אלא להיפך, קיבל באהבה ובשמחה, ובאמונה פשוטה שהכל מאתו יתברך שמו, וכל המה שהקב"ה נותן לו זוהי מתנה שאינו ראוי לה. וכל מה שהקב"ה עושה – לטובה הוא עושה.

פרק מיוחד בחייו, הוא מסירותו המיוחדת לבית המדרש 'נר-ברוך' לינז שבבארא-פארק, אותה הקים הגה"צ המפורסם אב"ד לינז זצ"ל, בו קבע מקום לתפילותיו בשבתות וימים טובים. הוא נשא בה בגאון את משרת גבאי בית המדרש והשקיע כוחות עצומים למען כבוד בית המדרש, כאשר הוא דואג לכל הפרטים הקטנים, כאילו ומדובר בביתו הפרטי שלו.

כאן כמו בכל מקום, היה ר' אליעזר סמן לעין טוב וללב טוב. שופע היה באהבת ישראל, מקדים שלום לכל אדם, והכל נדבקו בשמחת החיים הטבעית שלו. לא ייפלא שנתחבב על כל רואיו ומכיריו, זקנים עם נערים, ורבים יכולים להעיד שר' אליעזר היה החבר הטוב ביותר שלהם. היותו נעים שיחה ושופע אמרי שפר כמו השלימו את התמונה החביבה סביב דמותו המאירה.

בד בבד היה תלמיד חכם עצום. פנינה זוהרת במסכת חייו, הייתה השיעור הקבוע שאותו מסר בטוב טעם ודעת, במתיקות ובבהירות, בדף היומי, על פני למעלה מארבעים שנה. את השיעור נהג למסור בכל בוקר לאחר תפילת שחרית, בבית המדרש אלטשטאט בבורו פארק. המשתתפים הקבועים בשיעורו עדיין ממאנים להנחם על פיו המתגבר בתורה, שהפיק מרגליות נאות. הלא המה מעידים ומפטירים לשבח על שיעוריו הבהירים והסבריו המתוקים מדבש, שהביאו את כל השומעים להבנה מלאה בעומק הסוגיות. מגיד השיעור, רבי אליעזר, הקפיד מאוד על חוק-מסירות-השיעור ולא ויתר מללמוד וללמד אותו, לא קיץ ולא חורף. גם כששב מאוחר לביתו לילה קודם לכן משמחה משפחתית – היה מתייצב למחרת עם שחר על משמרתו, למסור את השיעור הקבוע. אפילו בשנותיו האחרונות, כאשר תכפו עליו מכאובים וייסורים, הוא לא ויתר על מסירות השיעור. אדרבא, דווקא בגלל חולשתו וחששו שמא תיפגם בהירות השיעור, היה מכין את הדף הדק היטב עד שהדברים יהיו מחוורים כשמלה, כדי שמשפתפי השיעור יבינו היטב בבהירות את השיעור. כך זכה במשך השנים לסיים את הש"ס בשיעור זה – ארבע פעמים. למרות השקעתו הרבה בהכנת השיעור, מעולם לא נתן הרגשה שהוא אומר והאחרים מאזינים. הוא נתן את התחושה שמדובר בלימוד בצוותא בדיבוק חברים.

יתירה והוקיר את פעליו הברוכים. בשנותיו האחרונות נחלש, וביום א' דראש השנה דהאי שתא עלתה נשמתו לגנזי מרומים לדאבון לב כל בני משפחתו, מוקיריו, מכיריו ותלמידיו הרבים. הלווייתו יצאה ביום ב' דראש השנה מבית המדרש 'נר ברוך' לינו בבארא-פארק. הותיר אחריו את זוגתו החשובה תחי', את בנו מוה"ר יצחק יעקב הי"ו, ואת בנותיו - מרת פרערויא תחי' אשת מוה"ר ישראל יוסף הי"ו, מרת ניימאן תחי' אשת מוה"ר אשר זעליג הי"ו, מרת נוסנצווייג תחי' אשת מוה"ר יחזקאל הי"ו, מרת לאנדא תחי' אשת מוה"ר ישראל ארי' הי"ו, מרת קרעש תחי' אשת מוה"ר חיים שמואל הי"ו - מנהל מוסדותינו הק' בבארא-פארק, מרת גרוסמאן תחי' אשת מוה"ר חיים שמואל הי"ו.

מצבה. היה זה בעיצומו של חורף קפוא והשלגים נערמו על הדרכים ואף על פי כן, הלך ר' אליעזר את הדרך הקשה והקרה הזו במשך כל השעות הללו, ולו כדי להקל מעט על מרן זי"ע.

לאחר הסתלקותו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, המשיך את דבקתו הנפלאה בחצר קדשנו, כאשר הסתופף רבות בצל הקודש אצל יבדלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, אליו התבטל בהכנעה אמיתית ובדביקות עילאית. ר' אליעזר שאב חיות מיוחדת מכל בדל-של-ידיעה אודות התפתחות חצר קדשנו ומוסדותינו הקדושים בכל אתר ואתר. היה בא מרחוק לחון את פני הקודש בימים טובים ובעתות שמחה במעון הקודש והיה שש בעלוץ צדיקים בשמחה עילאית. כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א נטה לו חיבה

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין

הרה"ח ר' **משה חיים יוספוביץ** הי"ו

לרגל השמחה השרויה במעונו במז"ט

שמחת נישואי הבת הכלה תחי'

עם החתן המו"מ בתו"ש מורינ עזריאל בלומנטל נ"י

בן הרה"ח ר' שמשון הי"ו מביתר

ובברכת מזל טוב

לאביו הג"ר שפעיה שליט"א - ק. הבעש"ט

לחותנו הרה"ח ר' עזריאל לוי הי"ו - פעיה"ק

והרה"ח ר' אלכסנדר משה בלומנטל הי"ו - בלומנטל

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד פתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיא

החתונה תתקיים אי"ה ביום שני בהיכל רוזנברג

החופה תתקיים אי"ה מבעוד יום

ולע"נ אמו האשה החשובה והצדקנית

קן תמכין דאורייתא

לעידוד אברכי הכוללים בקרית צאנז נתניה בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ברכות לראש משביר

ברגשי הערכה והערצה רבה נביע בזה טנא מלא ברכות לידידינו איש האשכולות, אוצר בלום, מרביץ תורה ויראה, איש אשר בו רוח עצה ותבונה

הרה"ג ר' יוסף דויטש שליט"א

ראש כולל בת עין

ואיש אמונו של הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א מלעלוב

לרגל שמחת אירוסים הבת תחי'

עב"ג נכד המאורות הגדולים לבית ישראל

הגאון הגדול פוסק הדור והדרו בעל שבט הלוי זצ"ל

והגאון הצדיק מגדולי ירושלים רבי חיים ברים זצ"ל

והברכה אחת היא, שיזכה לרוות רוב נחת מזיווג זה ומכל יו"ח, ויזכה להרבות פעלים

להקים עדות ביעקב ותורה בישראל, ומתוך רוב ששון ושמחה באהלו תמיד.

הנהלה רבן ותלמידיהן

בחצרות קדשינו

מפעל החסד הארצי "אחים לשמחה"

משדרג את המענקים לחתנים ומגייס שותפים נוספים מאנ"ש כדי להגדיל את המענקים לכלות עם תחילת החורף, ניכרת היערכות במפעל החסד הארצי "אחים לשמחה", מתוך מטרה להגדיל ולשדרג את הסיוע והחבילות המוענקות למחותנים, ומשפחות של חתנים וכלות, על מנת להקל את העול הכלכלי מעליהם.

בימים האחרונים נמסר כי יצרני השטריימלעך "אילאוויטש" ו"הדר" שידרגו בצורה משמעותית את השטריימלעך שהם מייצרים, בגובה, ביופי, ובסוג השיער, באופן שיוסיף פאר, הוד והדר לחתנים. כזכור, על השטריימלעך מסבסד 'אחים לשמחה' מחצית מהמחיר באופן שמחותנים משלמים חצי מהמחיר הרגיל של השטריימל. כעת עם שדרוג ייצור השטריימל והמחיר שהתייקר קמעא, משתתף 'אחים לשמחה' גם בסבסוד ההתייקרות הזו, מתוך מטרה שהחתן יקבל שטריימל מפואר ומלכותי, בלי שההורים יידרשו לשלם את מלוא המחיר, ואף רחוק מכך.

בתוך כך נמסר כי במסגרת המאמצים לגייס עוד מליון ₪ בתקופה זו, כדי להגדיל את המענקים הניתנים לכלות, וזאת בעידודו הבלתי פוסק של הגה"צ אב"ד ארה"ב וראש הישיבה שליט"א, יו"ר אחים לשמחה - ממשיך מנהל "אחים לשמחה" גבאי הצדקה הנאמן והמסור מוה"ר ישראל גולדשטיין הי"ו, לפקוד את קהילות אנ"ש, והשבוע היה באלעד ובבית שמש, כאשר עשרות רבים, מתוכם אברכים צעירים, מביעים את נכונותם ואת רצונם להיות שותפים עם המפעל שמכניס אורה ושמחה לבתי מחותנים ומקל את העול מעל כתפיהם, כאשר ידוע ומפורסם בקרב כל אנ"ש.

עוד נמסר כי בשבועות הקרובים, ייצא מוה"ר ישראל גולדשטיין הי"ו אל ארה"ב למגבית השנתית בארה"ב, בעיקר עבור כמה וכמה משפחות מאנ"ש שנקלעו למצוקה כלכלית קשה, מי בנסיבות יתמות ומי בנסיבות אחרות ה"י, והנה הגיע עת דודים ומחותנים בנים ובנות בחודשים הקרובים, אך מצוקתם החריפה לא נותנת מנוח, ולהם מוקדשת המגבית בחו"ל כדי לממן להם לילות חתונה מלאים על כל ההוצאות הכרוכות בהם.

ברכת אנ"ש שלוחה בזאת שיראו סיעתא דשמיא בכל פעלם הרב, ויזכו להמשיך להאיר בתי ישראל בעת שמחתם, כה יתן ה' וכה יוסיף להם בכפל כפליים.

צאנד'ע חתנים מקבלים

יותר!

יותר מפואר, יותר יפה, יותר מלכותי

משדרגים את השטריימלעך ומסבסדים גם את השדרוג

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבדים והנעלים, יקרי העורכין,

הרב **נפתלי צבי שמרלר** הי"ו - ביתר

הרה"ח ר' **חיים מענדל איידליס** הי"ו - פעיה"ק

לרגל השפחה השרויה בפעונו בפז"ט

שפחת התקשרות השידוכים,

הבה"ח החבר המו"מ בתו"ש

כפר אברהם שלום שמרל נ"י

עב"ג הכלה תחי'

ובברכת מזל טוב לסבים

הגאון רבי **יעקב ישראל שליט"א** - ראש הכוללים פעיה"ק

הגאון רבי **דוד זאב רייך שליט"א** - צפת עיה"ק

הרב **דוד יהודה הרשקוביץ שליט"א** - פעיה"ק

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד

מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין

הרה"ח ר' **שמעון בלומנטל** הי"ו

אב"י באלעד

לרגל השפחה השרויה בפעונו בפז"ט

שפחת נישואי הבן המו"מ בתו"ש

מורינו **עזריאל נ"י**

עב"ג הכלה תחי'

בת הרה"ח ר' **משה חיים יוספוביץ** הי"ו

ובברכת מזל טוב

לאביו הרה"ח ר' **אלכסנדר משה** הי"ו - פעיה"ק

ולסבים, הרה"ג ר' **שמעיה יוספוביץ** הי"ו - ק. הבעש"ט

והרה"ח ר' **עזריאל לזין** הי"ו - פעיה"ק

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד

מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

שמחת החתונה תתקיים א"ה

ביום שני בהיכל רוזנברג

והשם ברוך את אברה"ם בכל

ברגשי גיל ושמחה אשגור את מיטב הברכות, קדם ידידי הדגול, מסור בכל עת ובכל שעה

בנאמנות למען צרכי החסידים ועמך בית ישראל, עומד לשרת בקודש לפני ולפנים

במסירות, מוכתר בנימוסין ורב קילוסין, אהוב על המקום ואהוב על הבריות, ה"ה

הרב אברהם דוד שכטר שליט"א

משב"ק אצל כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

לעת תת ה' שמחה במעונו, שמחת נישואי בתו הכלה תחי'

עב"ג החתן המו"מ בתו"ש מורנו **יקותיאל יהודה וינגרטן נ"י**

ברכותי צרופה בברכות מאליפות משמי ערבות שתזכה לרוות רוב נחת דקדושה מזיווג זה ומכל

יוצ"ח, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ברוב תענוג ונחת, ואך טוב וחסד ירדפוך כל ימי חיך,

מתוך אושר ועושר כל הימים, אכ"ר.

המברך ומאחל נאמנה

משה דוד ראטה

לונדון

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין

הר"ר **אלימלך קנאפלער** הי"ו

אב"י באלעד

לרגל השפחה השרויה בפעונו

שפחת הולדת הבן נ"י

במזל טוב ובשעטומ"צ

ובברכת מזל טוב

לאביו הרה"ח ר' **ארברהם יהודה** הי"ו

ולחותנו הרה"ח ר' **יחזקאל פרטורשטיין** הי"ו

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד

מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה